

राजनीति

वर्ष १७, अंक २०९, पृष्ठ ८, शनिबार १३ मंसिर २०८२, मार्ग शुक्लपक्ष नवमी, Saturday, 29 November, 2025, नेपाल संवत् १९४६, मूल्य- १०/-

राजनीतिमा पूर्वप्रहरी

नेता हुने रहर कि शक्तिमोह ?

प्रहरी संगठनमा रहँदा बढुवाका लागि राजनीतिक दलको फेरो समात्नेहरू अहिले राजनीतिमा लागेका छन् ।

टपेन्द्र कार्की

काठमाडौं, मंसिर १२

प्रहरीमा 'सिंघम' छवि बनाएका तर राजनीतिबाट टाढा रहेका प्रहरी अधिकृतहरूलाई यतिबेला राजनीतिमा लागेर देश बनाउने हुटुट्टी जागेको छ । जेनजी आन्दोलनपछि मात्र नभएर त्यसभन्दा अघिदेखि नै प्रहरी अधिकृतहरू अवकाशपछिको जीवनलाई राजनीतिसँग जोडेर देश बनाउने अभियानमा जुटिरहेका थिए ।

पूर्वआईजिपी सर्वेन्द्र खनालले निर्वाचन आयोगमा 'समुन्नत नेपाल पार्टी' नै दर्ता गरिसकेका छन् । उनी अहिले संगठन विस्तारमा लागेका छन् । जेनजी युवासँग उनको वार्ता चलिरहेको छ । दलहरूप्रति आक्रामक भाषण गर्दै अघि बढेका खनालले केही दिनपछि दल घोषणा गर्ने बताएका छन् । 'केही दिनमा पार्टीको घोषणासभा हुन्छ, त्यसपछि मात्रै बोल्छु' उनले भने । खनालले एमालेबाट दुई पटक टिकट लिएर प्रतिनिधिसभाको निर्वाचनमा भाग लिइसकेका छन् । राजनीतिमा लागेका व्यक्ति भए हुँदा जनताले दुःख पाएको भन्दै पूर्वप्रहरी अधिकारीहरू राजनीतिमा आउन थालेका छन् ।

पूर्वआईजिपी विश्वराज पोखरेल शुक्रबार मात्रै राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी (रास्वपा) रोजेका छन् । विगतमा काग्रेस र एमालेको कौंध चढेर बढुवा खाएका उनले पुराना पार्टीहरूले केही नगरेको र आफूलाई आईजिपी हुन नदिएको आरोप लगाउँदै आएका छन् । विगतमा एमालेका वरिष्ठ उपाध्यक्ष

ईश्वर पोखरेलको जोडबलमा संगठनका अन्य अधिकारीलाई अन्याय गर्दै बढुवा भएका पूर्वआईजिपी पोखरेल यतिबेला भने देश बनाउने भन्दै रास्वपामा प्रवेश गरेका छन् । पुराना दलहरूको कौंध चढेर बिजुली गतिमा बढुवा भएका पोखरेलले अहिले रास्वपामा प्रवेश गरेर बिजुली गतिमै देशनिर्माणमा लामै भन्दै चर्को भाषण दिइरहेका छन् । कुनै बेला बाबुराम भट्टाईको पार्टीमा

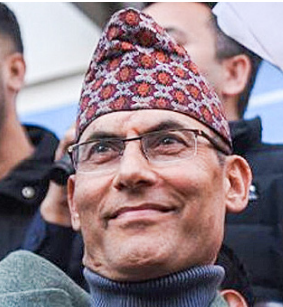

सर्वेन्द्र खनाल, पूर्वआईजिपी समुन्नत नेपाल पार्टी

लागेका पूर्वआईजिपी गणेश राईले पनि देश विकास र परिवर्तनका लागि भन्दै चर्का भाषण गरेका थिए । लगातार २९ वर्ष प्रहरी सेवामा लागेका पोखरेलले आफू इमानमा बाँचेको बताउने गरेका थिए । उनले आफूलाई अन्याय भएको बताइरहेँदा बढुवा हुँदा अरूलाई अन्याय गरेको विषयमा भने केही बताउँदैनन् ।

पोखरेल शुक्रबार रास्वपामा प्रवेश गरेका हुन् । एउटै बिजुली गतिमा बढुवा भएर १७ महिनाअघि एआईजि भए पनि आफ्नै ब्याची धिरजप्रताप सिंह आईजिपी भएपछि

पोखरेलले राजीनामा दिएका थिए । उनले त्यतिबेला आईजिपी बन्न आफूलाई काग्रेस सभापति शेरबहादुर देउवाका तर्फबाट पैसा मागिएको आरोपसमेत लगाउँदै आएका छन् । २०४९ चैत १२ गते प्रहरी निरीक्षक (इन्स्पेक्टर) पदबाट भर्ना हुँदा एआईजि पोखरेल आठौँ नम्बरमा थिए । आईजिपी नियुक्त गरिएका सिंह भने एक नम्बरमै थिए । त्यसपछि २०६२ साउन ११ गते प्रहरी

विश्वराज पोखरेल, पूर्वआईजिपी राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी

नायब उपरीक्षक (डिएसपी) मा बढुवा हुँदा सिंह एक नम्बरमै हुँदा पोखरेल २४ नम्बरमा पुगेका थिए । त्यसपछि उनीहरूको समूहको २०६९ माघ ११ गते एसपीमा बढुवा भयो । उक्त बढुवामा पनि सिंह एक नम्बरमै रहँदा पोखरेल ७ नम्बरमा अटाएका थिए । ईश्वर पोखरेलले बोक्न थालेपछि उनी अगाडि आएका हुन् ।

२९ वर्ष नेपाल प्रहरी संगठनमा रहेका पूर्वडिआईजि रमेश खरेलले नेपाल सुशासन पार्टी खोलेका थिए । सुशासन पार्टीबाट उनी २०७९ को प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचनमा

काठमाडौँ क्षेत्र नं. १ बाट उम्मेदवार बनेका थिए । त्यसपछि बारामा भएको प्रतिनिधिसभा सदस्य उपनिर्वाचनमा उनी रास्वपाबाट उम्मेदवार भएका थिए । खरेल अहिले चुपचाप छन् । सरकारले तत्कालीन डिआईजि सर्वेन्द्र खनाललाई प्रहरी प्रमुखमा नियुक्त गरेपछि २०७४ चैत २८ गते खरेलले राजीनामा दिएका थिए । खरेल २०४५ सालमा भलिबल खेलाडीका रूपमा नेपाल

नवराज सिलवाल, पूर्वडिआईजि नेकपा एमाले

प्रहरीमा भर्ना भएका थिए । उनले पूर्वआईजिपी सर्वेन्द्र खनाल र पूर्वआईजिपी पुष्कर कार्कीसँगै २०४६ माघ २९ गते प्रहरी निरीक्षकको परीक्षा उत्तीर्ण गरेपछि डिआईजिमा समकालीन र एक नम्बरमा रहेका सर्वेन्द्र खनाल आईजिपीमा नियुक्त भएपछि खरेल बाहिरिएका थिए ।

प्रहरीमा रहँदा राजनीतिक दलको फेरो समात्नेहरू अहिले राजनीतिमा लागेका छन् । प्रहरीमा राजनीति निम्त्याउनेहरू राजनीतिक हस्तक्षेपले विकृति निम्त्याएको बताउँदै राजनीतिज्ञ बन्ने

प्रयासमा छन् ।

२०७४ असोज २० गते नेपाल प्रहरीका तत्कालीन डिआईजि नवराज सिलवाल नेकपा एमाले प्रवेश गरेका थिए । नेकपा एमाले काठमाडौँ जिल्ला कमिटीले शुक्रबार आयोजना गरेको कार्यक्रममा एमाले अध्यक्ष केपी ओलीले सिलवाललाई टीका र माला लगाएर पार्टी प्रवेश गराएपछि उनी अहिले एमालेको बागमती प्रदेश कमिटीको निर्वाचित सचिव हुन् ।

रमेश खरेल, पूर्वडिआईजि नेपाल सुशासन, रास्वपा, अहिले मौन

तत्कालीन पुष्कमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले जयबहादुर चन्दलाई आईजिपी नियुक्त गरेपछि सिलवाल त्यसविरुद्ध अदालत गएका थिए । कार्यसम्पादन मूल्यांकनमा चन्द सिलवालभन्दा पछाडि रहेको भन्दै अदालतले रोकिएपछि सरकारले प्रकाश आर्याललाई आईजिपी नियुक्त गरेको थियो । अदालत गएका सिलवाललाई सरकारले एआईजीमा समेत बढुवा गरेन । अदालतबाट पनि न्याय नपाएको भन्दै सिलवालले राजीनामा दिएका थिए ।

बाँकी पृष्ठ २

थरीथरी नाम

थरीथरी चुनाव चिह्न

भुवन शर्मा

काठमाडौँ, मंसिर १२

निर्वाचन आयोगमा शुक्रबारसम्म एक सय ३९ वटा राजनीतिक दल सूचीकृत भएका छन् । त्यस्तै फागुन २१ गते हुने प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचन प्रयोजनका लागि एक सय नौ वटा दल दर्ता भएका छन् । आयोगका अनुसार प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचन प्रयोजनका लागि शुक्रबार 'उन्नत लोकतान्त्रिक पार्टी' दर्ता भएको छ ।

आयोगका प्रवक्ता नारायणप्रसाद भट्टाईका अनुसार पुराना दलहरूले पुरानै चुनाव चिह्न प्रयोग गर्न सक्छन् तर नयाँ दर्ता हुने दलको हकमा दर्ता निवेदनसँगै चुनाव चिह्न रोज्ने र प्रस्ताव गर्ने सुविधा दिइएको छ । 'सकेसम्म दलहरूलाई उनीहरूले रोज्कै चुनाव चिह्न दिन्छौं, जुन यसअघि अरू दलले रोजेको नहोस्', प्रवक्ता भट्टाईले भने, 'तर कानुनभन्दा बाहिर गई कसैले चुनाव चिह्न रोजेमा त्यसलाई स्वीकार गर्दैनौं । जस्तो कि कसैले हतियार रोजेमा हामीले मान्यता दिन सक्दैनौं ।'

यसपटक दर्ता भएका नयाँ दलहरूले अनौठानौँठा चुनाव चिह्न रोजेका छन् । हर्कराज राईले नेतृत्व गरेको 'श्रम संस्कृति पार्टी'ले अँजुलीमा राखेको माटो चुनाव चिह्न रोजेको छ । कुलमान धिसिङको अगुवाइमा खुलेको 'उज्याले नेपाल पार्टी'ले बलिरहेको चिम चिह्न रोजेको छ । राजेश प्रतेलेने नेतृत्व गरेको 'राष्ट्रिय परिवर्तन पार्टी'ले जाँतो, श्रेया केसीले नेतृत्व गरेको 'नागरिक सेवा पार्टी'ले स्कुटर र नेत्रविक्रम चन्दले नेतृत्व गरेको 'नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (माओवादी)'ले गुलाफको फूल चुनाव चिह्न रोजेका छन् । केही दिनअघि

नयाँ दल	चुनाव चिह्न
श्रम संस्कृति पार्टी	अँजुलीमा माटो
उज्याले नेपाल पार्टी	बलिरहेको चिम
राष्ट्रिय परिवर्तन पार्टी	जाँतो
नागरिक सेवा पार्टी	स्कुटर
नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (माओवादी)	गुलाफको फूल
आवाज पार्टी	कान

दल दर्ताको प्रमाणपत्र लिन जाँदा चन्द गुलाफको फूल लिएर निर्वाचन आयोग गएका थिए ।

त्यस्तै राम बोहराले नेतृत्व गरेको 'आवाज पार्टी'ले कान चिह्न रोजेको छ । गोपीलाल न्यौपाने नेतृत्वको 'नेपाल लिबरल पार्टी'ले सिक्का, प्रकाश खड्काले नेतृत्व गरेको नेपाल जनसेवा पार्टी'ले जुता, रामण कर्ण अध्यक्ष र एलजा गौतम उपाध्यक्ष रहेको 'जनादेश पार्टी नेपाल'ले माइक चुनाव चिह्न रोजेको निर्वाचन आयोगले जनाएको छ ।

दर्ता भएका पार्टीको नाम पनि धेरैजसो एक अर्कोसँग भन्दा भिन्नजस्तो छन् । धेरैजसो पार्टीले नाममा राष्ट्रिय र लोकतन्त्र जोडेका छन् । सार्वभौम नागरिक पार्टी, राष्ट्रवादी

केन्द्र नेपाल, राष्ट्रिय ऊर्जाशील पार्टी, नागरिक सर्वोच्चता पार्टी, त्रिमूल पार्टी, इतिहासिक जनता पार्टी, प्रजातान्त्रिक पार्टी नेपाल, राष्ट्रिय गौरव पार्टी, अखण्ड सुदूरपश्चिम पार्टी, राष्ट्रिय युवा पार्टी, एकता नेपाल पार्टी, नवनिर्माण पार्टी, सर्वोदय पार्टी, हाम्रो पार्टी नेपाल, उदार लोकतन्त्र पार्टी, नेपाली प्रथम पार्टी नामका दल आयोगमा दर्ता भएका छन् ।

निर्वाचन आयोगले फागुन २१ गते हुने निर्वाचन प्रयोजनका लागि दल दर्ता अवधि बढाएर मंसिर १४ गतेसम्म पुर्‍याएको छ । आयोगका अनुसार विघटित प्रतिनिधिसभामा प्रतिनिधित्व गरेको सबै दलले निर्वाचन प्रयोजनका लागि दल दर्ता गराइसकेका छन् ।

चुनावी चर्चा भक्तपुर

तयारीमा दल, उत्साहित मतदाता

जिल्ला निर्वाचन कार्यालय भक्तपुरका प्रमुख प्रकाश मगरका अनुसार दलहरू मात्रै नभई मतदाता पनि निर्वाचनप्रति उत्साहित छन् । जेनजी पुस्ता निर्वाचनप्रति बढी उत्साहित रहेको पाइएको उनी सुनाउँछन् ।

कृष्ण किसी

भक्तपुर, मंसिर १२

नेपाल मजदुर किसान पार्टी (नेमकिपा) भक्तपुर जिल्ला समिति उपाध्यक्ष नुवृद्धेभक्त फोर्जु आफूलाई ठुला भन्ने दलहरूले सार्वजनिक रूपमा चुनाव हुँदैन भने पनि भित्राभित्रै तयारी गरिरहेको बताउँछन् । ठुला दलहरू प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष रूपमा जनताभित्र गइरहनु नै यो कुराको प्रमाण भएको उनको तर्क छ । 'चाहे वर्तमान सरकारको विरोध होस् वा अन्य विविध कार्यक्रम नै, जेसुकै भने पनि उनीहरू जनतासमक्ष जानु भनेको चुनावका लागि तयारी गर्नु नै हो', उनको विश्लेषण छ ।

एमाले चुनावभन्दा पनि प्रतिनिधिसभा पुनर्संरचनाको पक्षमा उभिएको छ । एमाले त्यसका लागि सर्वोच्च अदालतको ढोका पनि ढक्ढकाउन पुगेको छ । उसले सडक पनि तताउन थालेको छ । तर पनि एमाले भक्तपुर जिल्लाका नेताहरूले जिल्ला निर्वाचन कार्यालय भक्तपुरले निर्वाचन तयारीका विषयमा छलफल गर्न पटकपटक गरेका सर्वदलीय बैठकमा भाग लिइरहेका छन् । एमालेले बाहिर जे भने पनि भित्राभित्रै चुनावी तयारी गरिरहेको संकेत यसबाट मिलेको छ ।

जिल्ला निर्वाचन कार्यालय भक्तपुरका प्रमुख प्रकाश मगर दलहरू मात्रै नभई मतदाता पनि निर्वाचनप्रति उत्साही रहेको दाबी गर्छन् । विशेष गरी जेनजी पुस्ता निर्वाचनप्रति बढी उत्साही रहेको पाइएको उनी सुनाउँछन् । उनी भन्छन्, 'खाममा १८ वर्ष उमेर पुगेका नेपालीको मात्रै मतदाता नामावलीमा नाम समावेश हुन्छ तर १६ वर्षमै मतदाता

निर्वाचन हुनुपर्छ, हुन्छ	चुनाव होला जस्तो लाग्दैन	एमालेका कारण अन्योल
अहिलेसम्म निर्वाचनको खासै माहोल छैन । निर्वाचनको विकल्प छैन । निर्वाचन नै अहिलेको राजनीतिक अस्थिरताको निकास हो । निर्वाचन तोकिएको भित्तिमा हुन सकेन भने देश अझै बढी संकटमा फस्न सक्ने निश्चित छ । यसकारणले पनि निर्वाचन हुनुपर्छ, हुन्छ । यही हिसाबले अघि बढ्ने हो भने पुराना दलहरूलाई पाखा लगाउन कठिन छ । नयाँभन्दा पुरानै दलको पकड छ । सरकारी र गैरसरकारी कार्यालयमा पनि पुरानै दलनिकट कर्मचारी र संगठन छन् । यसको अर्थ नयाँ दलले जित्दैजित्दैनन् भने होइन । निर्वाचनको यात्रा कहाँसम्म प्रस्ट हुनुपर्छ । अहिलेसम्म उनीहरूको योजना, नीति, सिद्धान्त खासै प्रस्ट छैन ।	निर्वाचनका लागि सरकारका तर्फबाट खासै तयारी देखिँदैन । सरकारका गतिविधिका कारण फागुनमै निर्वाचन हुन्छ भन्ने मलाई लाग्दैन । दलहरूले भने निर्वाचनमा जाने तयारी गरेको देखिन्छ । यो निर्वाचनले पनि जेनजीको माग पूरा गर्न सक्दैन जस्तो लाग्छ । चुनाव भइहाले जितेर आउने एमाले, काग्रेस, राप्रपा, नेपाली कम्युनिस्ट पार्टीमध्येबाट हुन् । किनकि जिल्ला निर्वाचित हुन् । उनीहरूले आफूआफूबिच चिवाद गरिरहेका छन् । यसको फाइदा पुराना दलले लिनेछन् । असली जेनजीको यात्रा कहाँसम्म हो भन्ने प्रस्ट छैन । यात्रा निश्चित नगरी हिँड्दा गन्तव्यमा पुग्न कठिन हुन्छ ।	देशको ठुलोमध्येको पार्टी एमाले फागुनमा तोकिएको निर्वाचनको विपक्षमा छ । एमाले चुनाव गराउने पक्षमा छैन । फेरि अहिले देश जलेको अवस्था छ । सरकारी कार्यालयका संरचना पनि ध्वस्त भएका छन् । यति मात्रै होइन, चुनावको तयारीका लागि पनि अलि समय अपुगजस्तो छ । एमालेले चुनाव हुन नसक्ने बताउँदै आएको छ । तर त्यो पार्टी यति बाटो छ कि चुनाव भयो भने पनि भाग लिन छोड्दैन । चुनावी प्रतिस्पर्धामा ऊ जसरी पनि आउँछ जस्तो मलाई लाग्छ । एमालेकै कारण चुनाव अनिश्चयमा छ । अरू दल त निर्वाचनको पक्षमा देखिएका छन् । राजनीतिक संकटको निकास र स्थिरताका लागि निर्वाचन हुनुपर्छ ।
प्रेमध्वज लामा, अभियन्ता	सन्तबहादुर लाकन, व्यापारी	सूर्य श्रेष्ठ, समाजसेवी

नामावलीमा नाम दर्ता गर्न भनी धेरै जेनजी आए । हामी निर्वाचन गराउँछौं, उनले भने, 'हाम्रो उद्देश्य नै तोकिएको भित्तिमा निर्वाचन गराउनु हो ।' यसका लागि कार्यालयले काम गरिरहेको उनी सुनाउँछन् । १८ वर्ष उमेर पुगेका नेपाली नागरिकले मतदाता सूचीमा सूचीकृत भएर मतदान गर्न पाउँछन् ।

भक्तपुर जिल्ला निर्वाचनको कार्यालयकाका अनुसार निर्वाचन

मिति नजिकिँदै आउँदा चुनावी माहोल पनि तातिएको छ । दलका नेतादेखि स्वतन्त्र रूपमा चुनाव लड्न चाहनेले घर-घर अभियान, भेला, छलफल र घुम्ती सभालाई प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा तीव्र पारेका छन् । विशेषगरी राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी (रास्वपा) ले निर्वाचन केन्द्रित भएरै विभिन्न कार्यक्रम गरिरहेको छ ।

रास्वपाका जिल्ला नेता साजन

विक फागुन २१ मा चुनाव हुने बताउँछन् । 'जनता चुनाव चाहन्छन्', उनी भन्छन्, 'जनताले चाहेपछि कसले रोक्न सक्छ ?' जनता नयाँ दलप्रति आकर्षित रहेको र नयाँ दलहरूको नेतृत्व आफ्नो पार्टीले गरेको उनको विश्लेषण छ । त्यसकारण यसपटकको निर्वाचनले ठुला दलहरूलाई साइजमा ल्याउने उनको दाबी छ ।

बाँकी पृष्ठ २

नेपाली कम्युनिस्ट पार्टीद्वारा शुक्रबार कैलालीको धमगढीमा आयोजित एकता सन्देश सभामा शीर्ष नेताहरू । समाचार पृष्ठ ३ तिरका : नागरिक

कृषि सर्वेक्षण सुरु

काठमाडौँ, मंसिर १२ (रासस)- कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयले कृषि क्षेत्रको विकासका लागि देशभर कृषि सर्वेक्षण सुरु गरेको छ । मन्त्रालयले सबै स्थानीय तह, प्रदेश कृषि मन्त्रालयसहित सरोकारवाला निकायसँगको समन्वयमा तथ्यांक संकलन सुरु गरेको हो । तथ्यांक लिँदा दोहोरो गणना हुन सक्ने भएकाले एकद्वार प्रणालीबाट स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गरिएको मन्त्रालयका तथ्यांक शाखा प्रमुख रामकृष्ण रेग्मीले जानकारी दिए ।

बाँकी पृष्ठ २

नेपाल-बंगलादेश

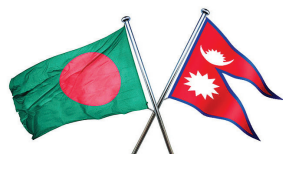
विस्तार हुँदै ऊर्जा सहकार्य

रमेश लम्साल

काठमाडौँ, मंसिर १२

नेपालबाट थप २० मेगावाट बिजुली लैजान बंगलादेश सहमत भएको छ । नेपाल-बंगलादेश ऊर्जा सचिवस्तरीय संयुक्त निर्देशक समितिको बिहीबार सम्पन्न सातौँ बैठकमा हाल नेपालबाट बंगलादेश निर्यात भइरहेको ४० मेगावाट बिजुलीमा थप २० मेगावाट थप आवश्यक प्रक्रिया पूरा गर्ने सहमति भएको हो ।

आवश्यक प्राविधिक तयारी गरेर बंगलादेशमा थप २० मेगावाट बिजुली निर्यात गर्ने सहमति भएको बैठकमा सहभागी ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका प्रवक्ता सन्दीपकुमार देवले जानकारी दिए । निर्देशक समितिको बैठकमा नेपालका तर्फबाट

नेपालबाट थप २० मेगावाट बिजुली बंगलादेश निर्यात गर्ने सहमति

ऊर्जा सचिव चिरञ्जीवी चटौत र बंगलादेशका तर्फबाट विद्युत, ऊर्जा तथा खनिज मन्त्रालयका सचिव फर्जाना ममताजले नेतृत्व गरेका थिए । बैठक ढाकामा सम्पन्न भएको हो ।

संयुक्त कार्यदलको बुधबार बसेको बैठकले गरेका सिफारिसमा छलफल भएको थियो । संयुक्त कार्यदलको बैठक नेपाल सरकारको ऊर्जा मन्त्रालयका

सहसचिव देव र बंगलादेशका तर्फबाट विद्युत, ऊर्जा तथा खनिज मन्त्रालयका अतिरिक्त सचिव केएम अलि रेजाको सहअध्यक्षतामा भएको थियो ।

निर्देशक समितिको बैठकमा विभिन्न ६ वटा विषयमा छलफल भएको ऊर्जा मन्त्रालयका प्रवक्तासमेत रहेका देवले जानकारी दिए । बैठकमा नवीकरणीय ऊर्जा, ऊर्जा दक्षता प्रवर्धन गर्नेसम्बन्धी सम्मर्हदारीपत्रमा आआफ्नो प्रक्रिया पूरा गरी हस्ताक्षर गर्ने सहमति भएको छ । सम्पर्हदारीअन्तर्गत बंगलादेशले नेपाललाई ऊर्जा परीक्षण, विद्युतीय स्वारीसाधनको चार्जिङ स्टेशन, स्फटप सोलारजस्ता क्षेत्रमा सहकार्य गराउने सहमति भएको छ । यस्तै दुई देशाधिक क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमसमेत अगाडि बढाइनेछ ।

बाँकी पृष्ठ २

जेनजी सहिदहरूप्रति शुक्रबार काठमाडौँ माइतीघरमा श्रद्धाञ्जली अर्पण गरिँदै । जेनजी २.० को आयोजनामा यो कार्यक्रम गरिएको हो ।

तिस्कार : विजय राई/ नागरिक

व्यवस्थित गरिँदै अव्यवस्थित बस्ती

काठमाडौँ, मंसिर १२ (रासस)- सरकारले देशभरका भूमिहीन सरकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीको व्यवस्थापन गर्ने भएको छ । भूमि, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयले उनीहरूको व्यवस्थापनका लागि यस किसिमका बसोबास भएका समुदायको पहिचान तथा लगत संकलन कार्य सुरु गरेको हो । भूमिहीन सुकुम्बासीको व्यवस्थापन राज्यको दायित्वभएकाले सम्बन्धित जिल्लाका स्थानीय तहसँग समन्वय

गरी लगत तयार गर्न लागिएको मन्त्रालयका सहायक प्रवक्ता दामोदर वास्नेले जानकारी दिए । लगत लिँदा दोहोरो गणना हुन सक्ने भएकाले एकद्वार प्रणालीबाट स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गरिएको छ । मन्त्रालयले भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीको सिफारिस गर्दा स्थानीय तहलाई राम्रोसँग अध्ययनतथा मापदण्डको प्रक्रिया पूरा गर्न आग्रह गरेको छ ।

सामान्यतया 'भूमिहीन सुकुम्बासी' र 'अव्यवस्थित

बसोबासी'लाई 'सुकुम्बासी' भन्ने गरिए पनि कानुनी रूपमा फरक छ । देशभर कहींकतै जमिन नभएका परिवार तथा परिवारको आयआर्जन, स्रोत वा प्रयासबाट जग्गाको प्रबन्ध गर्न असमर्थ व्यक्ति र निजिप्राति आश्रित परिवारका सदस्यलाई सुकुम्बासी भनिन्छ । सुकुम्बासी व्यवस्थापनका क्रममा 'भूमिहीनदलित'लाई प्राथमिकता राखिने मन्त्रालयले जनाएको छ । देशको कुनै पनि स्थानमाजमिनभएर पनिअन्यत्रकतै दशकौंदेखि आवादी गरी बसेका

जग्गाजमिन उनीहरूको नाममा दर्ता नभएका परिवारलाई अव्यवस्थित बसोबासी भनिन्छ । उनीहरूको जमिनलाई सरकारले मूल्यांकन गरी तोकिएको राजस्व लिएर जग्गाधनी पूर्जा प्रदान गर्ने उनले जानकारी दिए । लामो समयदेखि बसेका उनीहरूलाई यसरी व्यवस्थितगर्दा सरकारलाई धेरै राजस्व प्राप्त हुने जनाइएको छ । यस्ता बसोबासी व्यवस्थापन गर्दा जंगल तथा सार्वजनिक स्थल अतिक्रमण गरी बनाइएका बस्ती उनीहरूलाई दिइनेछैन ।

नेता हुने रहर कि शक्तिमोह ?

पृष्ठ १ बाट
सरकार र अदालतले आफूलाई आइजिपी हुन रोकेको भन्दै उनी राजनीतिमा होमिएका थिए । सिलवाल २०७४ सालको प्रतिनिधिसभा ललितपुर क्षेत्रबाट विजयी भए । सरकारप्रतिको आक्रोश र एमालेको गठबन्धनमा रहेका सिलवालले नेपाली कांग्रेसका कडा प्रतिस्पर्धी उदयशमशेर जबरालाई पराजित गरेर सांसद भए । २०७९ सालको निर्वाचनमा पनि उनी सोही क्षेत्रबाट उम्मेदवार भए पनि पराजित भए ।

त्यसैगरी पूर्वएसएसपी विक्रमसिंह थापा कांग्रेसको राजनीतिमा होमिएका थिए तर अहिले उनी त्यति चर्चामा छैनन् । अर्का एसएसपी गोविन्द साह पनि राजीनामा दिएर राजनीतिमा

होमिएका थिए । गएको स्थानीय तहमा उनी स्वतन्त्रबाट उठेका थिए । साह निर्वाचन हुनुभन्दा चार महिनाअगाडि नै राजीनामा बुझाएर चुनावमा होमिएका थिए । उनी मेयर बन्न सकेनन् । अहिले उनी गुमनाम छन् ।

पञ्चायतकालका डिबी लामा, खड्गजित बरालदेखि ध्रुवबहादुर प्रधानसम्म चुनावी राजनीतिमा सक्रिय थिए । प्रधान अहिले पनि राजनीतिमै छन् । गणेश राई राजनीतिबाट पलायन भइसकेका छन् ।

भाग चाहिने प्रस्ताव २०७१ सालको साउनमा पनि नेपाल पूर्वप्रहरी संगठन/परिषदले प्रतिनिधिसभामा आफूहरूको प्रतिनिधित्व हुनुपर्ने भन्दै २६ जनामा मनोनीत गर्न सरकारसँग माग

गरेको थियो । आइतबार पत्रकार सम्मेलन गर्दै नेपाल पूर्वप्रहरी संगठन/परिषदले पूर्वप्रहरीहरूले मुलुकलाई ऐतिहासिक योगदान गरेको भन्दै २६ सभासदमा आफूहरूका तर्फबाट एक जनालाई मनोनीत गर्नुपर्ने माग गरेको थियो ।

त्यतिबेला परिषदका महासचिव रहेका एसएसपी वसन्तराज कुँवरले मुलुकका थुप्रै परिवर्तनमा पूर्वप्रहरीहरूले ठुलो योगदान गरेको बताउँदै मनोनीत गर्न आग्रह गरेका थिए ।

पूर्वप्रहरी अतिरिक्त महानिरीक्षक कल्याण तिमिल्सिनाले आफूहरू पनि राज्यको जिम्मेवार नागरिक भएको बताउँदै विगतमा भएका राजनीतिक परिवर्तनहरूमा पूर्वप्रहरीहरूले ठुलो योगदान दिएको बताएर भाग खोजेका थिए ।

आयो छप्प टिप्प्यो लज्जो भिति छुयो टासेर टढेन रयो ॥
झुन्डै धितिल गरुन भन्नेपरे पढेमा रयो धितिल मान्नेछन रयो ॥

भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली

जन्म : वि.सं. २००६ साउन ०२

स्व.शोरोहन: वि.सं. २०८२ मंसिर ०१

स्व. चिन्तामणि शर्मा अधिकारी

यस संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय कर्जा प्रशासन विभागाका विभागीय प्रमुख श्री धर्मदत्त शर्माज्यूका पुज्यपिता चिन्तामणि शर्मा अधिकारीज्यूको मिति २०८२ मंसिर ०१ गते असाध्यै स्वर्गारोहण भएको खबरले नेपाल फाईनान्स लिमिटेड परिवार स्तब्ध र अत्यन्त दुःखित भएको छ । वहाँको स्वर्गारोहण भएको १३ औं दिनको पुण्य तिथिमा दिवंगत आत्माप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै उहाँको बैकुण्ठमा बास होस् भनी कामना गर्दछौं । साथै शोक सन्तप्त परिवारजनमा हार्दिक समवेदना प्रकट गर्दछौं ।

नेपाल फाईनान्स लिमिटेड
Nepal Finance Limited

"नेपाल राष्ट्र बैकबाट "ग" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था"

परिवार

तयारीमा दल, उत्साहित मतदाता

पृष्ठ १ बाट

निर्वाचन आयोगले चुनावी तयारीलाई तीव्रता दिएको जनाएको छ । मतदाता शिक्षा कार्यक्रमलाई तीव्र बनाउँदै आयोगले मतदान केन्द्रहरूबारे पनि छलफल चलाएको छ । मतदान केन्द्रमा सिसिटिभी, सहज पहुँच, विशेष सुरक्षा व्यवस्था गरिने उसले बताएको छ ।

मतदातामा पनि उत्साह देखिन्छ । बजार, चोक, चिया पसलदेखि सामाजिक सञ्जालसम्म चुनावकै चर्चा चलिरहेको छ । पहिलोपटक मताधिकार प्रयोग गर्न पाउने युवा विशेष उत्साहित छन् ।

सूर्यविनायककी मतदाता नुमा सुब्बा यो पटक आफूलाई मत हाल्ने विशेष उत्साह थपिएको बताउँछन् । यो पटक नयाँ शक्तिहरू आएकोले मत हाल्ने विशेष उत्साह थपिएको उनको भनाइ छ । 'पहिला पहिला पनि धेरै पटक मत हालियो तर जस्तैजस्तै जितिए पनि देशका लागि खासै कसैले केही गरेनन्', उनले भनिन्, 'त्यही कारण मतदान गर्न उत्साह हुँदैन्थ्यो तर अहिले नयाँ शक्तिहरू उदाएका कारण उनीहरूलाई जित्दाउनकै लागि भए पनि म मतदानका लागि तयार छु ।'

भक्तपुरमा सन्तुलित प्रतिस्पर्धा हुने सकेत देखिएको छ । नयाँ दलहरू सार्वजनिक रुपमै तयारीमा जुटेका छन् । तर पुराना दलहरू भने भित्रभित्रै तयारीमा जुटिरहेको देखिन्छ । राजनीतिक विरोधहरू मतदाताले अन्तिम चरणसम्म व्यक्ति, सेवा प्रदर्शन र स्थानीय मुद्दाका आधारमा कसलाई मत दिने भन्ने विषयमा

निर्णय लिने बताउँछन् । भक्तपुरको चुनावी परिणाम कसको हातमा पर्ने भन्ने विषयमा पनि उत्सुकता बढेको छ ।

पछिल्लो निर्वाचन परिणाम

भक्तपुरमा प्रतिनिधिभा निर्वाचनतर्फ दुई वटा क्षेत्र छन् । भक्तपुर निर्वाचन क्षेत्र नं १ मा भक्तपुर नगरपालिका र चाँगुनारायण नगरपालिका तथा क्षेत्र नं २ मा मध्यपुर थिमि नगरपालिका र सूर्यविनायक नगरपालिका पर्छन् । यो जिल्ला गाउँपालिकाविहीन छ ।

भक्तपुर क्षेत्र नं १ नेमाकिपाको प्रभुत्व रहेको क्षेत्र हो । यो क्षेत्रमा उसले २०४६ सालदेखि अहिलेसम्म निरन्तर फर्किलो मतका साथ विजय हासिल गर्दै आएको छ । २०७९ मांसिरमा भएको प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचनमा पनि भक्तपुर १ बाट नेमाकिपाका प्रेम सुवाल विजयी भएका थिए । सुवालभन्दा अघि पार्टी अध्यक्ष नारायणमान विजुक्छेले यो क्षेत्रबाट पाँच पटक जित निकालेका थिए । २०७९ को चुनावमा यो सुवालले ४२ हजार बढी मत पाएका थिए । उनका निकटतम प्रतिद्वन्द्वी एमालेका नवराज गेला ११ हजार मतमा सीमित भएका थिए । यस हिसाबले विजयी र निकटतम प्रतिद्वन्द्वीबिचको मतान्तर ३० हजार बढी थियो । उक्त निर्वाचनमा राप्रपाका उम्मेदवार भरतबहादुर खड्काले ९ हजार २२२ मत पाएका थिए । सत्ता गठबन्धनका साभ्ना उम्मेदवार नेकपा माओवादी केन्द्रका सुनिल गोठेले ५ हजार १६५ मत पाएका थिए । यो क्षेत्रको मत खासै तलमाथि हुँदैन । सैद्धान्तिक मत भएकै कारणले यहाँ

समस्याको निकास चुनाव

वर्तमान समस्याको समाधान चुनाव हो । त्यसकारण चुनाव हुन्छ । यसमा शंका नार्गो हुन्छ । चुनावी परिणाम पनि हामी सहजै अनुमान लगाउन सक्छौं । परिणाम नयाँ पार्टीहरू अर्थात् नयाँ शक्तिहरूको पक्षमा आउनेछ । नेपाली कांग्रेस र एमालेलाई जनताले साइजमा ल्याउने छन् । किनकि ३५ वर्षदेखि उनीहरूले देशमा शासन गरे पनि राम्रा काम भने केही गरेनन् । यो कुरा जनताले बुझिसकेका छन् । नयाँ पार्टीहरू मिलेर चुनावमा गए परिणाम उनीहरूको पक्षमा आउँछ । उनीहरू एक्लैले लडे भने परिणाम मिश्रित आउनेछ । त्यो भयो भने देशमा फेरि अस्थिरता आउनेछ । त्यसकारण जनताले विवेकले मत दिनुपर्छ ।

नृछै मानन्धर, राजनीतिकर्मी

प्रायः तलमाथि हुँदैन । भक्तपुरको निर्वाचनको विशेष आकर्षण र चर्चा क्षेत्र नं २ हो । यो क्षेत्र हरेक निर्वाचनमा चर्चाको विषय हुने गरेको छ । यो क्षेत्रमा २०४६ सालपछि नेपाली कांग्रेस र नेमाकिपाले पालेपाले जित निकाल्दै आएका थिए । निर्वाचन क्षेत्र हेरफेर भएपछि भने कांग्रेस र एमालेबिच

प्रतिस्पर्धा चल्दै आएको छ । २०७९ मांसिरमा भएको प्रतिनिधिसभा निर्वाचनमा यो क्षेत्रबाट नेपाली कांग्रेसका दुर्लभ थापा विजयी भएका थिए । एमालेका महेश वस्नेतलाई हराउँदै थापा विजयी भएका हुन् । थापा २४ हजार २३९ मतसहित विजयी भएका थिए । उनका निकटतम प्रतिद्वन्द्वी बस्नेतले २३ हजार दुई सय ८२ मत पाएका थिए । ९ सय ५९ मतान्तरमा थापा विजयी भएका हुन् । तेस्रो स्थानमा रहेको नेमाकिपाको अनुराधा थापामगरले सात हजार १२७ मत पाएका थिए । चौथो स्थानमा रहेका रास्वपाका साजन विकले चार हजार ९८ मत पाएका थिए ।

२०७९ भन्दाअघि २०७४ सालमा भएको प्रतिनिधिसभा निर्वाचनमा भक्तपुर २ बाट एमालेका बस्नेतले कांग्रेसका दमननाथ ढुंगानालाई भण्डै दोबर मतान्तरले पराजित गरेका थिए । बस्नेतले ३६ हजार ४३९ मत प्राप्त गर्दा ढुंगाना १८ हजार ६३५ मतमा सीमित भएका थिए । यस हिसाबले पनि यो क्षेत्रको मत चयालाम छ । यो क्षेत्रमा बसाइँसराइ गरी आउने धेरै छन् । यो क्षेत्रमा यसपटक कांग्रेस र एमालेलाई नेमाकिपा वा रास्वपा चुनौती बन्ने आकलन गरिएको छ ।

कति थपिए नयाँ मतदाता ?

जिल्ला निर्वाचन कार्यालय भक्तपुरका अनुसार जिल्लामा भण्डै १५ हजार नयाँ मतदाता थपिएका छन् । कार्यालयका सूचना अधिकारी भीमबहादुर बिस्नीले भक्तपुरमा यस पटक मतदाताको संख्या दुई लाख नाघेको जानकारी दिए ।

औषधि ऐन, २०३५ को दफा ११ उपदफा ५ खारेजीको मागसहित शुक्रबार औषधि व्यवस्था विभागमा प्रदर्शन गर्दै औषधि व्यवसायी ।

तिस्कार : विजय राई/ नागरिक

विस्तार हुँदै ऊर्जा सहकार्य

पृष्ठ १ बाट

२०८१ असोज १७ गते नेपालबाट बंगलादेशमा ४० मेगावाट बिजुली निर्यात गर्ने सम्झौता भएको थियो । सोही सम्झौतापछि भारतीय ग्रिडमार्फत बिजुली बंगलादेश निर्यात भइरहेको छ । बंगलादेशमा विद्युत् निर्यात गर्ने नेपालका तर्फबाट नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, बंगलादेशका तर्फबाट बंगलादेश पावर डेभलपमेन्ट बोर्ड र भारतका तर्फबाट एनटीपिसी विद्युत् निगमबिच त्रिपक्षीय सम्झौतामा

हस्ताक्षर भएको थियो । ६.४ सेन्ट प्रतियुनिटका दरमा बिजुली बेच्ने सम्झौता भएको थियो । ढल्केबर-मुजफ्फरपुर अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन, भारतीय प्रसारण प्रणाली र बरहामपुर (भारत) भैरामारा (बंगलादेश) अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन हुँदै बिजुली प्रवाह भइरहेको छ । त्यसअघि २०८१ जेठ ११ गते नेपाल बंगलादेशबिच जलस्रोत क्षेत्रमा सहकार्यका लागि स्थापित संयन्त्र विज्ञ समितिको बैठकमा सहजोत क्षेत्रको विकासमा साभ्ना सहकार्य गर्ने सहमति भएको थियो ।

२०८० जेठ २ गते सम्पन्न पाँचौँ बैठकमा नेपालमा उत्पादित ४० मेगावाट बिजुली बंगलादेश निर्यातका लागि विद्युत् बित्री सम्झौतामा हस्ताक्षर गर्ने सहमति भएको थियो । प्राधिकरणले भारतीय एजेन्सी एनिभिपिएनलाई बिजुली उपलब्ध गराएको छ । सो कम्पनीले भारतीय संरचना प्रयोग गरेर बिजुली बंगलादेश पुर्‍याइरहेको छ । नेपाल र भारतबिच भएको पहिलो अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन हुँदै विद्युत् निर्यात भइरहेको छ ।

कुल चार सय केभी क्षमताको सो प्रसारण लाइनमार्फत पठाइएको बिजुलीको हिसाब मुजफ्फरपुरमा राखिँदै आएको छ । मुजफ्फरपुरदेखि भारतको प्रसारण लाइनमार्फत (बैरहामपुर भैरामारा) चार सय केभी बिजुली बंगलादेश गइरहेको छ ।

प्राधिकरणले वर्षायामको पाँच महिना (जुन १५ देखि १५ नोभेम्बरसम्म) बंगलादेशमा बिजुली निर्यात गर्नेमा यसअघि नै सम्झौता भएको थियो । लामो

गृहकार्य र छलफलपछि नेपालको बिजुली बंगलादेशले किन्ने सम्झौतामा हस्ताक्षर भएको थियो । २०८० जेठ २ को ऊर्जा सचिवस्तरीय संयुक्त निर्देशक समितिको बैठकमा सुनकोसी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण र विकासका लागि प्राधिकरण र बंगलादेश पावर डेभलपमेन्ट बोर्डबिच ६ महिनाभित्र संयुक्त उपक्रममा हस्ताक्षर गर्ने सम्झौता भएको थियो । त्यसपछि हरेकजसो संयुक्त निर्देशक समितिको बैठकमा दुई देशबिच सुनकोसी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाबारेमा पनि छलफल हुने गरेको छ ।

यसपटक पनि बैठकपछि जारी गरिएको वक्तव्यमा सुनकोसी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको लगानी प्रक्रिया अगाडि बढाउन बंगलादेशले आयोजना मूल्यांकनका लागि विशेषज्ञ समिति गठन गरी लगानी प्रक्रियालाई अगाडि बढाउने र संयुक्त उपक्रम निर्माणसम्बन्धी सम्झदारीलाई शीघ्र निष्कर्षमा पुर्‍याउने उल्लेख छ । नेपाल र बंगलादेशबिच विद्युत् व्यापारका लागि प्रस्तावित अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनको प्राविधिक र आर्थिक पक्षको अध्ययन गर्ने सहमति यसअघि नै भएको थियो । नेपाल र भारतबिच पनि १० वर्षमा १० हजार बिजुली निर्यात गर्नेसम्बन्धी दीर्घकालीन सम्झौता यसअघि नै भइसकेको छ । दुई देशबिच ऊर्जा क्षेत्रमा सहकार्य गर्नेसम्बन्धी द्विपक्षीय सम्झदारीमा २०७५ सालमा हस्ताक्षर भइसकेको छ ।

संयुक्त निर्देशक समितिको पाँचौँ बैठकमा नै दुई देशबिच विद्युत् व्यापारका लागि अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनका सम्भाव्य विकल्पको अध्ययन गर्ने प्राविधिक टोलीलाई निर्देशन दिने निर्णय भएको थियो । दुई देशका ऊर्जा सचिवस्तरीय संयन्त्रको पहिलो बैठक २०७५ मंसिर १७ र १८ मा काठमाडौँमा भएको थियो । सोही बैठकमा नेपालको बिजुली बंगलादेश लैजान सहजीकरण गर्ने विषयमा प्रारम्भिक छलफल भएको थियो । त्यसअघि २०७५ साउन २५ गते तत्कालीन ऊर्जा जलस्रोत तथा सिंचाइमन्त्री वर्षमान पुन र बंगलादेशका विद्युत् ऊर्जा तथा खनिज स्रोत राज्यमन्त्री नसरुल हामिदबिच विद्युत् क्षेत्रमा द्विपक्षीय सहकार्य सुरुआत गर्ने प्रयोजनार्थ एक सम्झदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको थियो । सोही सम्झदारीपछि दुई देशका ऊर्जा सचिवस्तरीय संयन्त्रको बैठक नियमित बस्दै आएको छ । संयन्त्रमार्फत ऊर्जा क्षेत्रको विकास, ऊर्जा सहकार्य, यस क्षेत्रमा भएको विकासको अनुभव आदानप्रदान हुँदै आएको छ । रासस

काठमाडौँस्थित बंगलादेशी राजदूतावासले शुक्रबार दूतावास परिसरमा आयोजना गरेको माछा महोत्सवमा विभिन्न प्रकारका माछाबारे जानकारी दिँदै नेपालका लागि बंगलादेशी राजदुत मोहम्मद सफिकुर्रुहमान ।

तस्विर : नागरिक

निर्वाचनको विकल्प छैन : दाहाल

दिलबहादुर छत्याल

धनगढी, मंसिर १२

नेपाली कम्युनिस्ट पार्टी (नेकपा) का संयोजक पुष्पकमल दाहालले निर्वाचनको विकल्प नभएको बताएका छन्। यसैले निर्वाचनको तयारीमा जुट्न दाहालले कार्यकर्तालाई निर्देशनसमेत दिएका छन्।

शुक्रबार धनगढीमा आयोजित नेकपाको एकता सन्देश सभालाई सम्बोधन गर्दै संयोजक दाहालले अहिलेको जटिल परिस्थितिको समाधान नै निर्वाचन रहेको दाबी गरे । ‘ निर्वाचनको विकल्प देखेको छैन । राति बसेर देश त फट्टैफट्टै डुबिसकेको देखेर आएका हौं,’ दाहालले भने। भदौ २४ गते राति आफू राष्ट्रपतिको सरकारी निवास शीतल निवासमा बसेको र त्यो रात निकै भयावह रहेको उनले बताए । ‘अहिले हामी चुनावतिर केन्द्रित हुँदै छौं । त्यसको कुनै विकल्प नै छैन,’ उनले भने, ‘बिनाडुविषा निर्वाचनको वातावरण बनाउन अगाडि बढ्नुहोस् ।’ सुरुमा निर्वाचनको पहल आफूले नै गरेको दाबी गर्दै उनले अहिले बिस्तारै अन्य दल पनि निर्वाचनउमुख हुन बल्छन् दल दर्तामा आएको बताए । काँग्रेसले निर्वाचनमा जाने निर्णय गरिसकेको बताउँदै दाहालले नेकपा एमाले ‘चिसै पानीले नुहाउने हो’ भनेभै गरेर बल्छ दल दर्तामा आएको बताए ।

यस्तै जेनजीका माग समर्थन गर्ने पहिलो पार्टी पनि आफ्नो नै भएको उनले दाबी गरे । उनले जेनजीको उठाएका माग आफू र आफ्नो पार्टीले पहिलेदेखि नै उठाएको बताए । ‘धेरै जेनजी युवाहरू हाम्रो पार्टीमा प्रवेश गरिसकेका छन् । अभै धेरै प्रवेश गर्ने क्रममा हुनुहुन्छ,’ उनले भने । नेकपाले अब कम्युनिस्ट पार्टीहरू मात्र नभई गैरकम्युनिस्ट पार्टीलाई पनि मोर्चामा एकताबद्ध गर्ने प्रयास गरिरहेको दाहालले बताए । पछिल्लो समय विषम परिस्थितिमा राष्ट्र बचाउन आफूहरू एकताको प्रक्रियामा आँध्र बढेको उनको भनाइ थियो । ‘कम्युनिस्ट र वामपन्थी मात्र एकताबद्ध गरेर पुडैन, देशभक्त, लोकतन्त्रवादी शक्ति तथा नेपाली काँग्रेससमेतलाई समेत मोर्चामा ल्याउनु

नेकपा गण्डकी एकता सन्देश सभा भोलि

सन्देश श्रेष्ठ

पोखरा, मंसिर १२

नेपाली कम्युनिस्ट पार्टी (नेकपा) ले मंसिर १४ गते आइतबार गण्डकी प्रदेशस्तरीय एकता सन्देश सभा गर्ने भएको छ। १५ दल मिलेर एकता गरेको सो पार्टीले गण्डकी प्रदेशस्तरीय एकता सभा पोखराको चिचलेढुंगामा गर्ने पोखरामा शुक्रबार आयोजित पत्रकार सम्मेलनमा जानकारी दिएको हो। बिहान साढे ११ बजे सुरु हुने सभालाई पार्टी संयोजक, पुष्पकमल दाहाल, सहसंयोजक माधवकुमार नेपाल, प्रभावशाली नेता भीम रावललगायतले सम्बोधन गर्ने नेकपाका नेता कृष्णबहादुर नेपालीले जानकारी दिए ।

गण्डकी प्रदेश स्तरीय एकता सन्देश सभामा २० हजारभन्दा बढी कार्यकर्ता उताग्ने नेकपाको दाबी छ। पत्रकार सम्मेलनमा बोल्दै पार्टीका नेता दीनानाथ शर्माले गण्डकीका ११ वटै जिल्लाबाट कार्यकर्ता ल्याउने तयारी गरिएको बताए । ‘टुटफुटबाट गुञ्जएका पार्टीहरूलाई एकीकृत गरेका छौं,’ उनले भने, ‘सबै पार्टीका कार्यकर्ता तथा शुभाचिन्तक उताग्ने तयारी गरेका छौं । गण्डकीका सबै जिल्लाबाट आउँछन्। खास गरेर कास्कीका विभिन्न पालिका र

छ’ दाहालले भने, ‘कम्युनिस्टको मात्र कुरा गरेका छैन, गैरकम्युनिस्ट देशभक्त, लोकतन्त्रवादीसँग पनि लगातार कुरा भइरहेको छ र त्यो सकारात्मक दिशातिर जाँदै छ।’ संसोधक दाहालले एमालेतिर पनि त्यत्तिकै ध्यान रहेको बताए । एमालेबाट पनि धेरै देशभक्त नेता पनि आफ्नो पार्टीमा आउने क्रम जारी रहेको उनले बताए । केन्द्रबाट आर्थिक खर्च नगरेर धनगढीमा भव्य कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सकेको भन्दै उनले स्थानीय नेताकार्यकर्ताको प्रशंसा पनि गरे ।

‘नेतामा देश बनाउने हुटहुटी चाँहिन्छ,’ पार्टी सहसंयोजक माधवकुमार नेपालले नेतामा देश

पोखराबाट धेरै आउँछन् ।’

उनले एकता सन्देश सभा समाजवादी क्रान्तिको आधार तयार गर्न भएको बताए । ‘हामीले ढाँटेर होइन, घोषणा गरेर काम गरेका छौं,’ उनले भने, ‘हिजो पञ्चायतविरुद्ध विगुल फुक्र्यौं र ढालेर पनि देखायौं, २०५२ सालमा गणतन्त्र ल्याउँछौं भन्यौं र ल्याएर पनि देखायौं । र अब समाजवादी क्रान्ति गर्ने घोषणा गरेका छौं, त्यसलाई सफल बनाउन विकेन्द्रीकृत पार्टीहरूलाई केन्द्रीकृत गरिरहेका छौं र त्यो पूरा गर्न लागिरहेका छौं ।’ उनले नेतृत्व पुस्तान्तरणको आवाज उठिरहेको भन्दै त्यो पनि समय आएपछि हुने बताए । ‘नेतृत्व पुस्तान्तरण भन्नेबित्तिकै हुने होइन,’ उनले भने, ‘पुष्पकमल दाहाल, माधव नेपालजस्तै कुनै डाडनामिक जेनजी आए नेतृत्व पुस्तान्तरण गर्न तयार छौं। उहाँहरूले पनि छाड्नुहुन्छ, हामी पनि छाड्छौं ।’

सोही पार्टीका नेता श्रीनाथ बरालले एकता सन्देश सभाको विभिन्न समिति बनाएर तयारी गरिएको बताए । समाजवादी क्रान्ति पूरा गर्न गण्डकी प्रदेशले अहं भूमिका खेल्ने उनको भनाइ थियो। उनले अब जेनजीको मागअनुसार भ्रष्टाचारमुक्त नेपाली कम्युनिस्ट पार्टीले मात्र गर्न सक्ने बताए । उनीहरूले भदौ १४ गते पोखरामा हुने गण्डकी प्रदेशस्तरीय एकता सन्देश सभालाई सफल पार्न अग्रहसमेत गरे । नेपाली कम्युनिस्ट पार्टीले प्रेशे स्तरीय एकता सभा सुरु गरिसकेको छ ।

बनाउने हुटहुटी नहुन्जेल देश नबन्ने बताए । उनले त्यो हुटहुटी आफ्नो पार्टीको नेतामा रहेको बताए । देश र जनताले भोगेको पीडा सबैभन्दा पहिले नेता र पार्टीले महसुस गर्नुपर्ने बताउँदै नेतानेपालले राजनीतिमा दलालीकरण, ठेकेदारीकरण, भ्रष्टीकरण प्रवृत्ति अन्त्य गर्न नेकपा जाँमएको दाबी गरे । नेता नेपालले यसअघिको पार्टी एकीकरण र विभाजनबाट शिक्षा लिएर पार्टी एकीकरणलाई बलियो बनाउने बताए । नेता भीम रावलले नेकपा एमालेका अध्यक्ष केपी शर्मा ओली देश जलेका बेला खरानी घसेर जनतालाई तर्साइरहेको आरोप

लगाए । आफ्नो पार्टीलाई वृद्धाश्रम भनेकामा आपतित जनाउँदै उनले ओलीलाई दाहाल र माधवसँग दोडेर प्रतिस्पर्धा गर्न चुनौती दिए । सरकारविरुद्ध पनि आक्रामक सुनिँदै रावलले सरकारको काम निर्वाचन गर्ने मात्र भएको उल्लेख गर्दै दीर्घकालीन असर पार्ने काम नगर्न अग्रह गरे । लुटिएका हतियार खोजेर भयरहित वातावरणमा निर्वाचन गरी सरकार चुकिरहेको पनि उनले बताए । नेकपाले जेनजी आन्दोलनपछि पार्टी एकीकरण गरेर पहिलो पटक धनगढीमा शक्ति प्रदर्शनसहित ठुलो सभा गरेको हो ।

बस्ती पसेको गैँडा स्थानान्तरण

वसन्त ढुंगाना

चितवन, मंसिर १२

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जले बस्ती पसेको गैँडालाई स्थानान्तरण गरेको छ । भरतपुर महानगरपालिका-२३ को घैलाघारीस्थित अन्नगुर्ण फार्म हाउसमा पसेको गैँडालाई ‘डाक’ गरेर शुक्रबार सौरहाको राष्ट्रिय संरक्षण प्राकृतिक कोषमा स्थानान्तरण गरेको हो । दिनहुँ बस्ती पसेर अन्नबालीमा क्षति पुर्‍याएपछि गैँडाको स्थानान्तरण गरिएको चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जका प्रमुख डा. गणेश पन्तले जानकारी दिए ।

बस्तीमा आएर दिनहुँ मानिसलाई त्रासमा पार्न थालेपछि स्थानीयले उक्त गैँडालाई फार्म हाउस भित्र थुनेर राखेका थिए । स्थानान्तरण नभएसम्म गैँडालाई थुनेर राख्ने भन्दै केरुंगा मध्यवर्ती सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको कार्यालय घेरेर दबाव दिएपछि गैँडाको स्थानान्तरण गरिएको भरतपुर-२३ का वडाध्यक्ष दीपक दुवाडीले जानकारी दिए । यो गैँडा दिउँसो नियमित रूपमा आउँथ्यो । त्यसले जनतालाई

पनि त्रास पैदा गरेको थियो,’ अध्यक्ष दवाडीले भने, ‘अन्नबालीमा उत्तिकै क्षति पुर्‍याउने गरेको थियो ।’ मानव बस्तीमा वन्यजन्तु प्रवेशमा दीर्घकालीन रूपमा रोक लगाउनुपर्ने बताए । शुक्रबार मानव बस्तीमा गैँडा छिरेपछि नजिकैको स्कुलसमेत बन्द गरिएको थियो ।

जगतपुर क्षेत्रमा नियमित गैँडा बस्ती छिर्दा अन्नबालीमा ठुलो क्षति पुर्‍याउने गरेको टोल विकास समितिका अध्यक्ष सोमबहादुर आचार्यले जानकारी दिए । घैलाघारी क्षेत्रमा

पाँच सयभन्दा बढी किसानहरूको अन्नबाली क्षति गर्दै आएको उनले बताए । ‘वन्यजन्तुले ठुलो मात्रामा अन्नबालीमा क्षति पुर्‍याएको छ,’ उनले भने, ‘राहत थोरै पाइन्छ । यहाँका किसानहरू क्षतिपूर्तिसमेत माग्नु जौँदिनन् ।’ धान, तोरी, गहुँलगायत अन्नबाली खान गैँडा बस्ती छिर्ने गरेको उनले बताए । तरबार नलगाउँदा गिरामा स्थानीयलाई धेरै समस्या थियो । पछिल्ला वर्षमा यसपटक गैँडा बढी बस्ती छिर्ने गरेको उनले बताए ।

एकै वर्षमा ८७४५ महिला डिजिटल हिंसामा

पवित्रा सुनार

काठमाडौँ, मंसिर १२

पहिलेपहिले महिलामाथि सिधै शारीरिक रूपमा हिंसा गरिन्थ्यो । पछिल्लो समय हिंसाको प्रकृति बदलिएको छ । हिजोआज महिलामाथि डिजिटल प्रविधिमार्फत हिंसा भइरहेको नेपाल प्रहरीको तथ्यांकले औल्याएको छ । नेपालसहित विश्वभरि नै बढ्दै गएको डिजिटल हिंसाको अन्त्य हुनुपर्ने माग महिला लैंगिक अधिकारका निमित्त लडिरहेका निकायहरूले गरेका छन् । मंगलबार सुरु भएको लैंगिक हिंसाविरुद्धको १६ दिने अभियानको मुख्य नारा नै ‘महिलामाथि हुने डिजिटल हिंसा अन्त्य गरौं’ रहेको छ ।

नेपाल प्रहरीको तथ्यांकअनुसार पनि नेपालमा साइबर अपराध बढ्दै गएको र त्यसको मारमा महिला परेको देखिएको छ । नेपाल प्रहरीको साइबर ब्यूरोको पछिल्लो प्रतिवेदनअनुसार गत आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा मात्र १९ हजार सात सय ३० साइबर अपराधका उजुरी परेका छन् । कुल उजुरीमध्ये आठ हजार सात सय ४५ वटा महिला हिंसासम्बन्धी छन् । यसवाहेक हिंसा हुनेमा तीन सय ८२ जना बालिका र सात सय ६७ जना पारालैंगिक समूहका पनि छन् ।

संयुक्त राष्ट्रसंघको पछिल्लो प्रतिवेदनअनुसार विश्वका ६० प्रतिशत महिलाहरू डिजिटल तथा अनलाइन हिंसा भैरिखरेका छन् । त्यसमा पनि सार्वजनिक कामा

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ साइबर हिंसाका पीडित	
पुरुष	९,५८३
महिला	८,७४५
पारलैंगिक	७६७
बालिका	३८२
बालक	२५३
कुल	१९,७३०

संलग्न राजनीतिज्ञ महिला, पत्रकार महिला, सीमान्तीकृत महिला यसको बढी मारमा परेको युएन वुमनले जनाएको छ । नेपाल प्रहरीको साइबर ब्यूरोका सूचना अधिकृत तथा प्रवक्ता दीपकजी अवस्थीको विचारमा नेपाली समाजमा पहिलादेखि नै महिलामाथि गरिने हिंसाको प्रतिबिम्ब पछिल्लो समय अनलाइन या डिजिटल माध्यमबाट हुने गरेको हो । यस्तो हिंसा गर्नेमा नजिकका केटा साथी, सम्बन्धबाट छुटेको प्रेमी र पूर्वपति हुने गरेको देखिन्छ । यी सम्बन्धहरूले महिलाको चरित्र हत्या गर्ने गरी तस्बिर पोस्ट गर्ने, चरित्रहीन देखिने गरी तस्बिर सम्पादन गरी नक्कली आइडीबाट पोस्ट गरिदिने, भिडियो बनाएर पोस्ट गरिदिनेजस्ता आपराधिक गतिविधि गर्छन् । ‘सम्बन्ध बिग्रोपछि नजिकका साथी, प्रेमी या पूर्वपतिले यस्तो गतिविधि गरेको देखिन्छ,’ उनले भने ।

अनलाइनमार्फत बालिकासमक्ष पुगे, कुराकानी गर्ने, यौनजन्य अपराध गर्ने र उनीहरूलाई धाकधक्का दिई

यौन सम्बन्ध राख्न बाध्य पार्नेजस्ता अपराधहरू गरेको देखिन्छ । यस्तो कारणले महिलाहरू बेइज्जत हुने डरले सहेर बस्ने, कतिपय त उजुरी गर्ने नजाने गरेको देखिन्छ । ‘सबै हिंसाहरू उजुरीसम्म आइपुगेका छैनन् । समाजमा यस्तो हिंसा अभ्र बढी छ,’ प्रवक्ता अवस्थीले भने । डिजिटल हिंसाकै तनाव भैरन्छ नसकेर बालिकाहरूले आत्महत्या गर्ने, आत्महत्याको प्रयास गर्ने र मानसिक तनावमा पर्ने गरेको पाइएको अवस्थी बताउँछन् ।

नेपाल मात्र नभई सूचना तथा प्रविधिको विकाससँगै विश्वभरि महिलामाथिको डिजिटल हिंसा बढिरहेको प्रति गम्भीर बनेको युएन वुमनले जनाएको छ । वुमनका अनुसार यस्तो हिंसाबाट प्रभावित हुनेमा ७३ प्रतिशत त पत्रकार महिला मात्र छन् । यस्तो हिंसाले महिलामाथि जीवनपर्यन्त मानसिक आघात गर्ने, सामाजिक, पारिवारिक तथा आर्थिक असर पर्ने गरेको छ । यस्तो हिंसा एसिया प्यासिफिक राष्ट्रहरूमा तुलनात्मक रूपमा बढी हुने गरेको देखिन्छ ।

युएन वुमनकी प्रतिनिधि पेट्ट्रियिसा फ्रेन्डान्डेज प्याचेकोले महिलाका लागि अनलाइन तथा डिजिटल हिंसाको न्यूनतम मानवअधिकारको हनन भएको छ । स्वतन्त्रपूर्वक बोल्ने, अभिव्यक्ति दिने र अनलाइनमार्फत सुरक्षित व्यवसायी हुने अधिकार प्रयोग गर्नबाट वञ्चित भएका छन् । डिजिटल हिंसाको महिलालाई असुरक्षित बनाएकाले महिला हिंसाविरुद्धको १६ दिने अभियान डिजिटल हिंसाविरुद्धमा केन्द्रित छ । प्याचेकेको विचारमा सूचना तथा प्रविधीमा भएको विकासले व्यावसायिक अवसर प्रदान गरेको भए पनि महिलामाथि डिजिटल हिंसाको अन्त्य गर्नु पहिलो सतं रहेको बताउँछन् । ‘पहिले हिंसाको अन्त्य गरे महिलाका लागि प्रविधि आर्थिक तथा सामाजिक विकासका लागि अवसर बन्छ,’ उनले भनेन् । यसका लागि सबै राष्ट्रले तत्काली नीति तथा कानुन बनाएर डिजिटल हिंसाको अन्त्य गर्न युएन वुमनले आहवान गरेको छ ।

आइएइजीको १५औँ एसियाली क्षेत्रीय सम्मेलन

विकास परियोजनामा भूगर्भ–वैज्ञानिकको समावेशीकरण अपरिहार्य

भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात र सहरी विकास गरी तीन मन्त्रालय सन्हालिरहेका मन्त्री कुलमान शिसिङले भविष्यमुखी विकासका लागि भूगर्भ–वैज्ञानिकको भूमिकालाई सवैले स्वीकार गर्नुपर्नेमा जोड दिए । उनले वर्तमान नेपाल सडक, सुरङ, बाँध, जलाशय विकासको नयाँ चरणमा प्रवेश गरेको चर्चा गर्दै उनले िरगो र मजबुत पूर्वाधार निर्माणका लागि ‘इन्जिनियरिङ भूगर्भ–वैज्ञानिकको सहभागितालाई अनिवार्य बनाइदुर्ने बताए ।

सम्मेलनका संयोजक प्राध्यापक डा. रञ्जनकुमार दाहालले विश्वस्तरीय वैज्ञानिकहरूलाई नेपालमा एकात्रित गर्नुले देशको प्रतिष्ठा बढेको बताए । नेपाल हाल पाँच सय ४२ सदस्यसहित आइइजीजीको पाँचौं ठुलो सदस्य राष्ट्र बनेको उनले जानकारी दिए । उनी सरकारले भूगर्भ–वैज्ञानिक विशेषज्ञता प्रयोग गर्ने अनिवच्छक प्रवृत्तिले विकासका परिणाममा नकारात्मक असर देखिन थालेको ठान्छन् । ‘इन्जिनियरिङ सुरु गर्नुअघि भूगर्भ–विज्ञान बेवास्ता

गरियो भने निकट भविष्यमा ठुलो मूल्य चुकाउनुपर्नेछ,’ उनले चेतावनी दिए । प्राध्यापक दाहालले सडक विभिडले भविष्यमुखी विकासका सक्रिय भूगर्भ–वैज्ञानिक बढ नखुलाइनु अन्याय भएको बताए । साथै इन्जिनियरिङ काउन्सिलले भूगर्भ–वैज्ञानिकलाई इन्जिनियरको मान्यता नदिनु पनि गम्भीर अन्याय भएको उनको टिप्पणी छ । ‘पूर्वाधारको जगबारे वैज्ञानिक प्रमाण हामीले दिने हो तर काउन्सिलले हामीलाई मान्यता नदिनु निकै दुःखद छ,’ उनको भनाइ छ । सम्मेलन नेपाल इन्जिनियरिङ भूगर्भ–वैज्ञानिक समाज र आइएइजी बंगलादेश नेसनल ग्रुपको संयुक्त आभोगमा भएको हो भने अन्य संघसंस्था र निकायमा पनि यसका सहआयोजक छन् ।

समराणी छ, इन्जिनियरिङ भूवैज्ञानिक विधाले निर्माण, पूर्वाधार तथा प्राकृतिक विपद् न्यूनीकरणका लागि भूमिगत अवस्था विश्लेषण गर्ने वैज्ञानिक अभ्यास गर्छ र यसले सडक, सुरङ, बाँध, भवनजस्ता संरचनालाई सुरक्षित र वातावरणसँग अनुकूल

बनाउन सहयोग गर्छ । नेपालमा भूगोत्तमा एपेस्सी वा इन्जिनियरिङ जियोलोजीमा मार्टेस्ट गरेकाहरू इन्जिनियरिङ भूवैज्ञानिकका रूपमा काम गर्न योग्य मानिन्छन् । सम्मेलनमा सहभागी इन्जिनियरिङ भूवैज्ञानिक अन्जिलबानु मल्लले भूवैज्ञानिकको काम वर्षौंदेखि उपेक्षित भए पनि पछिल्ला वर्षमा अहिले मान्यता बढ्दै गएको ठाँनिन्छ । ‘सानो आकारको भए पनि काठमाडौँ उपत्यकामा माटो र बेडारकका गहििरा भिन्नता छन् । साना विवरण बेवास्ता गर्दा ठुलो परिणाम हुन सक्छ,’ उनको कथन छ । उनका अनुसार महिलाहरूको विशेषज्ञता प्रायः प्रश्न गरिन्छ र फिल्डमा यात्रा गर्नुपर्ने काम भएकोले उनीहरूले करियरमा बढी अवरोध भोग्न बाध्य छन् ।

खोपा इन्जिनियरिङ कलेजका वरिष्ठ उपप्राध्यापक निर्मल काफ्ले राज्य र निजी क्षेत्र दुवैबाट भूवैज्ञानिक विशेषज्ञताको अवसरमै हुनुलाई ‘गम्भीर भूल’ ठान्छन् । ‘सबै प्रमुख परियोजनामा इन्जिनियरिङ भूवैज्ञानिकको अध्ययन अनिवार्य हुनुपर्छ । प्रत्येक जिल्लामा कम्तीमा एक भू–वैज्ञानिक तोकियोर्छ,’ उनको भनाइ छ । अभै पनि धेरै स्थानीय तहले भूवैज्ञानिकको सट्टा सिभिल इन्जिनियरलाई नै विशेषज्ञ बनाइरहनु भविष्यमा गम्भीर दुर्घटनाको जोखिम निम्त्याउने उनको चेतावनी छ । विभिन्न प्रविधि तथा पोस्टको समेत प्रदर्शनी भइरहेको उक्त सम्मेलन काठमाडौँ महलकादमी लिपुलेर्णमा शनिबार सम्पन्न हुँदै छ ।

चुनावमा यातायात व्यवसायीका अजेन्डा समेट्न दबाव

सन्देश श्रेष्ठ

पोखरा, मंसिर १२

नेपाल यातायात व्यवसायी राष्ट्रिय महासंघका अध्यक्ष विजयबहादुर स्वर्वालले आगामी चुनावमा यातायात व्यवसायीका अजेन्डा समेट्न दबाव दिने बताएका छन् ।

पोखराको स्थानीय यातायात प्रालिको छैटौँ साधारणसभालाई शुक्रबार सम्बोधन गर्दै उनले यातायात व्यवसायीलाई प्रयोग गरेर राजनीतिक दलहरूले दुनो सोझ्याएको तर यातायात व्यवसायीका समस्या समाधानका लागि भने काम नगरेको बताए । त्यसैले आगामी निर्वाचनमा पहिल्यै अजेन्डा बनाउन दबाव दिने उनको भनाइ थियो । ‘हेरक ब्याँफि पार्टीमा जाने र उमेदवार बन्ने कुरा पनि हुँदैन र त्यो सम्भव पनि छैन,’ उनले भने, ‘त्यसैले हामी हरेक पार्टीको घोषणापत्रमा हाम्रो अजेन्डा राख्न दबाव दिन्छौं ।’ उनले जनताको भिड हेरेर नभई कानुनी रूपमा,

नीतिगत रूपमा सार्वजनिक यातायात क्षेत्रका समस्या समाधान गरिनुपर्ने बताए । दलहरूले यातायात क्षेत्रलाई व्यवस्थापनका रूपमा मात्र हेरेको तर व्यावसायिक बनाउन भने नसोचेको उनको आरोप थियो । अध्यक्ष स्वर्वालले जेनजी आन्दोलन दल र सरकारविरुद्ध मात्र नभई यातायात क्षेत्रमा भएको विकृति र विसंगतीविरुद्ध पनि रहेकाले यातायात व्यवसायीहरू पनि सुधिनुपर्ने बताए । ‘जेनजी आन्दोलन सरकार र पार्टीविरुद्ध मात्र थिएन,’ उनले अगाडि भने, ‘हामीविरुद्ध पनि थियो । सार्वजनिक यातायातका क्षेत्रमा देखिएका विकृति, विसंगतीविरुद्ध पनि थियो । सार्वजनिक यातायातलाई नागरिकमैत्री बनाउनुपर्छ, यातायातलाई व्यवस्थित र मर्यादित बनाउनुपर्छ भने पनि थियो ।’

महासंघका एक नम्बर वरिष्ठ उपाध्यक्ष पुण्यप्रसाद सिटौला (सरोज) ले आगामी

चुनावमा दलहरूले यातायात क्षेत्रलाई नजरअन्दाज गरे त्यसको परिणाम नपार्ने हुने चेतावनी दिए । सम्बन्धित क्षेत्रको व्यक्ति उच्च ओहोदामा पुगे मात्र सो क्षेत्र सबलीकरण हुने भएकाले पार्टी र सरकारमा यातायात क्षेत्रकालाई पनि समेट्नुपर्ने भन्दै उनले भने, ‘ आगामी चुनावमा पनि हाम्रो यातायात क्षेत्रकालाई दलहरूले उमेदवार बनाउनुपर्छ । यदि नजरअन्दाज गरियो भने हामी देखाइदिन्छौं ।’ उनले दलहरूले आफूहरूले भनेजस्तो उमेदवार नबनाए के देखाउने हो भन्ने बारेमा भने थप केही बताएनन् । उनले सार्वजनिक यातायात ऐन ल्याउन यसअघिका सरकारले आनाकानी गरेको बताए । तर वर्तमान जेनजी सरकारले त्यसलाई ल्याउने वचन दिएको भन्दै उनले भने, ‘ जेनजीजी सरकार हुँदा पनि आएन भने कहिल्यै आउँदैन ।’

महासंघका द्वितीय वरिष्ठ उपाध्यक्ष तथा पृथ्वी राजमार्ग बस सञ्चालक कम्पनी प्रालिका अध्यक्ष

ऐनकुमार साईले महासंघका नेताहरू कुर्सीका लागि मरिहेत गर्ने तर सार्वजनिक यातायातका समस्या समाधानमा भने गम्भीर नहुँदा समस्या ज्यूँका त्यूँ रहेको आरोप लगाए । पदमा जानेहरूले काम गर्नुपर्ने उनको भनाइ थियो । स्थानीय यातायात प्रालिका अध्यक्ष केदार पौडेलले सार्वजनिक यातायात ऐन नयाँ नआउँदा यातायात व्यवसायीले सारस्ती भोग्नुपरेको बताए । उनले समिति हुँदा भएको आफ्नै सम्पत्ति पनि आफ्नो नाममा ल्याउन नपाउनु विडम्बना भएको बताए । महासंघका केन्द्रीय सचिव भानुभक्त बराल, कास्की अध्यक्ष योगेन्द्रबहादुर केसी, मजदुर नेता तिलक विश्वकर्मालगायतले यातायात नेतृत्वले पहलकदमी लिनुपर्नेमा जोड दिएका थिए । नेतृत्व कमजोर हुँदा व्यवसायी मारमा परेको उनीहरूको गुनासो थियो ।

नारायणगोपाल-पेमालाको एक प्रीतिकर कथा

नारायणगोपालकी पहिलो प्रेमिका बेबी भन्छन्, ‘मेरो नृत्यबाट प्रभावित भएर नारायणजीले भोलिपल्ट मबारे एउटा कविता लेखेर ल्याउनुभयो र सुनाउनुभयो । त्यो कविता सायद उहाँले नै लेख्नुभएको थियो होला । कविता सुनेर म प्रभावित भएँ तर पछि थाहा भयो, उहाँ त गीत पनि भव्य गाउनुहुंदोरहेछ । एकदुई पटकको भेटपछि थाहा भयो, हामी त एउटै टोलवासी पो रहेछौं ।’

सङ्गीत

प्रकाश सायमी

नारायणगोपालको काठमाडौँमा भएको एकल साँझ ‘स्वर्णिम सन्ध्या’ पेमालाले जीवनकै यादगार घटना मानिन्छन् । स्वर्णिम सन्ध्या भएको एघार वर्षपछि उनी रेडियो सगरमाथाको प्राङ्गणमा एकपटक बोल्दै थिइन्, ‘नारायणगोपालका गीतको रक्षा हुनुपर्‍यो । यहाँ नारायणगोपालको नाममा अनेक गीत बन्छन् । त्यो मलाई चित्त बुझ्दैन ।’

गायक नारायणगोपालले धेरै प्रेमका गीत गाएका छन् तर गाउन त उनले वियोगका गीत पनि गाएका छन् । नारायणगोपालले संघर्ष र बलिदानका गीत गाएका छन् तर उनको गीतको पृष्ठभूमि त सदैव प्रेम नै रहिआएको छ ।

प्रेम र जीवनका चुनौतीपूर्ण गीत गाएर ख्याति कमाएका नारायणगोपालको निधन ग्रेगेरियन क्यालेन्डर अनुसार डिसेम्बर ५ तारिखका दिन राति ९.२५ मा भएको एनटिभीले पुष्टि गरेको थियो । त्यो एउटा यस्तो दिन हो, त्यही डिसेम्बर पाँचमै सन् १७९१ मा विश्वप्रसिद्ध सङ्गीतकार वुल्फग्यांग अमादियस मोत्सार्टको पनि निधन भएको थियो । मोत्सार्टको निधन भएको दिन उनकी पत्नी उनीसँगै थिइन्, जसरी नारायणगोपालको निधन भएको दिन उनकी पत्नी पेमाला गुरुवाचार्य पनि अस्पतालमा उनीसँगै थिइन् । मोत्सार्ट र नारायणगोपालको निधन भएको दिन डिसेम्बर पाँच र निधन भएका बेला पत्नी सँगै हुनु एक मिल्दोजुल्दो घटना मात्र नभई चिरकालसम्म याद रहने एक विषय पनि हो ।

नारायणगोपालको निधन भएको बेला त्यही अस्पतालको त्यही तलामा उनकी पहिलो प्रेमिका पनि थिइन् । उनी आफ्ना रोगी पतिको सेवामा तल्लीन थिइन् । यो कुरा इतिहासको कुनै पानामा उल्लेख छैन तर एउटा संयोग हो ।

वीर अस्पतालको आँगनमा नारायणगोपालका निमित्त हजारौँ मान्छेरोझ्हेँदा अस्पतालभित्र स्वयं पेमाला बेहोसावस्थामा थिइन् भन्ने सम्झेर नारायणगोपालकी पहिलो प्रेमिका बेबी भन्छिन्- ‘त्यो समय बडा क्रुसियल थियो । हामी एउटै फ्लोरमा थियौं । एकपटक त नर्सको गडबडीले गर्दा हाम्रो फाइल पनि साटियो ।’

पहिलो प्रेमकथा

बेबी नारायणगोपालसित पहिलो प्रेममा बाँध्दा उनी भारद्वाज भर्खर नृत्य पढेर आएकी थिइन् र नेपाल-भारत सांस्कृतिक केन्द्रको पुस्तकालय कक्ष, वसन्तपुरमा उनको नृत्य प्रस्तुत गरिने कार्यक्रम थियो । त्यो कार्यक्रम हेर्न नारायणगोपाल आफ्ना एक गीतकार साथीसित आएका थिए ।

बेबी भन्छिन्, ‘मेरो नृत्यबाट प्रभावित भएर नारायणजीले भोलिपल्ट मबारे एउटा कविता लेखेर ल्याउनुभयो र सुनाउनुभयो । त्यो कविता सायद उहाँले नै लेख्नुभएको थियो होला । कविता सुनेर म प्रभावित भएँ तर पछि थाहा भयो, उहाँ त गीत पनि भव्य गाउनुहुंदोरहेछ । एकदुई पटकको भेटपछि थाहा भयो, हामी त एउटै टोलवासी पो रहेछौं ।’

बेबीले यो कथा सुनाइरहेँदा नारायणगोपाल बितेको ३५ वर्ष कटिसकेको थियो र यो प्रेमकथाले पैसट्टी वर्ष काटिसकेको थियो ।

बेबीको घर थाहा पाएपछि नारायणगोपाल उपको

बेबी सम्झन्छिन्, ‘एकदिन नारायणजीले शेरचनजीलाई खबर पठाएर मलाई बोलाउनुभयो । म दौडिँदै दौडिँदै मन्दिर पुगें । त्यो दिन उहाँले आफ्नो मनको प्रस्ताव राख्नुभयो- आज हामी बिहे गरौं । मैले अचम्मै माँनँ अनि भनैँ- यसरी कहाँ हुन्छ ? मेरो घरपरिवार छ, अग्रजहरू छन्, सिलसिलेवार कुरा हुनुपर्‍यो । अनि मात्र बिहे हुन्छ ।

घरमा पुगेर बोलाउन थाले । आफू नआए पनि उनका अर्का साथी शेरचनजीलाई लिन पठाउथे । विक्रमाब्द २०१४/१५ सालको काठमाडौँमा खुलेआम भेट्नु र

बाट गुनँ असामाजिक कार्य मानिन्थ्यो वा देरिहन्थ्यो होला । त्यसैले यी दुई सहरको निकटवर्ती मन्दिर विजयेश्वरीमा भेट्थे ।

बेबी सम्झन्छिन्, ‘एकदिन नारायणजीले शेरचनजीलाई खबर पठाएर मलाई बोलाउनुभयो । म दौडिँदै दौडिँदै मन्दिर पुगें । त्यो दिन उहाँले आफ्नो मनको प्रस्ताव राख्नुभयो- आज हामी बिहे गरौं । मैले अचम्मै माँनँ अनि भनैँ- यसरी कहाँ हुन्छ ? मेरो घरपरिवार छ, अग्रजहरू छन्, सिलसिलेवार कुरा हुनुपर्‍यो । अनि मात्र बिहे हुन्छ ।

उहाँले पाइन्टको गोजीबाट सिन्दूर भिक्ने लगाइदिन खोज्नुभयो । मैले मानिनँ । घरमा कुरा गर्न आउनुस् भनैँ । तर घरमा कुरा गर्न आउनुभएन । त्यसपछि म आफ्नो मामाघर दाजिलिङ गएँ । उहाँ कुरा गर्न मामाघरमै आउनुभयो । कुरा बढियो । यसपछि हाम्रो प्रेम अगि बढेन ।’

बेबीको यो कथा यतिमै टुङ्गिँदैन ।

नारायणगोपाल दाजिलिङ पुगे । दाजिलिङमा बेबीले नारायणगोपालसित अर्को महिला देखिन् । त्यसपछि बेबी टाढा भइन् । तर यही कथामा नारायणगोपालका भाइ मनोहरगोपाल गुरुवाचार्यको तर्क बेल्छे छ, ‘यसमा खेल खेल्ने अरू नै कोही छ । त्यो बेबी दिदीलाई पनि थाह छैन । बेबीसितको असफल प्रेमपछि नारायणगोपालको पेमाला लामासित प्रेम कहानी सुरु भयो ।

दोस्रो प्रेमकथा दाजिलिङको

यो प्रेमकथालाई असफल हुन नदिन उनका भितदाजु कर्म योज्जन, उनका साथी गीतकार नगेन्द्र थापाको योगदान अमूल्य छ ।

पेमाला लामा र नारायणगोपालको प्रेमकथा पत्रमित्रताबाट सुरु भएको हो । नारायणगोपाल पेमालालाई प्रेमले पेम भन्थे । पेमले लेखेका केही पत्र पहिल्यै बेबीले पनि पढिसकेकी थिइन् । बेबीको भाषामा तपाईंलाई सच्चा माया गर्ने त पेमालाजी नै हो नारायणजी भनेपछि नारायणगोपालको पाइला उता मोडिएको हुन सक्ने बेबीको दाबी पनि छ ।

पेमाला नारायणगोपाललाई असाध्य माया गर्थिन् । नारायणगोपालका एकेक गीत र पक्ति उनलाई कण्ठस्थ थिए ।

पक्तिारले एकपटक नारायणगोपाल सङ्गीत कोषमा आबद्ध भएर पेमाला गुरुवाचार्यसित नारायणगोपालका गीतसङ्ग्रह ‘कालजयी स्वरहरू’ संकलन गर्दा हेक गीतकारबारे पेमाला आफ्नो अनुभव र अनुभूति सुनाउँथिन् । त्यस्तो घटना विरलै कलाकारको जीवनमा होला । पेमाला नारायणगोपालले गाएका प्रत्येक गीतका कथा मलाई सुनाउँथिन् र म आश्चर्यचकित हुन्थेँ, गीतसङ्गीतप्रति उनको प्रेम देखेर ।

एक दिन पेमाला गुरुवाचार्यले आफू काम गर्ने ओरियन्टल इन्स्टोरेसमा बोलाएर कुराकानी गर्दा भनिन्, ‘भाइ, तपाईंको दाइले गाएको गीतमा मलाई सबैभन्दा बढी मन पर्छ होला भन्नुस् त ।’ मैले

भनैँ, ‘सबै नै होलान् ।’

पेमालाले हँस्दै भनिन्, ‘मलाई मातेर गाएको गीतभन्दा नमातेर गाएको गीत बढी मनपर्छ ।’

त्यो भावभित्रको अन्तर्य मैले पछिसम्म पनि बुझिनँ । तर मैले बुझ्ने चाह पनि राखिनँ ।

पेमालाले नारायणगोपालको पुण्यातिथिमा सदैव एउटा गीत आफ्नो लागि भनिन्थे । त्यो गीत हो- ‘चिनारी हाम्रो धेरै पुरानो रहेभैँ लाम्दछ ।’ यो नगेन्द्र थापाले रचेको गीत गोपाल योज्जनको सङ्गीतमा उनले गाउँदा पहिलो पटक पेमालालाई भनेका रहेछन्- तपाईंका लागि एउटा गीत गाएको छु सुनुहोला ।

यो गीतलाई नै उनले आफ्नो निमित्त प्रेमीले गाएको गीत ठानिन् ।

पेमाला गुरुवाचार्य विवाहपछि एकदम खुसी भएको क्षण हो, नारायणगोपालले जगदम्बाश्री पाउँदा । उनी भनिन्थे, ‘त्यो मेरा निमित्त र उहाँका निमित्त दुवैका लागि ठुलो खुसीको क्षण हो ।’ नारायणगोपालको काठमाडौँमा भएको एकल साँझ ‘स्वर्णिम सन्ध्या’ उनी आफ्नो जीवनको यादगार घटना मानिन्छन् । स्वर्णिम सन्ध्या भएको एघार वर्षपछि उनी रेडियो सगरमाथाको प्राङ्गणमा एकपटक बोल्दै थिइन्, ‘नारायणगोपालका गीतको रक्षा हुनुपर्‍यो । यहाँ नारायणगोपालको नाममा अनेक गीत बन्छन् । त्यो मलाई चित्त बुझ्दैन ।’

बखुन्डोलको रेडियो सगरमाथाको आँगनमा सम्पन्न भएको त्यो अनिम्य कार्यक्रम थियो, जहाँ दुवै मितिनी भेला भएका थिए- पेमाला र रिचने योज्जन । त्यो दिन रेडियो सगरमाथाले पहिलो पटक गीत बजेबापतको रोयल्टी वितरण कार्यक्रम राखेको थियो । पछि एफएमहरूबाट छिटपुट रूपमा रोयल्टी दिने क्रम त भयो तर निरन्तर भएन ।

पेमाला आफ्ना पतिको मात्र होइन, सम्पूर्ण गायक-गायिका, गीतकार, सङ्गीतकारको रोयल्टीका निमित्त लडिरहिन् । त्यही काम र क्रमको निरन्तरताको लडाईँ अहिले पनि जारी छ ।

नारायणगोपाल जसरी गीत छान्नुमा माहिर थिए, त्यसरी नै उनले सही अर्थमा सशक्त पत्नी छानेका थिए, जसले उनका गीत, गला र सपनालाई सदैव सम्मानपूर्वक बचाइराखिन् । उनको यही प्रतिबद्धताले गर्दा नारायणगोपाल सङ्गीत कोषको आयोजनामा कुनै समय नारायणगोपाल गायन प्रतिযোগिता भए, नारायणगोपालसम्बन्धी हाजिरीजवाफ प्रतियोगिता भए । नारायणगोपालले गाएका नेपाल भाषा र नेपाली भाषाका गीतहरूको संरक्षण भयो । यसैकारणले उनकै अदम्य साहसले गर्दा जेनजीसम्मको नाम र गायन गुन्रिजरेको छ ।

नारायणगोपालको ३५ औं पुण्यतिथिका सन्दर्भमा पेमाला नारायणगोपाल दुवैमा हार्दिक आदराञ्जली अर्पण गर्छु ।

एक कप चियाले जोडेको सद्भाव

दैनिक १५ घण्टा खटिएर करिब एक हजार बढीलाई चिया खुवाउँदा मान्छे नथाक्ने भन्ने त हुँदैन तर पनि कृष्णा र रविनको अनुहार उस्तै उज्यालो भइरहन्छ । ओठमा न्यानो आतिथ्यको मुस्कान कायमै हुन्छ । रोजगारीका लागि भन्दै खाडीमा हन्डर, ठक्कर खानुपरेको छैन उनीहरूलाई ।

उद्यम

मिथिलेश यादव

लहानको मुख्य चोक (सहिद चोक)बाट करिब ५० मिटर दक्षिण तरकारी बजारतर्फ मोडिएपछि पूर्वपट्टि रंगीबगंगी कुसी र बेन्चमा मानिसको भिड देखिन्छ । यो भिडले रघुवीर चिया पसलको एक कप चियाको तागत कति छ भनेर दर्साउँछ । बिहान ५:३० बजे तरकारी बजारको सडक र पेट्टी रघुवीर चियाका पारखीहरूले भरिन्छ । यहाँ पुग्दा यस्तो लाग्छ, यो कुनै चिया पसल नभएर सेवाग्राहीको भिड लामै सरकारी कार्यालय हो ।

यो पसलमा दैनिक १५ घण्टा खटिएर एक हजार कपसम्म चिया बेच्छन् रघुवीरका जेठा छोरा रविन साह र कान्छा छोरा कृष्णा साह ।

मन मस्तिष्कमा स्फूर्ति जगाइदिने जादु छ यहाँको एक कप चियामा । दोस्तै यारीलाई मजबुत बनाउने तागत छ यहाँको एक कप चियामा । एक से एक आईडियाहरू फुराउने सामर्थ्य छ यहाँको एक कप चियामा । त्यति मात्र कहाँ हो र, देश विकास कसरी गर्ने भनेर योजना नै बनाउन सक्ने जोस छ यहाँको एक कप चियामा । यहाँको चियाको रङ कडा अनि स्वाद गज्जब भएको चियाले हरेक वर्ग समुदायका मानिसलाई जोडेर राखेको छ ।

त्यतिकै भनिएको छैन- एक कप चिया र असल साथी भइएर समाधान गर्न नसक्ने कुनै समस्या नै छैन ।

कृष्णा भर्खर २५ वर्षका भए तर उनले चलाउने रघुवीर चिया पसल चार दशक अगाडिदेखिको हो । उनका हजुरबुबा गंगाई साहले छोरा रघुवीरको नाम राखेर चिया पसल चलाउने गर्थे । त्यसबेला एक रुपैयाँमा एक कप चिया बेच्ने गर्थे गंगाईले । अहिले कपको २० रुपैयाँ पर्छ । नाति कृष्णा र रविनले अहिले हजुरबुबा र बुबालाई पालो दिन सक्ने भएका

छन् । बितेको चार दशकमा समय, स्वाद अनि संख्या एकनासले बढिरहेको छ ।

कृष्णा र रविनको दैनिकी बिहान पाँच बजेदेखि राति नौ बजेसम्म यही पसलमा स्वादिलो चिया बनाएर बित्ने गर्छ । रघुवीर चिया पसल यस्तो ठाउँ हो, जहाँ मानिसहरू बिहानै ‘गुड मर्मिड’ भन्दै चियाको चुस्की लगाउन भेला हुन्छन् अनि साँझ कृष्णाको हातको चिया खाएर ‘गुड नाइट’ भन्दै छुटिन्छन् ।

जाति मिठो कृष्णा र रविनले बनाउने चिया छ, उनको मेहनतको रङ पनि उस्तै कडा छ । दैनिक एक हजार कपसम्म चिया बेच्ने गर्छन् उनीहरू । दैनिक १५ घण्टा खटिएर करिब एक हजार बढीलाई चिया खुवाउँदा मान्छे नथाक्ने भन्ने त हुँदैन तर पनि उनको अनुहार उस्तै उज्यालो हुन्छ । ओठमा न्यानो आतिथ्यको मुस्कान कायमै हुन्छ । रोजगारीका लागि भन्दै खाडीमा हन्डर, ठक्कर खानुपरेको छैन उनीहरूलाई ।

उखरमाउलो गर्मी होस् वा कठ्याग्रिदो चिसो हरेक मौसममा चिया पकाउन व्यस्त कृष्णा र रविन दैनिक १५-२६ घण्टासम्म अथक चिया पस्किहेका हुन्छन् । एक दिन होइन, दुई दिन होइन, वर्षौं वर्षदेखि उनीहरूको दैनिकी यसैगरी बितिरहेको छ ।

रविन भन्छन्, ‘आफ्नो कामलाई कहिल्यै सानो नसोची निरन्तरता गरिरहेका छौं । हजुरबुबाले सुरु गर्नुभएको कामलाई अगाडि बढाउने जिम्मेवारी सम्हाल्दै छौं । हजारौँ भगवानरूपी ग्राहकको साथ पाएका छौं, परिवारको जीविका राम्रोसँग चलेको छ । अनि समाजमा आत्मसम्मानले बाँच्न पाएका छौं ।’ यसमै सन्तुष्टि प्राप्त भइरहेको उनले बताए । हामीले चिया बेचेरै आम्दानीसँगै सम्मान पनि पाइरहेका छौं । उनी भन्छन्, ‘ग्राहकको सन्तुष्टि र खुसीले हामीलाई निरन्तर काम गर्न जोस अनि जाँगर थपिरहेको छ ।’

पहिला चल्खे (नास्ता) ले अतिथिलाई स्वागत गर्ने मधेस अहिले चियाबाट स्वागत गर्छ । अहिले चिया धेरै मानिसको रोजाइको पेय पदार्थ बनेको छ । यसो साथीभाइ भेटिएमा चिया खाने, केही खुसीको कुरा भयो कि ल ल चिया खान जाऔं भन्ने प्रचलन मधेसी समाजमा पनि व्याप्त छ । वास्तवमा चिया खाने भनेको त एक बहाना मात्र हो ।

चिया खाने क्रममा आफ्ना कुरा पनि एकअर्कासँग सेयर गर्ने गरिन्छ । अहिले साथीभाइलाई भेट्ने एक माध्यम बनेको छ चिया । चाहे त्यो गाउँ होस् वा सहर, सबैतिर चिया खाने पसलमा बिहान-बेलुका र खाजा खाने समयमा मानिसको जमघट देखिन्छ । चिसो

रविन भन्छन्, ‘आफ्नो कामलाई कहिल्यै सानो नसोची निरन्तरता गरिरहेका छौं । हजुरबुबाले सुरु गर्नुभएको कामलाई अगाडि बढाउने जिम्मेवारी सम्हाल्दै छौं । हजारौँ भगवानरूपी ग्राहकको साथ पाएका छौं, परिवारको जीविका राम्रोसँग चलेको छ । अनि समाजमा आत्मसम्मानले बाँच्न पाएका छौं ।’

हाल आएर चिया मानिसको दैनिक जीवनको

मौसममा मात्र होइन, हर समयमा चिया पसल उँतकै भरिभराउ देखिन्छन् ।

चियाको चुस्कीसँगै देशविदेशका विभिन्न

घटना-सन्दर्भ सुरु हुने गर्छ । समाचार सेयर गर्ने विशेष क्रममा आफ्ना कुरा सेयर हुने हुनाले चाहे ती विद्यार्थी वा कर्मचारी जोसुकैको पनि केही मात्रामा तनाव व्यवस्थापन हुने गर्छ ।

चियाको चर्चा गरिरहेँदा चिया खाने संस्कृति

लहान नगरपालिका-१ तरकारी बजारको सडकपेट्टीमा चिया पिउन जम्मा भएका पारखीहरू ।

कहाँबाट सुरु भयो होला भनी उत्सुकता जाग्न सक्छ । वास्तवमा चिया पिउने संस्कृतिको विकास चीनबाट भएको मानिन्छ । यो प्रचलन चीनमा औषधीय जडीबुटीको अध्ययन गर्ने क्रममा अकस्मात् भएको पाइन्छ । चिया पिउने चलन चीनबाट बिस्तारै जापान, भारत हुँदै विश्वभर फैलिएको हो ।

हाल आएर चिया मानिसको दैनिक जीवनको एक महत्त्वपूर्ण पाटो बन्न पुगेको छ । साथीभाइसँग भेट हुँदाको रमाइलो गर्न होस् वा घरमा आफन्त या पाहुना आउँदा स्वागत गर्न होस्, हामी चिया नै सभिन्ने गर्छौं । ‘केही नखाए पनि चिया त खाएर जानुस्’ भनी धेरैले अनुरोध गर्ने गर्छन् । गर्मी मौसम होस् वा जाडो, चिया त सदाबहार पेय पदार्थ बनिसकेको छ ।

चियाले हाम्रो शरीरलाई निकै राम्रो गर्छ भन्ने

होइन । तर, हामीले कसरी चिया बनाएर खान्छौं भन्ने कुराले यसको फाइदा र बेफाइदाको पाटो देखाउने गर्छ । प्रायःले चिया खाने बानीबित्तिकै दुध, मसला, चिनी र चियापत्ति हालेर भक्भक् उमालेर खाने पेय पदार्थलाई नै बुझ्छन् । धेरैको रोजाइ पनि यस्तै चिया छ ।

चियाका बेफाइदा पनि उँतकै छन् । अधिक मात्रामा चिया पिउनाले शरीरमा क्याफिन बढी भई यसले नकारात्मक असर पनि पार्ने गर्छ । तर जेजस्तो भए पनि हाम्रो दैनिक जीवनमा चियाको चुस्कीको निकै महत्त्व रहेको छ । जुनसुकै मौसममा पनि चियाका पारखीहरू प्रशस्तै भेटिन्छन् । त्यसैले पनि चियाले सदाबहार पेय पदार्थको पहिचान कायम गर्न सफल भएको हो ।

मौलिक सुरक्षा नीति आवश्यक

नेपालले चीन र भारतलाई विश्वासमा लिएर काम गर्नुपर्छ । डलर र युरो दिने मित्रदेशहरूले उचालेको भरमा दुई छिमेकीलाई पाखा लगाउने गरी हुने क्रियाकलाप रोकिहाल्नुपर्छ ।

वैदेशिक मामिलामा नेपाल उहिले, अहिले र भोलि पनि ‘दुई ढुंगाबिचको तरुल’ नै हो ।

सुरक्षा सवाल

प्रेमसिंह बस्न्यात

हालै मात्र नेपालमा भएको जेनजी आन्दोलनका कारण राष्ट्रिय सुरक्षामा भरपर्दो परिणाम ल्याउनुपर्छ भन्ने देखिन्छ । तर गास, बास, कपास अनि रोजगारी सुलभ नभई कागजमा लेखिएको कुनै नीतिनियम र कानुनले सहज तरिकाले काम गर्दैन । त्योभन्दा ठुलो कुरा नेपालका न्यायालयमा राजनीतिक नेताहरूले न्यायाधीशमा समेत भागबन्डा गर्दा मुलुक असफलतातर्फ अगाडि बढेको छ ।

देशको भूगोल बढ्नु र घट्नु राजनीतिक कारणमा भर पर्छ । इतिहासमा कति देश ठुला थिए, पछि साना भए । कतिको नामनिसानै हरायो । तसर्थ, पहिलादेखि नेपाल एक ठुलो राज्य थियो भन्ने प्रमाण पाइए तापनि गोर्खाका राजा पृथ्वीनारायण शाहले नेपालको एकीकरण थाल्नुअगाडि नेपाल करिब ६० राज्यमा विभक्त थियो । त्यस बेलाको प्रचलनलाई विश्लेषण गर्दा धर्म र राजनीति मिलेर धर्मले राजालाई भगवान् विष्णुको अवतार भन्ने र राजाले धर्मगुरुलाई सर्वश्रेष्ठ मान्ने गरी समाज एउटा नैतिक बन्धनमा बाँधिएको थियो । राजाको कुरा नमाने पाप लाग्ने, धर्मगुरु (पण्डित) को कुरा नमाने पनि पाप लाग्ने बन्धन थियो । राज्यहरूको राष्ट्रिय हित र स्वार्थलाई भन्दा पनि राजालाई नै दैवी सिद्धान्तका आधारमा सर्वेसर्वा मानिन्थ्यो । राजाको इच्छा नै राज्यको इच्छा मानिन्थ्यो ।

त्यस बेलाका राजामा राष्ट्रिय सुरक्षामा खासै चासो थिएन । किनभने भारतमा बेलायती, फ्रान्सेली तथा पोर्चुगाली सैन्य शक्तिहरू आई लडाइ-भिडाइ गरी विभिन्न राजा-राजीटालाई खेदी ती स्थानहरू उक्त विदेशी शक्तिहरूको उपनिवेशमा पुगिसबदा पनि यता नेपालमा भने बाइसे, चौविसेलगायतका अन्य राज्यहरूमा राष्ट्रिय सुरक्षाको सचेतना आएको पाइँदैन । राजधानी र छेउछाउमा केही गढ र किल्ला बनाउनुबाहेक उनीहरूले राज्यका स्थायी सेना, हतियार तथा सुरक्षा रणनीतिसम्बन्धी ठोस रूपले केही गरेको देखिँदैन । केही गरी दुस्मन आइलागेमा, परेका बेलामा जनता बोलाई, खेतालारूपी सेनाले आआफ्नो खाना खाई, आफ्नै घरेलु हतियार लिई लडाईं लड्थे, अनि घर फर्कन्थे । यद्यपि, यो जनताबाट गरिएको लडाइको स्वरूप थियो ।

राजाको सुरक्षा नै देशको सुरक्षा भन्ने परम्परा संसारभर नै थियो । नेपालमा भने १८औँ शताब्दीको अन्त्यसम्म पनि रह्यो । नेपालले बिस्तारै परराष्ट्र देख्न थाल्यो । अनि राष्ट्रिय सुरक्षाबारे धेरै कुरा सिक्दै गयो र आजको दिनसम्म आइपुग्दा राष्ट्रिय स्वार्थ र राष्ट्रिय सुरक्षाबारे धेरै नेपालीले बुभेका छन् । तर यसबारे नेपाल सरकारले भने बुझ्न सकेको देखिएन । यद्यपि, नेपाल सरकारका जिम्मेवार अधिकारहरूले राष्ट्रिय सुरक्षाको खाँचोमा आवाज उठाएका छन् । यो राम्रो पक्ष हो । देशको सुरक्षा नीति अर्थात् प्रतिरक्षा नीति र राष्ट्रिय सुरक्षा नीति फरक हुन् । राष्ट्रिय सुरक्षा नीतिभित्र प्रतिरक्षा नीति पर्छ ।

नेपालमा कुनै पनि क्रान्तिले आमूल परिवर्तन ल्याउन सकेन । जसको कारण यहीँमा बेला बेलाको विद्रोह जन्मेको छ । यसले राष्ट्रिय सुरक्षामा ठुलो खतरा तैर्याएको छ । कुनै पनि देशको विद्रोह र राजनीतिक क्रान्तिले भिन्नै अर्थ राख्छ । जनक्रान्तिपछि करिब एक सय वर्ष त्यस देशमा राजनीतिक स्थिरता ल्याउँछ । तर, विद्रोहले राजनीतिक अस्थिरता बढाउँछ । नेपाल एकीकरणको सुरुवात १८०१ सालपश्चात् २००७ सालसम्म नेपालमा ‘पोलिटिकल रिभोलुसन’ हुन सकेन । बिच बिचमा सानातिना विद्रोह मात्र भए । दुई शककपछाडि २००७ सालमा नेपालमा पुनो क्रान्ति आयो । तर, यो तार्किक निष्कर्षमा पुगेन । भारतीय भूमिकामा राजा, नेपाली कांग्रेस र राणाबिच सम्झौता भई यो क्रान्ति बिचैमा बियोलियो । यसले आंशिक परिवर्तन ल्यायो तर यो ‘राजनीतिक ज्वालामुखी’ बन्न सकेन । त्यति बेला यो क्रान्ति तार्किक निष्कर्षमा पुगेको भए नेपालले १७ हजार मानिस मर्नुपर्ने दुःख देख्नुपर्ने थिएन ।

त्यसपछि नेपालमा विभिन्न विद्रोह देखिए र २०४६ सालको क्रान्ति आयो । यो पनि तार्किक निष्कर्षमा पुगेन । कुनै सम्झौतामा यो पनि अड्कियो र देशमा सानातिना विद्रोह देखिँदै गए । १८०१ सालपछि नेपालमा सबैभन्दा ठुलो राजनीतिक क्रान्ति भनी माओवादी युद्ध नाम दिएर नेपालमा १७ हजार मानिस मर्नुपर्ने दुःख देख्नुपर्ने थिएन ।

त्यसपछि नेपालमा विभिन्न विद्रोह देखिए र २०४६ सालको क्रान्ति आयो । यो पनि तार्किक निष्कर्षमा पुगेन । कुनै सम्झौतामा यो पनि अड्कियो र देशमा सानातिना विद्रोह देखिँदै गए । १८०१ सालपछि नेपालमा सबैभन्दा ठुलो राजनीतिक क्रान्ति भनी माओवादी युद्ध नाम दिएर नेपालमा १७ हजार मानिस मर्नुपर्ने दुःख देख्नुपर्ने थिएन ।

बदिरहेको छ । त्यसैले राष्ट्रिय एकताको खाँचो छ । जसका लागि नेपाली माटोले मागेको राष्ट्रिय सुरक्षा नीति बनिरुपर्छ । जनताको मनमा यसप्रति विश्वास हुनुपर्छ ।

राष्ट्रिय सुरक्षा नीति निर्माणमा सुझाव

माथिका राष्ट्रिय सुरक्षा नीतिहरूले परम्परागत सुरक्षा नीतिहरू अर्थात् राज्यका बन्दुकलाई नै सुरक्षा मान्ने आशयले व्याख्या गरिएका छन् । यो देशमा कम्युनिजम व्यवस्था र संस्थाहरू उन्मूलन गर्ने र पार्टीको नाममा ठगि खाने होइन, गरिखाने रूपरेखामा नेपालको संविधान निर्देशित हुनुपर्छ । अर्को शब्दमा भन्नुपर्दा नेपालबाट कम्युनिजम उन्मूलन गर्नुपर्छ । १० वर्षको माओवादी युद्धले सिकाएको सबैभन्दा कुसंस्कार भनेको २०६३ सालपछिका नेपाली कम्युनिस्टहरू काम गरेर होइन, त्रिप्रा पड्काएर खाने भए । यिनका नेताका आडमा तर्साउने, धम्काउने र लुट्ने काम अत्यधिक भयो । नेपालको माटोले कम्युनिज्म कदापि स्विकार्दैन । देशले मागेको व्यवस्था, संविधान र राष्ट्रिय सुरक्षा नीति बनुपर्छ, जसका लागि निम्नलिखित सुझाव पेश गरिएको छ-

वर्तमान संविधान माओवादी लडाइँबाट वाक्क भएका भिडलाई खुसी पार्ने र जनतालाई के के नै दिने जस्तो गरी एउटा उतेजनामा देखाइएको दस्तावेज हो । यसलाई देशले आंशिक रूपले मानेको छ । तसर्थ देशको संविधान पूर्णतः नहुन्जेल देशले राष्ट्रिय स्वार्थको किटान गर्न सक्तैन भने त्यसपछि राष्ट्रिय सुरक्षा नीति बनाउँने सकिन्न । नेपालजस्तो गरिब र आन्तरिक कारणले अस्थिर देशमा बन्ने राष्ट्रिय सुरक्षा नीतिमा देश विकासमा सहयोग पुग्ने राष्ट्रिय योजना आयोग, सबै मन्त्रालय, नागरिक समाज, आमसञ्चार, विज्ञ, प्राज्ञहरूको ९५ प्रतिशतभन्दा बढी भूमिका रहेको योजना बनु जरुरी छ ।

देशको सुरक्षा नीति छोटो तर प्रस्ट हुनुपर्छ । राष्ट्रिय सुरक्षा योजना संविधान होइन । यसमा हजारौं उद्देश्य राखेर द्विविधा पार्ने ग्रन्थ पनि होइन । धनी, गरिब, तानाशाही, प्रजातान्त्रिक आदि देशको आआफ्नै स्रोत, साधन र क्षमताअनुसार यो योजना तयार गरिन्छ । धनी देशले फलामे बार लगाउता, लाखौँ सेना, हजारौँ फाइटर प्लेन, अथाह उद्योगधन्दा, शतप्रतिशत शिक्षित जनता, अथाह राजेगारीको व्यवस्था, उत्तम तरिकाले देश विकास गरेको आदि अवस्थामा रहन सक्छ ।

त्यसको उल्टो अवस्थाको अर्को गरिब देश हुन सक्छ । त्यस अवस्थामा पनि उसले सिमानामा काठको बार लगाउला, जनताले प्रस्ट पाल्न र अशिक्षा हटाउन लागिएपर्ला । यद्यपि, आफ्नो घाँटी हेरेर, आफ्नै माटो सुहाउँदो राष्ट्रिय सुरक्षा योजना बनाएकै हुन्छ । त्यसैले विकसित देशको सुरक्षा योजना गरिब मुलुकमा लागु गर्ने हो भने गाईको गर्धनमा गाँडो भुन्डाएजस्तै हुनेछ । नेपालजस्तो अस्थिर राजनीति र गरिबी भएको देशमा राष्ट्रिय सुरक्षा नीति बनाउँदा अल्पकालीन (१० वर्षसम्म), मध्यकालीन (२० वर्षसम्म) र दीर्घकालीन (२० वर्षभन्दा परको) उद्देश्यहरू र त्यसलाई कार्यान्वयन गर्ने अंगहरूको प्रक्रिया किटान गरिने पर्छ । तर बाह्य चुनौतीविरुद्ध भने उल्लिखित तीन चरण लागु हुँदैनन् ।

नेसनल इन्स्टेक्टको प्रस्ट निर्याल भएपछिको अवस्थामा राष्ट्रिय सुरक्षा नीति बनाउने मूल आधार भनेको लडाईं गर्न दुस्मनविरुद्ध तयार भएको ‘मिलिटरी अग्रिसियन प्लान’ सरह नै हो । जसबाट दुस्मनको अवस्था टुंगो लागेपछि त्यसलाई प्रतिकार गर्ने हो कि आक्रमण गर्ने हो भन्ने पक्का हुनेछ । त्यसपछि युद्धका लागि स्रोतसाधन र प्रयोग गर्ने तरिका यकिन गरेर लडाईं

२००७ सालमा नेपालमा ठुलो क्रान्ति आयो । तर, यो तार्किक निष्कर्षमा पुन पाएन । भारतीय भूमिकामा राजा, नेपाली कांग्रेस र राणाबिच सम्झौता भई यो क्रान्ति बिचैमा बियोलियो । यसले आंशिक परिवर्तन ल्यायो तर यो ‘राजनीतिक ज्वालामुखी’ बन्न सकेन । त्यति बेला यो क्रान्ति तार्किक निष्कर्षमा पुगेको भए नेपालले १७ हजार मानिस मर्नुपर्ने दुःख देख्नुपर्ने थिएन ।

हुन्छ । सेनाले युद्ध गर्छ तर त्यसको लजेस्टिक सपोर्टका लागि अर्थ, खाद्य, गृह, परराष्ट्र, पत्रकार, नहर, बिजुलीको ड्रमम, सञ्चार उपकरणको प्रयोग आदिको निर्माण गर्दा आफ्नो देशको भौतिक सुरक्षाका लागि नेपाली सुरक्षा फौजलाई सहयोगी हुने र पछि युद्ध गर्नुपरैमा दुस्मनका लागि बाधा पुग्ने हुनुपर्छ । यो अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता हो ।

देशमा नै उम्रिएको संविधान बनाएर स्थिर राजनीतिक र कानुनी राज्यसहित अचुक उपाय भनेको देश विकास नै हो । तसर्थ, देशको ९५ प्रतिशत बजेट यो पक्षमा खर्च गर्नुपर्छ । यस पक्षको निराकरणका लागि सेना, प्रहरी, बन्दुक, गोली, बमको परिकल्पना गर्ने होइन । डाक्टर, इन्जिनियर, सिकर्मी, डकर्मी, मूर्तिकार, ऊर्जाविद्, शिक्षाविद् आदि जम्माउनुपर्छ र देश विकासमा लगाउनुपर्छ । यो काममा राष्ट्रिय योजना आयोग, अर्थ, शिक्षा, कृषि, विकास, निर्माण, परराष्ट्रलगायतका मन्त्रालय, पत्रकार, नागरिक समाजको भूमिका अहं रहन्छ । हरेक मन्त्रालयलाई उनीहरूको जिम्मेवारी किटानसमथ तोकिनुपर्छ । सेना, दुवै प्रहरी र राष्ट्रिय अनुसन्धान विभागको एकता गराई तिनका पेसागत तालिम र राज्यको आदेशमा जमिनामा उत्रिँदा प्रयोग गर्ने सरसामानको तुरुन्त जोहो गर्नुपर्छ ।

यस परिप्रेक्ष्यमा सबैभन्दा पहिलो चरणमा नेपालले आफ्नो देशको आन्तरिक र बाह्य खतरालाई औँल्याएर त्यसको रोकथाम गर्न सक्ने गरी, घाँटी हेरेर हाड निल्न सकिने योजनाबाट तयार पारिएको राष्ट्रिय स्वार्थ प्रस्ट गर्नुपर्छ । यसलाई विश्वस्त, अति गोप्य, गोप्य र साधारण कक्षामा वर्गीकरण गरी यसको कार्यान्वयनका लागि विभिन्न मन्त्रालयले मूल डविट्रन बनाई जमिनमा लागु गर्नुपर्छ ।

नेपालले भारत र चीनलाई मित्रराष्ट्र मान्ने कि शत्रुराष्ट्र मान्ने ? भोलि देशका लागि कुन छिमेकी मुलुकबाट बढी खतरा छ ? प्रतिकूल अवस्थामा देश बचाउनका लागि नेपालका सेना, प्रहरी, जनता, छिमेकी मुलुक, क्षेत्रीय मित्र सँगउन, अन्य मित्र राष्ट्र तथा संयुक्त राष्ट्रसंघलाई कसरी प्रयोग गर्ने ? गरिबी सहन, परराष्ट्र सम्बन्ध बढाउन, देश विकास गर्न, सामाजिक एकता कायम गर्न के गर्ने ? जस्ता विषयमा संसद्बाट पास भएको राष्ट्रिय स्वार्थ प्रस्ट हुन जरुरी छ । सबैभन्दा ठुलो कुरो नेपालले चीन र भारतलाई विश्वासमा लिएर काम गर्नुपर्छ । डलर र युरो दिने मित्रदेशहरूले उचालेको भरमा यी दुई छिमेकीलाई पाखा लगाउँदै आउने काम रोकिहाल्नुपर्छ । वैदेशिक मामिलामा नेपाल उहिले, अहिले र भोलि पनि ‘दुई ढुंगाबिचको तरुल’ नै हो ।

नेपालको राष्ट्रिय सुरक्षा चुनौतीका उपायलाई बुँदागत रूपमा यसप्रकार उल्लेख गर्न सकिन्छ-
• सम्पष्ट राष्ट्रिय सुरक्षा नीति बनाइनुपर्छ । यसलाई पनि संसद्बाट पारित गरिनुपर्छ ।
• अर्थ, कृषि, भूमिसुधार, शिक्षा, सडक, परराष्ट्र, रक्षा, गृह आदि सबै मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग, नागरिक समाज, पत्रकार जगत्को एकताबाट नै राष्ट्रिय सुरक्षा बलियो हुन्छ ।
• हरेक मन्त्रालय तथा राष्ट्रिय योजना आयोगले विकास निर्माणको योजना बनाउँदा अनिवार्य

रूपमा नेपाली सेनाको पनि सुझाव लिइनुपर्छ । किनभने देशमा बनाउने बाटो, एयरपोर्ट, पुल, नहर, बिजुलीको ड्रमम, सञ्चार उपकरणको प्रयोग आदिको निर्माण गर्दा आफ्नो देशको भौतिक सुरक्षाका लागि नेपाली सुरक्षा फौजलाई सहयोगी हुने र पछि युद्ध गर्नुपरैमा दुस्मनका लागि बाधा पुग्ने हुनुपर्छ । यो अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता हो ।

- सरकार भनेको राष्ट्रिय सुरक्षाको इन्जिनियर हो भने सम्पूर्ण मन्त्रालय, नागरिक समाज, पत्रकार जगत् त्यसका डकर्मी-सिकर्मी हुन् र सेना, प्रहरी र अन्य कर्मचारी भनेका ढुंगा, ईँटा, माटो, बालुवा, सिमेन्ट, फलामे छड तथा पानी हुन् । सबै मन्त्रालय, सबै कर्मचारीको उतिकै महत्त्व रहन्छ । संसारमा दोस्रो विश्व युद्धसम्म राष्ट्रिय सुरक्षाको परहेदार भनेको सेनालाई मात्र मानिन्थ्यो, तर अहिलेको शक्ति भनेको देशका विकास र आर्थिक उन्नति नै हो । अब बन्दुकले मात्र राष्ट्रिय सुरक्षाको सम्भव छैन ।
- अर्को महत्त्वपूर्ण पक्ष भनेको देशको एकताका लागि राष्ट्रिय इतिहासको समावेशी तरिकाले पुनर्लेखन गरी पढाउनुपर्छ । इतिहास भनेको राष्ट्रको गौरव बढाउने ऊर्जा हो भने राजनीति गर्न सिकाउने जग हो ।
- अर्को विचारणीय पक्ष भनेको देशमा कमभन्दा कम दल हुनु जरुरी छ । धेरै भएमा देशमा राजनीतिक गन्जागोल बढी आर्थिक रूपले समेत घाटा पुग्छ ।
- साथै हाल नेपालमा रहेका अनावश्यक कर्मचारीको वैकल्पिक योजनासहित कटौती गर्नुपर्छ । पेटभरि खान नपुग्ने तलब भनेर लाखौँ कर्मचारी राख्दा पेटभरि खानका लागि पनि देशमा भ्रष्टाचार हुन्छ ।
- उत्तर-दक्षिणका बाटाहरू नखुल्दा तराईवासीले हिमाली देह्छा, पहाडियाले तराईवासी देह्छा, सहरियाले पहाडियालाई देह्छा परदेशीजस्तो ठान्छौं । जसले हामी विभिन्न जातजातिबिच घुलमिल हुन सकेका छैनौं र हामीमा तँ ठुलो कि म ठुलो भन्ने अहमता बढेको छ र देशमा पहिचानको राजनीति मौलाएको छ । जुन राष्ट्रिय सुरक्षाका लागि ठूलो चुनौती हो । यो भौगोलिक विषययता हटाउनका लागि नेपालले कम्तीमा पनि हालको १४ अञ्चलभित्र एक एक वटा उत्तर-दक्षिण छिचोल्ने मोटरबाटो बनाउन जरुरी छ ।
- नेपालले राष्ट्रिय सुरक्षाको समृद्धिका लागि देश सुहाउँदो र गरिखाने खालको शिक्षा नीति लागु गर्नुपर्छ । बेरोजगारी बढाउने शिक्षाले देशमा द्वन्द्व मात्र बढाउँछ ।
- नेपालमा हरेक क्षेत्रको अनुशासनमा हास आएकाे नेपाली सेनाले चलाएको नेसनल क्याडेट कोर (एनसिसी)लाई देशभरि विस्तार गरेमा युवायुवती तथा बालबालिकाको अनुशासन सबल बनाउन टेवा पुग्नेछ ।
- दोस्रो विश्व युद्धको केही वर्षपछिसम्म पनि संसारभर राष्ट्रिय सुरक्षाका लागि नेपालले कम्तीमा पनि हालको १४ अञ्चलभित्र एक एक वटा उत्तर-दक्षिण छिचोल्ने मोटरबाटो बनाउन जरुरी छ ।
- नेपालले राष्ट्रिय सुरक्षाको समृद्धिका लागि देश सुहाउँदो र गरिखाने खालको शिक्षा नीति लागु गर्नुपर्छ । बेरोजगारी बढाउने शिक्षाले देशमा द्वन्द्व मात्र बढाउँछ ।
- नेपालमा हरेक क्षेत्रको अनुशासनमा हास आएकाे नेपाली सेनाले चलाएको नेसनल क्याडेट कोर (एनसिसी)लाई देशभरि विस्तार गरेमा युवायुवती तथा बालबालिकाको अनुशासन सबल बनाउन टेवा पुग्नेछ ।
- दोस्रो विश्व युद्धको केही वर्षपछिसम्म पनि संसारभर राष्ट्रिय सुरक्षाका लागि नेपालले कम्तीमा पनि हालको १४ अञ्चलभित्र एक एक वटा उत्तर-दक्षिण छिचोल्ने मोटरबाटो बनाउन जरुरी छ ।
- नेपालले राष्ट्रिय सुरक्षाको समृद्धिका लागि देश सुहाउँदो र गरिखाने खालको शिक्षा नीति लागु गर्नुपर्छ । बेरोजगारी बढाउने शिक्षाले देशमा द्वन्द्व मात्र बढाउँछ ।
- नेपालमा हरेक क्षेत्रको अनुशासनमा हास आएकाे नेपाली सेनाले चलाएको नेसनल क्याडेट कोर (एनसिसी)लाई देशभरि विस्तार गरेमा युवायुवती तथा बालबालिकाको अनुशासन सबल बनाउन टेवा पुग्नेछ ।
- दोस्रो विश्व युद्धको केही वर्षपछिसम्म पनि संसारभर राष्ट्रिय सुरक्षाका लागि नेपालले कम्तीमा पनि हालको १४ अञ्चलभित्र एक एक वटा उत्तर-दक्षिण छिचोल्ने मोटरबाटो बनाउन जरुरी छ ।
- नेपालले राष्ट्रिय सुरक्षाको समृद्धिका लागि देश सुहाउँदो र गरिखाने खालको शिक्षा नीति लागु गर्नुपर्छ । बेरोजगारी बढाउने शिक्षाले देशमा द्वन्द्व मात्र बढाउँछ ।

खाद्य, विकास निर्माण, शिक्षा, कृषि जस्ता मन्त्रालयलाई यो यो काम गर्ने र रक्षा र गृह मन्त्रालयले यो यो गर्ने भनेर किटान गर्नुपर्छ ।

सुरक्षा अंगहरू

- नेपालका सुरक्षा अंगहरू नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, नेपाल सशस्त्र प्रहरी र राष्ट्रिय अनुसन्धान विभागबिच इजरायलमा जस्तो राष्ट्रिय सुरक्षाका लागि एक मुटु र एक मन हुनु जरुरी छ ।
- नेपालको संगीन छलकपट के हो भने नेपालभित्र नभएको खतरा (थ्रेट)लाई बढाई-चढाई कार्यपत्रहरू लेखी सचिव, मन्त्री तथा राजनीतिज्ञलाई प्रभावमा पारी सुरक्षा अङ्गहरूमा सङ्ख्या बढाउने र ठूला दर्जा थप्ने होडबाजी चलेको छ । अनि मन्त्री र नेताका भाइभतिजलाई ठुलो पदबाट रिटायर्ड हुनबाट रोक्न संस्थालाई नचाहिने पद थप्ने प्रचलन तुरुन्त बन्द गर्नुपर्छ । केही वर्ष पहिला नेपाल प्रहरीमा भएका अतिरिक्त महानिरीक्षक पदहरूको ठुलो दुरुपयोग भएको छ । वास्तवमा कहिल्यै पनि बन्दुकको सङ्ख्या बढाएर राष्ट्रिय सुरक्षा बलियो हुँदैन । जसका लागि गरिबी घटाएर रोजगारी बढायो भने धेरै बन्दुक किन्नुपर्दैन । बन्दुक, गोली, बम, बारुदले चल्ने संस्थाहरू संसारमा जहाँ पनि अति महँगा हुन्छन् । तसर्थ, यी संस्था बढाउने ठूलो, आधुनिक उपकरण र तालिम बढाई ठुलो संस्थाको कटौती गरी त्यसमा लगानी हुने पैसालाई देश विकासमा प्रयोग गरिनुपर्छ ।
- दोस्रो विश्वयुद्ध अगाडिको ‘आर्मी मोडल’ हालसम्म पनि नेपालमा रहेको छ । हालहतियार उपकरणहरू परापूर्वकालकै प्रयोग गर्ने अनि सङ्ख्या मात्र थोपरेर केही काम छैन । सक्दो अत्याधुनिक सैन्य उपकरणहरू उपलब्ध गराउनु जरुरी छ ।
- नेपाली सेनालाई दिएको जिम्मेवारीमा राज्यले सेनाको प्राइमरी टास्क र सेकेन्डरी टास्क तोक्नुपर्छ । कुन सैनिक कारबाही सरनाको आदेशमा, कुन सैनिक कारबाही स्थानीय प्रशासनको अनुरोधमा गर्ने हो प्रस्ट हुनु जरुरी छ ।
- सुरक्षा मामिलामा सेना मेरुदण्ड हो । यस संस्थाको चारित्रिक विकास अर्थात् करियर पल्ल्याक बनाउँदा प्रथमसेनापतिहरूले आआफ्नो पालामा मनलाग्दो गर्ने र रक्षा मन्त्रालय मुकदर्शक बन्ने दृष्टान्त धेरै छन् । सैनिक एकता भाँड्ने योजना लागु हुन नदिन देशमा सरकारले दरो खुट्टा टेक्नुपर्छ ।
- अर्कोतर्फ प्रहरीहरूलाई विभिन्न नाममा फरक-फरक संस्था खडा गर्दै सङ्ख्या, बन्दुक, गोली, लाठी थपेर काम छैन । आन्तरिक कारणमध्ये गरिबीले देशभित्र सुरक्षा बिग्रेको छ भन्ने त्यसको निराकरण प्रहरी दमनबाट कहिल्यै हुँदैन । त्यसको विकल्प विकास नै हो । तसर्थ, नेपालले प्रहरीको सङ्ख्या बढाउने सुरक्षा योजनाको महत्त्व देखिँदैन । यसलाई जमानाले मागेको प्रविधि दिएर चुस्त बनाउनुपर्छ । अनि दुवै प्रहरी र राष्ट्रिय अनुसन्धान विभागलाई समेत प्राइमरी र सेकेन्डरी टास्क तोकिनुपर्छ ।
- देशमा सङ्कट आइपर्दा ‘युनिफाइड कमान्ड’को अवधारणामा देशका सबै सुरक्षा अङ्गले काम गर्नुपर्छ । जसका लागि शान्तिको समयमा ‘युनिफाइड ट्रेनिङ सेन्टर’हरू खोली चारै वटा सुरक्षा अङ्गले साधारण हिसाबले लडाइँका बेला र शान्ति सेनामा प्रयोग गरिने युद्ध कलाको तालिम एकै ठाउँमा गर्नु नितान्त जरुरी छ ।

- विगतको द्वन्द्वमा सेनाअन्तर्गत अन्य सुरक्षा फौज अप्रेसनमा हिँड्दा एक-अर्काको संस्कार, तालिम र हतियारहरू नमिल्दा सो फौजहरू बीचमा काम गर्न असजिलो भएको पनि थियो । यो फौजको कमजोरी नभएर राष्ट्रिय सुरक्षा नीतिको कमजोरी थियो ।
- अर्को कुरो बाह्य चुनौतीहरूको प्रतिकार गर्नका लागि नेपाली सेनाको नेतृत्वमा विभिन्न विकल्पसहितका युद्ध कलाहरू बनाउनुपर्छ र यसमा अन्य मन्त्रालयबाट गरिनुपर्ने लजेस्टिक सपोर्टको अभ्यास पनि साथसाथै गर्नुपर्छ । रक्षा मन्त्रालय एकलैले लडाईं लड्ने सक्दैन ।
- नेपालका सुरक्षा अङ्गका फौजहरूले अमेरिका, बेलायत, भारतमा सिकेका युद्ध कला र रणनीतिहरू नेपालको भूगोल र आर्थिक क्षमताअनुसार पाँच प्रतिशत पनि काममा नआउन सक्छन् । उदाहरणका लागि छिमेकी राष्ट्रले इन्धन दिएन भने गाडी गुड्दैनन्, हवाईसाधन उड्दैनन्, खाना खान पाइन्न, बन्दुकको गोली र बमहरू नदिएमा लडाईं लड्न सकिन्न । तसर्थ, यस्तो अवस्थाको पनि परिकल्पना गरी नेपालको माटोले मागेको युद्ध कला र लजेस्टिक सपोर्ट चाहिन्छ ।
- पृथ्वीनारायण शाहदेखि राजा वीरेन्द्रको पालासम्म क्षमताअनुसारको नेपालभित्र पनि सेना प्रहरीले प्रयोग गर्ने साना हतियार, तोप, गोली, बारुद, कपडा, चुत्ता आदि नेपाल भित्रै बनाई प्रयोग भएका दृष्टान्त छन् । दुर्भाग्यवश २०४६ सालपछि ती उद्योग र प्रक्रियाको अन्त्य गरियो । सेना र प्रहरी दुवैले तुरुन्त यो कामको शालनी गर्नु जरुरी छ ।

- सम्भावित शक्तिशाली दुस्मनहरूसँग आमनेसामनेबाट युद्ध लडाईं लड्न सकिन्न । यो अवस्थामा गुरिल्ला युद्धकला नै चाहिन्छ, जसरी अफगानिस्तानले ब्रिटिस, रुस र अमेरिकी शक्तिलाई यही युद्धकलाले लखेट्यो ।
- नेपाल सरकारले देशको चुनौती बुभेँको र अन्तर्राष्ट्रिय सुरक्षामा समेत दखल भएका एक जना राष्ट्रिय सुरक्षा सल्लाहकार नियुक्ति गरेर राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्लाई विभिन्न विषयका विज्ञहरू राखेर पूर्णता दिनुपर्छ र यो सिधै प्रधानमन्त्रीअन्तर्गतमा रहनुपर्छ ।
- हामीले नेपालको परराष्ट्र मामलाको गतिशीलता बढाई सुरक्षा फौजको क्षमता वृद्धि गर्ने हो । संख्या बढाएर बाटो बस्ने काममा लगाउने होइन । सार्वभौम देशमा राष्ट्रिय सेना अवश्य चाहिन्छ । तर, यो कम्तीमा पनि स्रोतसाधन सम्पन्न र चुस्त हुनुपर्छ ।
- नेपालको राष्ट्रिय सुरक्षाका लागि भारत र चीन दुवैतर्फको सिमानामा नेपालले पर्खाल वा बलियो काँडेभार लगाउनुपर्छ । यो अन्तर िष्ट्रिय मान्यता हो र नेपालको अधिकार हो । अन्यथा भूगोल अतिक्रमण र नयाँ नेपाली बन्नेहरूको ओइरो लाग्नेछ ।

निचोड

विज्ञानको युग, आधुनिक यन्त्रविधि र संसार नै एउटा गाउँको परिकल्पना हुने यो शताब्दीमा नेपालको भौगोलिक बनावट र व्यक्तिको वीरताले मात्र देशको सार्वभौमता जोगिन सजिलो छैन । आजको जमाना भनेको साम, दाम, दण्ड र भेद नै हो, जसले आफ्नो माटो बचाउँछ । जसका लागि राष्ट्रिय स्वाय्द किटान गरी त्यसको रूपरेखाबाट तयार पारिएको राष्ट्रिय सुरक्षा नीति चाहिन्छ । राष्ट्रिय स्वार्थ संसदले पास गरेर देशले मानेको हुनुपर्छ । दुर्भाग्यवश नेपालमा यो पक्ष बुझ्ने मान्छे नभएका हुन् । कि कसैको पैसामा बिचैर नबुभेँ जस्तो गरेको हो, भगवान्ले नै जान्छान् । नेसनल इन्स्टे्ट र नेसनल सेक्युरिटी पोलिसीको कुरा उद्यो कि सेना र प्रहरीको भूतपूर्वक पदाधिकारीको टास्क फोर्स बनाउने चलन छ । त्यो जस्तो विडम्बना केही हुँदैन । माथिका दुवै पक्षको निर्याल गर्नका लागि देशमा भएका सबै मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग र आवश्यक ठानिएको थप विज्ञ चाहिन्छ । आजको समयको परराष्ट्र र पैसा नै हो । राज्यले बुझ्नु जरुरी छ ।

नेपालको राष्ट्रिय सुरक्षाको व्यवस्थापन आफ्नो देशको माटोले मागेअनुसार गर्नुपर्छ । परिचामा बनाउँदा प्रथमसेनापतिहरूले मात्र काम गर्दैन । अनि राष्ट्रिय सुरक्षाको व्यवस्थापन गर्ने विकल्पहरू पनि देशभित्रै हुन्छन् । यो पक्ष विद्यावारिधि गर्ने व्यक्ति वा विकसित मुलुकका विज्ञ सहित काम गर्न सक्छन् भने कुरा मात्र होइन । साधारण हिसाबले भन्नुपर्दा आफ्नो देशभित्र र देशबाहिरबाट देखा परेका चुनौतीलाई समाधान गर्नका लागि तयार पारिने उपायहरू नै राष्ट्रिय सुरक्षाको व्यवस्थापन हो । सो कार्यका लागि कसिले राजनीतिक पेल, मन्त्रालय, विभाग, आयोग, पत्रकार जगत्, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध, उपकरण आदि नै राष्ट्रिय सुरक्षाका आधारभूत तत्त्वहरू हुन् । ती सबै पक्षको समन्वयबाट निस्केको निचोडले राष्ट्रिय सुरक्षा नीति बन्छ । राष्ट्रिय सुरक्षा भनेको बन्दुक र गोलीबाट खडा गरिने ‘सेन्ट्री पोस्ट’ होइन । यो ‘वान फर अल, अल फर वान’ सिद्धान्तमा आधारित रहन्छ ।

अन्त्यमा, पृथ्वीनारायण शाहको उपदेश ‘जाई कटक नगर्नु, फिकी कटक गर्नु’ हाल पनि सैनिक मामिलामा नेपाललाई अति मननयोग्य छ । नेपालीले पढ्ने र अमेरिकमहरूमा नेपालको धर्म, संस्कार, इतिहास, सम्पदा र संस्कृतिबारे पढाई नैतिक शिक्षालाई पनि अनिवार्य गरिएमा नेपालको राष्ट्रिय सुरक्षामा ठुलो मलजल हुनेछ ।

आन्तरिक अभिरुचि

मानिसमा देखिने यस्तो प्रवृत्तिले एउटा गहिरो सन्देश दिन्छ- मानिस स्वभावतः निष्क्रिय होइन, ऊ केवल स्वप्रेरणाको कमीले ग्रस्त हुन्छ । ऊ तब मात्र सक्रिय हुन्छ, जब उसले आफ्नो कर्ममा अर्थ र अपनत्व पाउँछ, रुचि र रमाइलो भेटाउँछ ।

चिन्तन

इन्द्रकुमार श्रेष्ठ

मानव जीवनमा उत्पन्न हुने ऊजाको प्रवाह बाह्य प्रेरणा, नियम वा दबाबभन्दा बढी आन्तरिक अभिरुचि र गहिरो चाहनामा निर्भर हुन्छ । जब कुनै कामले व्यक्तिको हृदय स्पर्श गर्छ, उसमा अनन्त शक्ति जागृत हुन्छ, कठिनाइहरू गौण ठानिन्छन् । त्यो बेला ऊ समयकै अस्तित्व बिर्सिन्छ र आफ्नो लक्ष्यतर्फ एकोहोरो लागिरहन्छ । तर, कुनै काम मनले अस्वीकार गर्छ भने त्यो सानै भए पनि पर्वतजस्तिकै भारी लाम्न थाल्छ । शरीर सक्रियजस्तो देखिए पनि मन निष्क्रिय हुन्छ ।

शिक्षकले कक्षाकोठामा 'किताब/कापी निकाल'भन्दा कतिपय विद्यार्थी वास्तै गर्दैनन् । 'किन ननिकालेको' भन्दा, 'अब निकाल्न लागेको', 'अब लेख्न लागेको' भन्छन् । तिनै विद्यार्थी 'टिफिन टाइम' हुनासाथ कक्षाबाट उफ्रिँदै बाहिर निस्की ब्याडामिन्तन वा भलिबल माग्न अफिसतिर जान्छन् । उनीहरूको व्यवहार त्यस्तो हुनुको कारण के हो त भन्दा उनीहरूलाई त्यो विषयमा पढ्ने/लेख्ने इच्छा छैन, खेलकुदमा छ । शिक्षकले अघिल्लो दिन गृहकार्य दिएको हुन्छ । गृहकार्य नगरी आउने विद्यार्थी भोलिपल्ट अनेक बहाना सुनाउन थाल्छन् । अलि ठुलो स्वरले भनेपछि मात्र भ्रोलोवाट बल्लतल्ल किताब निकाले पनि त्यस्ता विद्यार्थीको ध्यान चाहिँ अन्तै गएको हुन्छ ।

आँखा अक्षरमा भए पनि मन अन्यत्र भड्किएको हुन्छ । उसलाई कक्षाकोठा र शिक्षकको निर्देशन उकुसमुकुस र बोभ्र लाग्छ । तर, जब उसले आफ्नो रुचिको काम पाउँछ, गीत गाउने, खेल्ने, नाच्ने वा चित्र कोर्ने, ऊ घण्टी त्यसैमा निर्लिप्त हुन्छ । रिहर्सलका लागि राति नै भए पनि विद्यालय आउँछ । रातभर जाग्राम

बस्छ । भोक, निद्रा, थकान, बिमार सब बिर्सन्छ । मोबाइलमा गेम खेल्न पाए रातभरि पनि निद्रा लाग्दैन । किनकि त्यो काम उसको अन्तरमनको चाहनासँग जोडिएको हुन्छ । त्यो बेला, मनमा उत्पन्न भएको ऊर्जाले शरीरको कमजोरीलाई पनि जित्दो रहेछ ।

यस्तै प्रवृत्ति हामी रचनात्मक मानिसहरूमा अभ्र प्रखर रूपमा देख्छौं । एक जना मूर्तिकारलाई घरको पर्खाल मर्मत गर्न भन्यो भने पहिला त उसले केही न केही भनेर टालाँ । आइहाले पनि ढिलो गरी आउन सक्छ । थोरै कामलाई पनि धेरै दिन लगाउँछ ।

जब ऊ आफ्नो मनपर्ने काम धातुमा नयाँ आकृति कोर्न थाल्छ, ऊ बिहानको उज्यालोभन्दा पहिले नै कार्यशालामा पुगिसकेको हुन्छ । ऊ खाजा खान बिर्सन्छ । नजिकै राखिदिएको चिया सेलाउँछ । निधारमा पसिना बग्छ, हातमा चोट लाग्छ तर ऊ हाँस्दै काम गरिरहन्छ । किनकि त्यो काम कसैको आज्ञामा होइन, उसको मनको आदेशमा चलेको हो । त्यसैले त्यो उसका लागि केवल पेशा होइन, भक्ति हो । त्यहाँ 'कर्तव्य' प्रेममा रूपान्तरण हुन्छ र प्रेम नै कर्मको ऊर्जा बन्न पुग्छ ।

मानिसको यही स्वभाव आश्चर्यमय छ, अल्टी कोही हुँदैनन् पनि, अल्टी सबै हुन्छन् पनि । कुनै व्यक्ति कुनै काममा अल्टी छ भने ऊ त्यो काममा केवल 'अप्रेरित' भएको मान्नुपर्छ । जब काम मन नपर्ने हुन्छ, तब सारा शरीर नै त्यसको प्रतिरोधमा खडा हुन्छ । अंग अंगबाट अलछ्याउँ निस्कन्छ ।

अफिसमा तोकिएको समयमा पुने कतिपय मानिस बिदाको दिन सानो काम गर्न पनि मन लगाउँदैन । परिवारले आग्रह गर्छ, पहिला ऊ सुन्दैन । पछि भर्किन्छ अनि भन्छ- 'हुन्छ, अब एकाँछिममा गर्छु ।' ऊ सोफामा पल्टिन्छ, हातमा मोबाइल लिन्छ र आफ्नै अनिच्छालाई बहानामा परिणत गर्छ किनभने त्यो काममा उसले कुनै आन्तरिक पुरस्कार देख्दैन, न सन्तोष, न आनन्द ।

मानिसमा देखिने यस्तो प्रवृत्तिले एउटा गहिरो सन्देश दिन्छ- मानिस स्वभावतः निष्क्रिय होइन, ऊ केवल स्वप्रेरणाको कमीले ग्रस्त हुन्छ । ऊ तब मात्र सक्रिय हुन्छ, जब उसले आफ्नो कर्ममा अर्थ र अपनत्व पाउँछ, रुचि र रमाइलो भेटाउँछ ।

मनोवैज्ञानिक अब्राहम म्यास्तोले भनेका छन्, 'जब मानिसको काम उसको आत्मिक

जब कुनै कामले व्यक्तिको हृदय स्पर्श गर्छ, उसमा अनन्त शक्ति जागृत हुन्छ, कठिनाइहरू गौण ठानिन्छन् । त्यो बेला ऊ समयकै अस्तित्व बिर्सिन्छ र आफ्नो लक्ष्यतर्फ एकोहोरो लागिरहन्छ । तर, कुनै काम मनले अस्वीकार गर्छ भने त्यो सानै भए पनि पर्वतजस्तिकै भारी लाम्न थाल्छ । शरीर सक्रियजस्तो देखिए पनि मन निष्क्रिय हुन्छ ।

आवश्यकतासँग मेल खान्छ, उसमा असीम ऊर्जा उत्पन्न हुन्छ ।' यही कारण हो, कविता लेख्ने कवि, चित्र बनाउने कलाकार वा अनुसन्धान गर्ने वैज्ञानिक, घण्टीसम्म थकानविहीन रहन्छन् । उनीहरू समयको गणना गर्न बिर्सन्छन् किनभने उनीहरू स्वयं गतिमान् अवस्थामा हुन्छन्, जहाँ मन, शरीर र कर्म एउटै लयमा बगिरहेको हुन्छ । इतिहासले पनि यो सत्य बारम्बार देखाएको छ । थोमस एडिसनले सात सयभन्दा बढी असफल प्रयासपछि पनि बल्ब बनाउन छोडेनन् ।

कसैले सोध्यो- -तपाईं सात सयचोटि असफल हुँदा पनि निराश किन हुनुभएन ?' उनले जवाफ दिए- 'म असफल भएँ होइन, मैले सात सय तरिका सिक्ने, जसले काम गर्दैन ।' यो भनाइ बाह्य बाध्यताबाट होइन, आन्तरिक चाहनाबाट जन्मिएको थियो ।

लियोनार्दो दा भिन्ची, मदर टेरेसा, गान्धी, बुद्ध, सबैका कर्मको मूलमा एउटै स्रोत थियो- आत्मप्रेरणा ।

बाह्य दबाबले त केवल औसत मानिस

बनाउँछ तर आन्तरिक ऊर्जा जाग्दा, साधारण मानिस असाधारण बन्न पुग्छ ।

आन्तरिक ऊर्जाको यही शक्ति विद्यालयदेखि कार्यालयसम्म, खेतदेखि प्रयोगशालासम्म, हरेक क्षेत्रमा निर्णायक हुन्छ । कुनै शिक्षकलाई आफ्नो पेसा केवल कर्तव्य लाग्छ भने ऊ हरेक दिन थाक्छ तर जब शिक्षणलाई नै उसले आनन्द ठान्छ, ऊ प्रत्येक विद्यार्थीमा प्रेरणा खोज्दै सधैं प्रफुल्ल रहन्छ ।

त्यसैगरी विद्यार्थीले पनि जब अध्ययनलाई

बिर्सदै गएको आत्मिक सौन्दर्य

नियति र समयले अग्रगति लिन्छ । देश र काल पहिलेजस्तो रहँदैन । सुन्दर कुराहरू इतिहास बन्छन्, स्मृति बन्छन् । त्यसकारण ‘तोरकीन’ बुझ्न मुस्ताङ बुझ्नुपर्छ, विशेषगरी उपल्लो मुस्ताङ । ‘तोरकीन’ बुझ्न कालीगण्डकी र यसका सहायक नदीहरूको उद्गम र प्रवाहस्थल तथा तिनैका तटमा विकसित पुरातन सभ्यता बुझ्नुपर्छ ।

पुस्तक

शिव सद्रूप

तोरकीन उपल्लो मुस्ताङको हराउँदै गएको भौगोलिक स्वरूप, जीवन, संस्कृति र मानवीय सम्बन्धको कथा हो । यो उपन्यास केवल एक स्थानीय प्रेमकथा मात्र होइन, बदलिँदो समय, जलवायु, सभ्यता, परिवेश र पहिचानको अभिलेख हो । लेखक क्षितिज समर्पणले क्षितिजमा देखिने हिमालभन्दा पनि पारि रहेको गाउँको रूपान्तरणलाई संवेदनशील ढंगले उतारेका छन् । तोरकीन पढ्दै गर्दा पाठकले आफ्नै आँखाले हिमाल पल्टिँदै गएको, बस्ती खाली हुँदै गएको र मानिसको अन्तरात्मा थाक्दै गएको दृश्य देख्छ ।

कथाको केन्द्रमा छरा चराङ गाउँका छेवाङ । उनको जन्मदेखि वयोवृद्ध अवस्थাসम्मको कथा तोरकीनमा छ । छेवाङका बाआमा नामग्याल र छुक्कीको प्रेम सम्बन्धदेखि नै कथा सुरु हुन्छ । पछि छेवाङको बा र आमासँगको सम्बन्ध, उसको बालसखा पेम्बासँगको बलियो मित्रता, कुन्साङसँगको प्रेम र वियोग तथा उसले भोगेका नियतिका अनेक थपण्डहरू, विषम परि स्थितिमा विकसित भएको उसको मनस्थितिको विशद वर्णन नै तोरकीनको विशेषता हो । नियति र समयले अग्रगति लिन्छ । देश र काल पहिलेजस्तो रहँदैन । सुन्दर कुराहरू इतिहास बन्छन्, स्मृति बन्छन् । त्यसकारण तोरकीन बुझ्न मुस्ताङ बुझ्नुपर्छ, विशेषगरी उपल्लो मुस्ताङ । तोरकीन बुझ्न कालीगण्डकी र यसका सहायक नदीहरूको उद्गम र प्रवाहस्थल र तिनैका तटमा विकसित पुरातन सभ्यता बुझ्नुपर्छ । छुसाङ, समर, स्याङबोचे, धिलिङ, घमी, चराङ र मराङहरू अनि अभै उत्तर तिरका ल्हो मान्थाङ, छोनहुप र छोसेहरू केवल गाउँहरू होइनन्, उपल्लो मुस्ताङको सभ्यताका धमनीहरू हुन् । थुप्चेन गुम्बा, ल्हो घ्येकर गुम्बा, धोर्जेदन गुम्बा, थुक्छिपे गुम्बा केवल धार्मिक स्थलहरू मात्रै होइनन्,

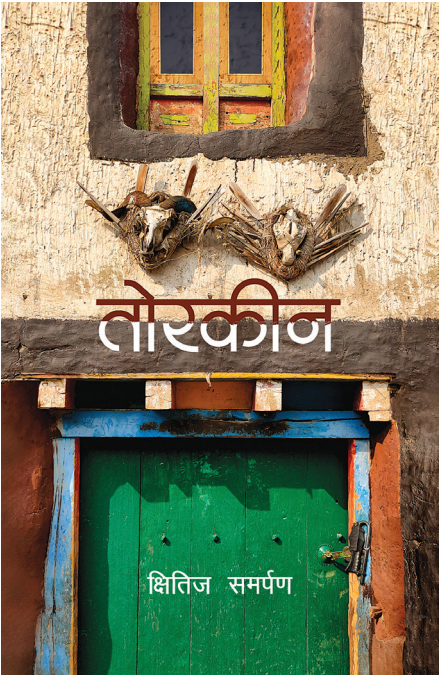
समग्र सभ्यताका शिराहरू हुन् । यिनै धमनी र शिराहरूमा उपल्लो मुस्ताङको सभ्यताको रक्तसञ्चार हुन्छ । लेखकले कथामा यहाँको भूगोल, रहनसहन, जन्मभन्दा अघिदेखि मृत्युभन्दा पछिसम्म गरिने संस्कार, रीतिरिथि, आस्था र विश्वासलाई सूक्ष्म रूपमा समेटेका छन् ।

उपल्लो मुस्ताङको पोसाक र गहनाहरू फुजे-कोयो, तोचे, काउ, ल्हाम्डोक, केतेन, प्राङ्देन, छिरिङ किंगा र ओदोक बुन्न र उन्न प्रयोग भएका ऊनका रेसा रेसामा छिरेर ती लुगाहरू लगाउने पात्रहरूका मनोविज्ञानलाई लेखकले उधिनका छन् । उपल्लो मुस्ताङका नुन-चिया, गुह्रु, जौ र उवाका सातु, हिँडो, याकर र भेडाका सुकुटी र छ्याङका थोपा थोपामा लेखक छिरेका छन् । हिमालय पारीका दुर्गम उपत्यकाका विशाल मरुभूमिका मरुछानका रूपमा यी गाउँहरूका आपसी सम्बन्ध र संघर्षलाई लेखकले खोलतलेका छन् । मुस्ताङका राजा र दूलाबडाहरू कसरी बिष्ट र सर्वसाधारणहरू गुरुङ बने भन्ने इतिहास कोट्याएका छन् । समयमा विषम वातावरणमा शताब्दीयौँदेखि मानवले गरेका संघर्षका कथा भनेका छन् ।

तोरकीनका पाठकले उपल्लो मुस्ताङको प्राणहीन शरीरलाई प्रकृतिका कूचीकार गिद्धहरूलाई समर्पण गरिने परम्पराको सम्मान गर्नुपर्छ । ह्यार्का हालेर बिहे छिन्ने कुराको संवेदना बुझ्नुपर्छ । यारतुङ मनाउँदै गरेका गाउँलेले त्मेन्देन माग्दा दिन जान्नु पर्छ । गर्भवतीका घर अगाडि राखिने ढुङ्गाहरूको सङ्केत बुझ्नुपर्छ । नामकरणको पद्दति बुझ्नुपर्छ । घरनिर्माणको पद्दति बुझ्नुपर्छ । घरबाहिर राखिने ल्हाजुको महत्त्व बुझ्नुपर्छ । धार्चेमा बाँधिएका धार्तरको रङ्गमा मनको रङमिसाउन जान्नुपर्छ । विशाल थाङ्कामा कुँदिएका बुद्ध, बोधिसत्व, धर्मपाल, यिदाम र रिम्पोचेहरूलाई चिन्नुपर्छ ।

लेखकले यी सबै सांस्कृतिक सम्पदाहरूलाई पात्रकै महत्त्वा देखाएका छन् । काङलेन, ढुङचेन, डा र घ्यालिङ बाजाका तालहरू कथाभरि सुनिन्छन् । ती केवल कुनै वाद्ययन्त्रबाट निस्केका संगीत होइनन्, ती त भूमिकै र समयकै धड्कन हुन् । आदिम कालदेखि यी सबै एक विशिष्ट सभ्यताका अविच्छिन्न धरोहरका रूपमा रहेका छन् ।

समय त के बिच्छ र ? बिन्ले त हामी हौं भनेजस्तो यो भूगोल, यो सभ्यता र यो संस्कृति क्रमशः कालको ग्रासमा पुग्दै गरेको यथार्थ त्यसपछि प्रकट हुन्छ । उपन्यासको सबभन्दा गहिरो तह यही हो । हिमालमा हिउँ घट्दैछ । नदी र पोखरीमा पानी घट्दैछ । लेकमा यासगुम्बा र जिम्बुहरू पाइन छोड्दैछन् । वनमा घाँस

तोरकीनको सबभन्दा ठुलो शक्ति यसको स्थानीयता हो । लेखकले उपल्लो मुस्ताङको आवाज, संस्कृति र परिवेशलाई नेपाली साहित्यको केन्द्रमा ल्याएका छन् । उनले प्रकृतिलाई केवल पृष्ठभूमि होइन, पात्रहरूको भावना र अनुभवको वाहकका रूपमा प्रस्तुत गरेका छन् ।

...

हिमालको परम्परागत बहुपतिप्रथा हट्दै छ । तर भौतिक सुखका लागि सम्पन्न देशको नागरिक बन्न गरिने मिथ्या विवाहप्रथा भने सुरु भएको छ ।

पाइन छाडेसँगै नाउहरू पनि घट्दैछन् । नाउहरू घटेसँगै चितुवाहरू गाउँ पस्न थालेका छन् र चितुवाले हानेर रितिएका च्याङ्ग्राका गोठहरू धेरै हिमाली गाउँका साभा कथा बनेका छन् । दयावटर र जीपले घोडा र भोपालाई विस्थापित गरिसकेका छन् ।

हिमालको परम्परागत बहुपतिप्रथा हट्दैछ । तर

भौतिक सुखका लागि सम्पन्न देशको नागरिक बन्न गरिने मिथ्या विवाहप्रथा भने शुरु भएको छ । अब ल्होमान्थाङको तिजी पर्वमा नाचिने छम नृत्यको मुखुण्डोमुनि कुनै युवती कुन्साङभन्दा कुनै अर्कै वयोवृद्ध कुन्साङ भेटिने सम्भावना छ । काङथोर पूजाको रौनक पनि मुस्ताङभन्दा धेरै परका गुम्बामा खोज्नुपर्ने भएको छ । आम्चीका औषधिको प्रयोग र अनुसन्धान पनि हिमालमा भन्दा सातसमुद्रपारीका शहरमा हुन थालेको छ । अचेल धोक हाल्नलाई लेतोक भेटिँदैनन् बरु मोबाइल फोनका टावरहरू भने भेटिन्छन् ।

सीमित समयमा सीमित भूगोल र संवेदनामा छेवाङको कथा बाँचेको छ, तोरकीनको कथा बाँचेको छ, छेवाङ र कुन्साङको प्रेम्मा हिमाल र हिमालपारिको मरुस्थलको नीरवता मिसिएको छ । बतासमा सन्देश पठाउने प्रसंग, वियोगको वर्णन र आत्मिक मिलनका क्षणहरूमा लेखकको कलम कवित्वमा रूपान्तरित भएको छ ।

उपन्यासमा उपल्लो मुस्ताङमा बोलिने स्थानीय भाषा ल्होवाका प्रशस्त शब्दावलीको प्रयोग गरिएको छ । पढ्दै जाँदा तिनै शब्दप्रति आत्मीयता बढ्दै जान्छ । प्रसङ्गले धेरैजसो शब्दको अर्थ लाग्छ ।

तोरकीनको सबभन्दा ठुलो शक्ति यसको स्थानीयता हो । लेखकले उपल्लो मुस्ताङको आवाज, संस्कृति र परिवेशलाई नेपाली साहित्यको केन्द्रमा ल्याएका छन् । उनले प्रकृतिलाई केवल पृष्ठभूमि होइन, पात्रहरूको भावना र अनुभवको वाहकका रूपमा प्रस्तुत गरेका छन् ।

अनि तोरकीनको दुर्बल पक्ष के हो त ? निश्चय पनि यसतर्फ पनि केही चर्चा गर्न सकिन्छ । उपन्यासको पृ्वार्ध अत्यधिक सपाट र मन्द हुनु, उत्तरार्ध पृ्वार्धले तयार गरेको धरातलबाट एकाएक जताततै छरपस्ट बन्न । अनेक स्थलमा अति तीव्र संवेदनाका लागि तयार भएका पाठकलाई मन्द संवेदना मात्रै पस्कन सक्नु, स्थानीय संस्कृतिको वर्णनमा सशक्त हुँदा अनेक स्थलमा कथानक खुकुलो हुन जानु, उपन्यासको अन्त्य अपेक्षाकृत रूपमा सशक्त हुन नसक्नु इत्यादि तोरकीनका दुर्बल पक्ष हुन् ।

ध्वनिमाध्यमको प्रयोग नगरी केवल लिपि र अक्षरमार्फत् स्थानीय लवज र सांस्कृतिक बान्कीलाई उतार्ने लेखकको प्रयास दुस्साहसी र प्रशंसनीय हुँदाहुँदै लिपिका सीमितताका कारण कतिपय ठाउँमा ती लवजहरू पूर्ण न्याय पाउन नसक्नुलाई पनि अर्को दुर्बल पक्ष मान्न सकिन्छ ।

-उपप्राध्यापक, पोखरा विश्वविद्यालय

कविता

कसरी सुत्न सक्छ यो देश ?

मीनबहादुर विष्ट

नेपाल कसरी सुत्न सक्छ यो देश आजको रात ? कसरी बन्द गर्न सक्छ आँखाहरू, जब रातभर आइरहन्छन् अन्त्यहीन चिन्तारहरू ? कस्तो विडम्बना !

कसरी उच्चारण गर्छौं 'बुद्ध जन्मेको देश' 'शान्त र सुन्दर देश' जब तिमी आफ्नै शिशुहरूलाई सुरक्षित राख्न सक्दैनौ ? कस्तो देश हो यो,

जहाँ बन्दुक बच्चाहरूभन्दा प्रिय छ ? कस्तो देश, जहाँ प्रार्थनामा ध्यान मग्न केटाकेटीहरूको छातीमै ठोकिन्छ गोली, घाउको चिहान बनेर बग्छ भविष्य तर देश बसू मीन रहन्छ-

धुवाँ उडेको चिहानातिर हेर्दै, आँसु पुख्दै, मानौं यो नियतिको हिस्सा मात्र हो, र हत्याराहरू फेरि भोलिपल्ट पनि सडकमा निश्चिन्त हिँडिरहेका हुन्छन्- मानौं केही भएको नै थिएन । अनि कसरी सुत्न सक्छ यो देश आजको रात र अरू धेरै रातहरू ?

स्वर्णस्याल र रैतीहरू

‘जन्मिँदा सबै माग्छे राम्रै हुन्छन्, देउताले कुँदेर पठाएका । यता आएपछि मान्छेले जान्ने भएर छिन्नो चलाउँछन् जथाभावी त्यसैमाथि । जन्मिँदाको राम्रो त कता पुग्छ कता,’ बुढाले दार्शनिक मुद्रा बनाएर भने ।

कथा

डा. दीनबन्धु शर्मा

उत्ताउली सँगुनीजस्तो पोथीलाई तिनीहरूले मिलेरै व्याभिचार गरेका थिए । पछिल्लो भाग मोटो भोलिपको तर अगाडिबाट हेर्दा दुब्लो शरीर भएकाले के जस्तो भन्नु न के जस्तो त्यो । पछाडिबाट मोटी भ्याल्ली सँगुनी र अगाडिबाट दुब्ली- धेरै बेत ब्याइसकेकी कुकुरीजस्तो ।

पख्नु है त । यहाँ यस सँगुनी र कुकुरीमाथिको व्याभिचारको प्रसंग किन चाहियो भन्ने प्रश्न उठ्न सक्ने देखियो । तर यो किन आयो भने तत्काल मैले बिर्सै पनि कारण यस्तो हुनुपर्छ- म स्यालहरूको कथा भन्न खोज्दै थिएँ र एकलकीट स्वभावका हुने यी धेरै स्यालले यो एउटै सँगुरुकुकुरी स्याललाई मिलेरै व्याभिचार गरेका थिए भन्ने प्रसंगले स्यालहरू पनि परस्पर फाइदाका निमित्त मिल्न सक्छन् भन्ने तर्कलाई पुष्टि गर्न सक्छ- भनिन्छ नि, अप्राकृतिक गठबन्धन ।

त्यस व्याभिचारकै माध्यमबाट यस भ्याल्लीको भाग्योदय भयो र यो समूहकी महत्त्वपूर्ण नटी बन्न पुगी भन्ने कथा अहिले आवश्यक भएन ।

त्यहाँ कुनै गोल्डेन ज्याकलजस्ता स्यालहरू थिए- सुनको जलप लगाएका कुकुरजस्ता । कुकुर जस्ता भन्दा रूपका दृष्टिले भन्ने मात्र बुभियोस्, स्वभाव वा जातिका दृष्टिले होइन किनभने कुकुर इमानको प्रतीक हुने गर्छ भने कुरा यहीँनर ख्याल गर्नुपर्ने हुन्छ ।

केही स्ट्राइड हाइना प्रजातिका जनुहरू थिए, जसलाई ‘फ्रन्डै स्याल’ भन्न सकिन्छ । रातिमा बाटो सत्रिय हुने र अर्कैले गरिदिएको सिकार वा अरूले खनिदिएको खोरमा बस्न रुचाउने, आफू जाँगर नार्ने र चोरी खाने स्वभाव स्यालसँगै मिल्ने हुनाले ‘फ्रन्डै स्याल’ भनिएको भन्ने बुभियोस् ।

मैले ‘यस्तो बुभियोस्’ भनिरहँदा टेकट पढेर आफ्नै स्वतन्त्रताले अर्थ बुझे तपाईँको अस्तित्वमाथि हस्तक्षेप भएको अनुभव गर्नुहुन्छ ? यो तपाईँको अज्ञान हो र यस अज्ञानमाथि विजय गर्नुहोस् ।

तपाईँको अधिकार सवैदा अपरिमित र अनतिक्म्य छ । ‘हात मिलाउने हो ? एउटा महत्त्वपूर्ण सिकार हुने बलियो सम्भावना छ,’ मध्यरात्रिमा विषेप दूत पठाएर डाकिएको स्ट्राइड हाइनाको मुखियालाई गोल्डेन ज्याकलको मुखियाले आफ्नै खोरभित्र सम्बोधन गर्‍यो ।

स्यालहरू आफ्नो फाइदा-बेफाइदाका विषय वा प्रसंगहरू सुँपेर थाहा पाउँछन् । तसर्थ तिनीहरू स्याल हुन् । सपना वा कल्पना बडो गजबको कुरा हुन्छ । स्यालहरू मान्छेको भाषामा बोल्नरहेका थिए- यो त आश्चर्य हुनुपर्ने हो नि । तर आश्चर्य के थियो भने मलाई आश्चर्य लागेको थिएन । माथूँ म अर्को लोकमा पनि स्यालहरूले मान्छेको भाषा बोलेको सुन्न अभ्यस्त भइसकेको थिएँ ।

‘अनि ?’ हाइनाले सक्षिप्त प्रश्न गर्‍यो । यस्तो बेला बोलीमा सन्तुलन र सावधानी राख्न खाँप्स छ यो भन्ने कुरा गोल्डेन ज्याकलले बुभिमर्छ । ‘मैले भन्नु छ भोलि मध्यरात्रिमा, दुवैलाई फाइदा छ आज,’ गोल्डेन ज्याकलले प्रस्ट भन्यो ।

आउँदो दिनको रात्रिभोजमा ससाना अन्य प्रजातिका जनावरहरूका परिकार थिए- सँगुरहरू, बौदहरू र केही भेडाका लासहरू पनि थिए । गोल्डेन ज्याकलको मुखिया प्रसन्न मुद्रामा देखिएको थियो । स्वप्नलोकमा सहजै उड्न सकिन्छ र त्यो आश्चर्यको विषय पनि हुँदैन । यतिबेला म नेपालको कुनै पहाडी गाउँमा एउटो बुढो घरको पिँदीमा बस्ने मोहीमकै खाँदै रहेछु र सायद यो पचास वर्ष अगाडिको दृश्य हुनुपर्छ किनभने त्यसमा मैले आफूलाई सोझवर्ष ठिठो देखेँ ।

मैले देखेको दृश्य-

‘किन र्नु, कति र्नु, चोरी गर्नेहरू, अपराध गर्नेहरू, कुनै न कुनै दिन पक्रिनु र पुत्तिसको हिर सतमा कुटाइ खानु सामान्य कुरा हो, हाम्रो लागि पो धिय कुरा, अनन्तथा ग्यागको दृष्टिमा गण्यौथी नै हो,’ त्यस घरका बुढा मान्छेले पल्लो पिँदीमा कोदो केलाउँदै गरेकी आफ्नी बुढीतिर फर्केर भने ।

बुढा- भोटो पुरानो, अस्कोट नयाँ र कछाड गुमैलो लगाएका, बलियो डल्लो शरीरका रहेछन् ।

बुढी- नाकमा फुली र बुलीकी पनि लगाएकी, निलो भुइँमा सेता थोप्ला भएको चोलो र छिँउको गुन्यु लगाएकी अनि बुढालाई आफ्नो लोभे मानेकी ।

‘कस्तो राम्रो थियो जन्मिँदा,’ बुलीकी हल्लिएको नाक रुच्ने स्वरमा पुछेर तिनले भनिन् ।

‘जन्मिँदा सबै मान्छे राम्रै हुन्छन्, देउताले कुँदेर पठाएका । यता आएपछि मान्छेले जान्ने भएर छिन्नो चलाउँछ जथाभावी त्यसैमाथि । जन्मिँदाको राम्रो त कता पुग्छ कता,’ बुढाले दार्शनिक मुद्रा बनाएर भने ।

‘त्यसलाई सिकाउने-अराउने त हामी नै हो, कसले चलायो त छिन्नो ?’ बुढीले भनिन् ।

‘मान्छेमाथि एउटा छिन्नो मात्र चल्छ भनेकी ? ओल्लो-पल्लो घर, बरालिँदै हिँड्ने गँजडी सँगौती, स्कुलका मास्टर, चौकैपिच्छे अती फलाक्ने- देखे- नदेखेका कति कति छिन्नाहरू,’ बुढाले उत्तर गरे ।

‘मनश्चञ्चलमस्थिरम्,’ हो मनको जाति तरंगिन्छ । तरौ तरंगको बाटो हिँडेर केही वर्ष पछाडि पुगिरोकिड्न् तिनी अर्थात् ती बुढी आम्दै । त्यहाँ उनले देखेको प्रेम र तज्जन्य चिन्ताको दृश्य यस्तै थियो- बुढी आमेट्रारा वर्णित त्यो पुरानो दृश्य ।

‘यस्तो बाली उमारेर खाने के ? छोराछोरी पढाउने केले ? टालाहरू फेर्ने कसरी ?’ पाक्ने बेलाको पातलो गहुँबारीमा उभिएकी चिसो सिरेटोलाई थोत्रो बर्कोले छेक्ने प्रयत्न गर्दै गहुँको बाला र दाना छामेर तिनले भनिन्- ‘खै भित्र गाब, भुस, पपटो मात्र छ ।’

‘यस्तो बाली उमारेर खाने के, छोराछोरी पढाउने केले, टालाहरू फेर्ने कसरी ?’ पाक्ने बेलाको पातलो गहुँबारीमा उभिएकी चिसो सिरेटोलाई थोत्रो बर्कोले छेक्ने प्रयत्न गर्दै गहुँको बाला र दाना छामेर तिनले भनिन्- ‘खै भित्र गाब, भुस, पपटो मात्र छ ।’

‘के पढ्छ त्यसले र पढाउने ? मास्टर नानी भन्थे- नौ कक्षा पनि नपढी पास भईदैन । यो वर्ष त के, अर्को वर्ष पनि पास गर्दैन त्यसले । दियारत काँक्राचोर,

कुखुराचोरहरूसँग संगत छ त्यसको । अर्को जुनीमा स्याल भएर जन्मिने पो हो कि,’ सुक्क्या हालेर बुढाले भने, ‘राजनीति गर्छु भन्छ रे, काठमान्डू जान्छु भन्दै हिँड्छ रे तेरो छोरो ।’

‘हे भगवान्, नपढी हुन्छ राजनीति ?’ बुढी निराश देखिइन् ।

‘त्यता पर्दैन,’ बुढाले भने, ‘मास्टर हुन, ईन्जिनियर हुन, डाक्टर हुन जाने हो र ? तिनलाई कजाउन कोरी लगाउन मात्र जाने पुग्छ, यिनीहरू कजा जानु त ? कुनि उम्ग्याएर पो भनेको हो कि ?’ बुढाले भनाइ पूरा गरी कान्लामा जम्मा पारेका सुकेका दाउराहरू काँधमा बोके ।

उमेरभन्दा बढी पाकेका देखिए तिनीहरू- चिन्ताका बखत सुहाउँदो परेका होलान् आफूलाई । दरर पानी बसिएकाले उनीहरू घर नामको भुञ्जोभित्र पसे ।

बुढीको तरंग सकिएकाले पुनः मसंहितको तत्कालीन वर्तमानमा फर्किनुपर्‍यो ।

मसंहितको तत्कालीन वर्तमानको दृश्य:

हो, अघि छुटेको ठाउँबाट मैले देखेको दृश्य’लाई म पुनः कण्ट्र्यु गर्छु ।

‘मोही कति मिठो, थन्हुहोस् आम्दै,’ मैले भनेँ । ‘तपाईँ काठमान्डूबाट आउनुभयो र छोरो सम्झाइदिनुभयो,’ मोही थपेरै गरेकी भएर भनिन् ।

‘अनि तपाईँको छोरा जेलमा थिए, म अघिल्लो पटक आउँदा । जेलबाट कसरी छुटे ?’ मैले सोध्न हुन्छ लागेर सोधें ।

‘जेलभित्रै राजनीति गरे रे । खै कुन चाहिँ पाटीका कार्यकर्ता पनि बने रे ।’

‘अनि ?’

‘पल्लो गाउँका लफंगाहरूलाई त्यसै गाउँमा कुखुरो, ताफ्के र खसी चोर्दा भुलबस्न एउटी बुढीले देखिन्छ, अनि यस बुढीले विताउँछ भने लागेर पटक आउँदा । जेलबाट कसरी छुटे ?’ मैले सोध्न हुन्छ लागेर सोधें ।

‘जेलभित्रै राजनीति गरे रे । खै कुन चाहिँ पाटीका कार्यकर्ता पनि बने रे ।’

‘अन्दोलन थियो त्यतिबेला । आन्दोलन सफल भएपछि उनीहरूलाई अपराधी भनिएन, राजनीतिका बन्दी भनियो,’ बुढाले भने, ‘त्यसपछि छोडियो, आममाफी भनिन्छ बाबु त्यसलाई ।’

‘घर आउँदा दुब्लो निन्याउरो थियो र निधारमा ठाडो चिरिएको लामो दाग लिएर आएको थियो,’ बुढी आम्दैले भनिन् ।

‘पुत्तिसको धारे भाटाको दाग रे,’ बुढाले रोकिएर भने- ‘कलंकको दाग ।’

यी भए पुराना कुरा ।

मूल नाटक अर्थात् वर्तमान सुरुमा तिनीहरूले अर्थात् स्यालहरूले आमाको सम्मानमा मातृगान गाए-

‘कति राम्री हाम्री आमा कल्पवृक्षजस्तो

दिशे माते हामीलाई सधैंभरि मस्ती रागत बने तिम्रा नशा मेची-काली जस्ता

कर्णाली र सुनकोसी दुधकोशी जस्ता तिम्रो शिर कति अल्लो चाँदीको श्रोपेच

दिन मात्र जानेकी यी आमा जस्तो को छ ?’

मातृगान सकिएपछि मज्जमा र दर्शकदीर्घामा सबै बसे । दर्शकदीर्घामा ससाना जनावरहरू थिए- भेडाबाख्रा, बौदर र मुसाहरूको भव्य उपस्थिति थियो । यहाँ केही थप कुरा पहिल्यै प्रस्ट पार्नुपर्ने हुन्छ ।

यी जनावरहरूमा मानिसका विशिष्ट लक्षणहरू पनि थिए, जस्तो भनी न- यिनीहरू आवश्यकताअनुसार दुई खुट्टाले हिँड्न सक्थे, मान्छेको भाषामा बोल्न सक्थे, ताली बजाउन सक्थे र सबभन्दा ठुलो मानवीय लक्षण त विरोधी प्रजातिसँग मिलेर आफ्नै बन्धुहरूलाई पछर्न वा सिरिल्टमु खुवाउन पनि सक्थे ।

मज्जमा स्यालहरू थिए ।

सुनका असर्फी, हार, कुण्डल र औंटीहरू लगाएका गोल्डेन ज्याकलहरूको नेतृत्वमा उसकै वर्ग- कालो ढाड हुने ब्याक्क ब्याक्ड ज्याकल, ढाडमा तेषाँ सेतो रेखा हुने साइड स्ट्रिड ज्याकल आदि प्रजातिका समूहहरू थिए ।

त्यसै गरी स्ट्राइड हाइनाहरू पनि थिए । यिनीहरू पनि अब गोल्डेन ज्याकलसँग मध्यरात्रि भोज खाइसकेपछिको अवस्थामा शरीरभरि सुन लिपेर फ्रन्डै उनीहरूजस्तै देखिन समर्थ भएका थिए । तिनका पछि पछि शरीरभरि थोप्ला भएका स्पटेड हाइना र अलिकाति बिरालोकै प्रजाति हो कि भन्ने भान हुने आर्डवोफ प्रजातिका जनुहरू थिए ।

हो, यी सबै सुजनावरहरू मज्जमा नाट्यमञ्चनका निमित्त तयार थिए ।

आमाप्रति सम्यक् भक्ति र समर्पणसहितको मातृगान सकिएलगत्तै स्यालहरूले अत्यन्त रूपवती अग्ली महिलालाई लिएर आए र सिंगारिएको ठुलो कुचीमा विराजमान राए ।

तिनी चाँदीको मुकुट, हरियो पटुकी र पहेँलो साडीमा पीताम्बरा भगवती देखिँथन् । ‘दर्शक महानुभावहरू, यी हामी आमा हुन्,’ गोल्डेन ज्याकलको मुखियाले मेघगम्भीर वाणीमा भन्यो, ‘हामीभन्दा अगाडिका ठुलठुला प्राणीहरूले आमाबाट फाइदा मात्र लिएर, चाहे हात्ती हुन्, चाहे घोडा हुन्, चाहे बाघ र चाहे राजा सिंह नै किन नहुन्, ती सबै स्वार्थलोलुप थिए र घुमाइफिराई आमाकै खाने तर आमाको सेवा सुश्रुषा नगर्ने मातृघातीहरू थिए । अब हामी किमार्थ त्यस्तो हुन दिँदैनौं, बरा भन्दै जरा खन्दै गर्नेहरूको युग सकियो । सच्चा मातृभक्तहरूको युग आयो । तसर्थ हामी चाहन्छौं कि तपाईँहरू के लिन सक्छु भन्ने होइन, के दिन सक्छु भन्ने भावका साथ मन, वचन र कर्मले आमाका निमित्त हामीलाई सहयोग गर्नुहोस् । यसो गरेमा मात्र तपाईँको पनि भलो हुन्छ, जसले आमाका निमित्त हामीलाई सम्पूर्ण प्राण लगाएर सहयोग गर्छ- त्यसले यस लोक र परलोकमा पनि सुख प्राप्त गर्छ । भनिन्छ नि- हल लोकै सुख भुक्त्या स्वर्गें फल्लरी मल्लरी ।’

दर्शकदीर्घामा रहेका भेडा, बौदर र मुसाहरूले खोकिलाबाट आफ्ना मानवीय हातहरू निकालेर ताली पिट्ने । ताली पिट्नका निमित्त नै ती हातहरू बनाइएका थिए भन्ने पनि एउटा वैचारिक मत छ ।

बहुचर्चित रात्रिभोजपछि हाइना समूहका प्रजातिहरू पनि उल्लेखनीय रूपमा मातृसेवामा लागेका छन् भन्ने कुरा हल्ला मात्र होइन भन्ने तथ्यको प्रत्यक्ष प्रमाण पनि आजको दृश्य थियो । नाटकको आजको मुख्य दृश्य सुरु भयो-

केही हाइनाहरूले आमाको गोडा समाते, केहीले पानी र तेल ल्याइदिने काम गरे । गोडा धोइयो, तेल लगाइयो र छेउमा आगो फुकियो । मातृसेवाको यो अनौठो उदाहरण थियो । आगो यति नजिक हुर्काइएको थियो कि आमा खलखली पसिना निकालेर सुकिरहेकी थिइन् ।

गोल्डेन ज्याकलको मुखिया आमाको ठिक पछाडि उभियो र भन्यो, ‘आमाको शरीरमा आजभोलि बारम्बार चिलाउने र पीडा हुने गर्छ । यो कुरा मातृभक्तहरूले मात्र थाहा पाउँछन्, चिलाउँदा कन्याइदिने काम हाम्रो जातिले दौतले नै गर्छ । तसर्थ भाइहरूले हातगोडा कन्याइदिने काम गर्नुन्, म चाहिँ आमाको गर्धन कन्याइदिन्छु किनभने आमाको गर्धनको मामिलामा म अरू कसैमाथि भर पर्न सकिन्नै ।’

यति भनेर गोल्डेन ज्याकलले आमाको गर्धनमा आफ्ना दाँत गाड्यो । क्रमशः उसलाई पसलाई आमाको ढाड, हात, पाखुरा, गोडा सबैतिर धेरै जनावर हरूले एक एक गरी दाँत गाड्न थाले ।

दर्शकदीर्घामा रहेका भेडाबाख्रा, बौदर र मुसाहरूले तालीका पर्छा पछाउँदै मान्छेकै स्वरमा नारा लगाए- ‘मातृभक्ति अमर रहोस् ! गोल्डेन ज्याकल जिन्दावाद !’

मज्जन चलिरहेकै नाटकबिच मैले एउटा अर्थपूर्ण आश्चर्य देखे- पचास वर्षअगाडिको दृश्यमा पहाडको बुढो घरका बाबुआमाथि आफ्नो लफंगो छोरांले जेलबाट फर्कँदा उसको निधारमा लिई आएको (धारे भाटाको) दागको जुन वर्णन गरेका थिए, ठिक त्यस्तै दाग, अफ्रै म त भन्छु त्यही दाग गोल्डेन ज्याकलको मुखियाको निधारमा पनि थियो ।

म स्तब्ध थिएँ तर निदाएकै एँठनमा थिएँ । के मान्छे नै क्रमशः स्याल भयो होला त ?

आमाको मांस-शरीर स्यालहरूले कन्याउदा कन्याउँ अर्थात् सेवा गर्दागर्दै पातलो हुँदै गयो । स्यालहरू चाटिहँदा-खाइरहँदा पनि अघाएनन् ।

दर्शकहरू ताली पिटिरहेकै थिए । म निबल, वीर्यहीन र किंकर्तव्यविमूढ थिएँ । तर जबसम्म दर्शक अर्थात् भेडाबाख्रा, बौदर र मुसाहरू ताली पिट्दै रहनेछन्, तबसम्म दृश्य फेरिने सम्भावना थिएन ।

नढीटी भनूँ ? ती मेरी पनि आमा थिइन् अर्थात् तपाईँकी पनि ।

अर्जुनचौपारीको पहिचान नवग्रह मन्दिर

नवग्रह मन्दिर केवल ग्रहपूजाको स्थल मात्र होइन, यो वैदिक शक्ति, तान्त्रिक ऊर्जा, ग्रह-नियन्त्रक देवताहरूको उपस्थिति, यन्त्र-मण्डल दर्शन र महाशुभ मुहूर्तमा स्थापित आध्यात्मिक केन्द्र हो ।

धार्मिक जगतय

गोविन्द मरासिनी

स्याङ्जा जिल्लाको अर्जुनचौपारी गाउँपालिका पछिल्लो समय धार्मिक आस्थाको केन्द्रका रूपमा विकसित भएको छ । गत फागुनमा नेपालकै पहिलो नवग्रह मन्दिरको निर्माण भएसँगै अर्जुनचौपारी धार्मिक एवं पर्यटनको आकर्षण बनेको हो ।

नवग्रह मन्दिर केवल ग्रहपूजाको स्थल मात्र होइन, यो वैदिक शक्ति, तान्त्रिक ऊर्जा, ग्रह-नियन्त्रक देवताहरूको उपस्थिति, यन्त्र-मण्डल दर्शन र महाशुभ मुहूर्तमा स्थापित आध्यात्मिक केन्द्र हो । नक्षेत्र बाटिका, ग्रह नियन्त्रण शक्ति, पूर्ण पूजा पद्धति र आध्यात्मिक वास्तुको अद्वितीय धरोहर यस मन्दिरमा पाइन्छ । नेपालमै पहिलोपटक नवभुजा स्तम्भ, षट्कोणीय शिवालय, नक्षेत्र-बाटिका, ग्रहवाटिका, पञ्चकन्या-देवी पूजा र गहन यन्त्रमण्डल सिद्धान्त सबै एउटै परिसरमा समाहित गरिएको यस मन्दिरलाई नेपाली वैदिक ऊर्जा-केन्द्र मानिन्छ । मन्दिर क्षेत्रभित्र रहेको नेचेत्र-वाटिका ग्रहहरूलाई प्रतिनिधित्व गर्ने वनस्पति-तत्वहरूको समुच्चय मानिन्छ । प्रत्येक ग्रहसँग सम्बन्धित रूख, बिस्वा, पुष्प र जडीबुटी यहाँ रोपिएकाले प्राकृतिक सामीप्यलाई अझ नजिक बनाएको छ । जसले मस्तिष्क, दृष्टि, चित्त र ग्रह-ऊर्जासँग सम्बन्धित सुक्ष्म-नाडीहरू सक्रिय हुन्छन् भन्ने प्राचीन मान्यता समेत रहँदै आएको छ ।

मन्दिर दर्शनका लागि आउने भक्तजन आफ्नो जन्मकुण्डली, ग्रह-दोष वा आफ्नो इच्छाअनुसार पूजाआजा गर्ने व्यवस्था मिलाइएको मन्दिर व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष भरतराज पोखरेल बताउँछन् । यसरी पूजा गर्दा विशिष्ट ग्रह-क्षेत्रमा पुगेर पूजा-ध्यान गर्न सक्ने र सिधै ग्रह-ऊर्जासँग जोडिने वातावरण सिर्जना हुने हुँदा यो मन्दिर अझ विशेष रहेको उनी बताउँछन् । ‘पहिले शाक्तलाई प्रसन्न गरेपछि मात्र ग्रहहरू सुध्रिन्छन्’ भन्ने मान्यतालाई मध्यनजर गर्दै नवग्रहको पूजा गर्नुअघि यसरी देवी-देवतालाई पहिले प्रसन्न बनाएपछि मात्र ग्रह-पूजा सुरुआत हुन्छ । नवग्रह मन्दिरको केन्द्रमा रहेका षट्कोणीय शिवालयलाई ‘ग्रह-ऊर्जा समायोजन केन्द्र’ मान्ने गरिन्छ । जसको बिचमा पञ्चमुखी शिवलिंग कोण-कोणमा गणेश, कुलदेवता, हनुमान जगदम्बा, महालक्ष्मी र कालभैरव रहेका छन् । यसरी षट्कोणीय शक्ति क्षेत्रले ग्रह-ऊर्जा सन्तुलन, दोष निवारण, आकाश-दिशा सुध्रिने, मन, प्राण र चित्तको स्थिरीकरणजस्ता प्रभाव दिने विश्वास गरिन्छ ।

नवग्रह मन्दिर परिसरमा रहेको पञ्चकन्या मन्दिरमा पूजा गर्नाले शुद्धता, कृपा र ग्रह-शान्तिको सूक्ष्म शक्ति प्राप्त हुने विश्वास गरिन्छ । नवग्रह मन्दिरमा पञ्चकन्या (अहल्या-, द्रौपदी, तारा, कुन्ती, मन्दोदरी) देवीहरूको पूजा महत्त्वपूर्ण मानिने बताइन्छ । नवग्रह मन्दिरमा पूजा क्रमशः गणेश वन्दना षट्कोण शिवालयमा शक्तिपूजा, गणेश, दुर्गा, लक्ष्मी, कालभैरव, हनुमान, कुलदेवता, पञ्चकन्या पूजा नेचेत्र-बाटिका भ्रमण, ग्रह-बाटिका पूजा, नव-परिक्रमा (९ परिक्रमा), नवग्रह हवन/ग्रह, शान्ति होम, यन्त्र पूजन नवग्रह-मण्डल विसर्जन गरी पूजा सम्पन्न गरिन्छ ।

मन्दोदरी) देवीहरूको पूजा महत्त्वपूर्ण मानिने बताइन्छ । नवग्रह मन्दिरमा पूजा क्रमशः गणेश वन्दना षट्कोण शिवालयमा शक्तिपूजा, गणेश, दुर्गा, लक्ष्मी, कालभैरव, हनुमान, कुलदेवता, पञ्चकन्या पूजा नेचेत्र-बाटिका भ्रमण, ग्रह-बाटिका पूजा, नव-परिक्रमा (९ परिक्रमा), नवग्रह हवन/ग्रह, शान्ति होम, यन्त्र पूजन नवग्रह-मण्डल विसर्जन गरी पूजा सम्पन्न गरिन्छ ।

मन्दिरका विशेषता

नेपालमा पहिलो पटक बनाइएको नवग्रह (नौ आकाशीय पिण्ड) को मन्दिर भारतको असमको चित्रसालको पहाडमा मात्र रहेको छ । यो मन्दिर भारतको आसामको भन्दा फरक रहेको र यहाँ बन्ने नवग्रह मन्दिर विश्वमै पहिलो भएको अर्जुनचौपारी गाउँपालिकाका अध्यक्ष प्रकाश तिवारी बताउँछन् । नवग्रह मन्दिरको मुख्य स्तभ नवभुज आकारको हुनेछ । जुन २७.७ फिटको बनेछ । २७ फिट माथितिर फर्केको अग्लो ब्रह्मणीय मूर्तीको अवलोकन प्रत्येक वर्षको गणेश चतुर्दशीमा मात्र दर्शन गर्न पाइनेछ । नवग्रह मन्दिरसँगै बनाइएको षट्कोणको बिचमा पशुपतिनाथको जस्तै पञ्चमुखी शिवलिंग राखिने र अन्य कोणमा गणेश, कुलदेवता, लक्ष्मी, कालभैरव, हनुमान र दुर्गा भवानीको मूर्ति राखिएको छ । नौवटा भुजा रहने पिल्लरमा १३ फिटमा नौवटा ग्रहका प्रतीक रहेका छन् भने त्यस माथि नवभुज आकारको १४ फुटको पिल्लर छन् । पिल्लरको सबैभन्दा माथि सूर्यतर्फ फर्केको सौर्यमण्डलीय (ग्रह) को प्रतिमा रहेको छ भने यहाँ रहने प्रतिमा हिन्दुधर्मका कहलिएका धार्मिक ज्योतिषीको विशेष सल्लाहबमोजिम भारतमा बनाइएको छ । नवग्रह मन्दिरमा प्रत्येक शनिबार विशेष पूजा गर्न पाइन्छ ।

नेपालकै सर्वोत्तम ग्रह-ऊर्जा केन्द्रका रूपमा रहेको नवग्रह मन्दिरलाई नेपालकै अत्यन्त शक्तिशाली, वैज्ञानिक र आध्यात्मिक ग्रह-ऊर्जा केन्द्र बनाएको छ । यो मन्दिर धर्म, विज्ञान, प्रकृति र आध्यात्मिक ऊर्जालाई एकैसाथ समेट्ने दुर्लभ कृति हो- जहाँ ग्रहशान्ति केवल अनुष्ठान नभई जीवन-सन्तुलनको विज्ञान भनिन्छ । परम्परागत समयदेखि नै चर्चित जलबाराह धार्मिक वन परिसर आठ हेक्टर क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । सोही स्थानमा उक्त मन्दिर निर्माण गरिएको हो । पिपल, वर, जामुन, बेलजस्ता पवित्र रूखहरूले उत्पन्न गर्ने प्राकृतिक ऊर्जाले पूजा

प्रभावकारिता बढाउने विश्वास गरिन्छ । भौतिक रूपमा मन्दिरमा उपस्थित हुन नसक्नेहरूमा लागि मन्दिर व्यवस्थापन समितिलेलाई सम्पर्क गरेर निःशुल्क पुजा गराइदिनका लागि आग्रह समेत गर्न सकिने समितिले जनाएको छ ।

धार्मिक-पर्यटनको केन्द्रका रूपमा विकसित

गत फागुनमा निर्माण सम्पन्न भएको यस मन्दिरमा हालसम्म तीन लाख बढी भक्तजन एवं पर्यटकले मन्दिरको अवलोकन गरिसकेका छन् । नेपालकै पहिलो

नवग्रह मन्दिर भएकाले नेपालीसँगै विदेशी पर्यटकलाई समेत मन्दिरले लोभ्याएको छ । यसरी विदेशबाट आउनेमा सबैभन्दा बढी छिमेकी

मुलुक भारतका रहेका छन् भने अमेरिका, क्यानडा, अस्ट्रेलियासँगै युरोपका विभिन्न मुलुकबाट समेत पर्यटक नेपाल आउने गरेका छन् । यसरी आउने भक्तजनबाट हालसम्म करिब ८० लाख भेटी संकलन भइसकेको मन्दिर व्यवस्थापन समितिले जनाएको छ । मन्दिर अद्वितीय संरचना, प्राकृतिक वातावरण, ग्रह-ऊर्जाको आध्यात्मिक दर्शन र सुन्दर व्यवस्थाले ग्रह शान्तिका लागि सबैभन्दा उपयुक्त स्थान, वैदिक अध्ययनका लागि नवीन प्रयोगशाला, धार्मिक-पर्यटनको उदीयमान केन्द्र र परिवार-पूजादेखि राष्ट्रिय पूजासम्म एकै ठाउँमा सम्भव स्थल पनि बनेको छ ।

सनसनीपूर्ण जितका साथ विराटनगर प्लेअफनजिक

कर्णालीले एक सय ६१ रनको चुनौतीपूर्ण लक्ष्य दिएको थियो । १२औं ओभरसम्म विराटनगर ६५/५ को नाजुक अवस्थामा थियो । तर, बसिरले ६२ रनको अविजित इनड खेल्दै जित दिलाए ।

अनिल मल्ल ठकुरी

काठमाडौं, मंसिर १२

बसिर अहमदको अविजित अर्धशतकीय इनडमा विराटनगर किङ्स जारी नेपाल प्रिमियर लिग (एनपिएल) को दोस्रो सिजनमा सनसनीपूर्ण जितसँगै प्लेअफनजिक पुगेको ।

कीर्तिपुरमा विराटनगरले शुक्रबार कर्णाली याक्समाथि तीन विकेटको सनसनीपूर्ण जित निकाल्दा बसिरले अविजित अर्धशतकीय इनड खेले । पाँचौं खेलमा चौथो जितसँगै विराटनगर प्लेअफनजिक पुगेको छ । १२ औं ओभरसम्म विराटनगर ६५/५ को नाजुक अवस्थामा थियो । तर, बसिरले ६२ रनको अविजित इनड खेल्दै जित दिलाए । कर्णालीको भने चौथो खेलमा तेस्रो लक्ष्य छ । त्रिवि क्रिकेट मैदानमा कर्णालीले एक सय ६१ रनको चुनौतीपूर्ण लक्ष्य दियो । विराटनगरले एक बल बाँकी छँदा नै सात विकेटको क्षतिमा लक्ष्य पूरा गर्‍यो । हारपछि कर्णालीका कप्तान सोमपाल कामीले लगातार गल्तीका कारण हार बेहोर्नुपरेको बताए ।

‘नो बल र क्याचहरू ड्रप हुँदा हार सामना गर्‍यो । क्याच छोड्दा म्याच जित्न सकिन्न । आज हामीले लगातार गल्ती गर्‍यो र हार सामना गर्नुपर्‍यो । अझै तीन खेल बाँकी छन् । हारको बारे धेरै सोच्दैनौं । बाँकी खेल जित्दै प्लेअफमा पुग्नै लक्ष्य छ ।’ १५औंओभरसम्म विराटनगर ९४/५ को अवस्थामा थियो । अन्तिम पाँच ओभरमा विराटनगरले ६७ रन जोड्दै जित सुरक्षित गर्‍यो । बसिरले ४३ बलमा ६२ रन बनाए । नारायण जोशीले २५ रनमा २५ रन जोडे । छैटौं विकेटका लागि बसिर र नारायणले ६९ रनको महत्त्वपूर्ण साझेदारी गर्दै टोलीलाई जितनजिक पुर्‍याए । नन्दन यादवले नारायणलाई २५ रनमा आउट गरे । १६ बलमा नारायणले दुई चौका र एक छक्का प्रहार गरे । प्रतीश जिसी र सन्दीप लामिछानेले समान ६ रन जोड्दै बसिरलाई साथ दिए ।

विराटनगरको सुरुआत राम्रो हुन सकेन । ओपनरद्वय लोकेश बम ६ र जर्ज मुन्सी शून्यमा नै पहेलियन फर्किए । साम हेजलेट १६ रनमा आउट भए । दबाबमा परेको विराटनगरले पावरप्लेमा ३५ रन जोड्दा तीन विकेट गुमायो । विकेटकिपर

कर्णाली याक्सविरुद्ध जित हात पारेपछि विराटनगर किङ्सका बसिर अहमद ।

साहिल पटेल १९ र मार्चन्ट डे लाङ्गे २ रनमा आउट भए । यससँगै १२औं ओभरमा विराटनगर ६५/५ को नाजुक अवस्थामा पुग्यो । तर, बसिरले छैटौं विकेटका लागि बलियो साझेदारी गर्दै जितको आधार बनाए । कर्णालीको बलिङमा गुलसन भन्ना र सोमपालले दुई विकेट तथा पवन सर्राफ, नन्दन यादव र विलियम बोसिस्टोले समान एक विकेट लिए ।

टस जितेर पहिले ब्याटिङ गरेको कर्णालीले पूरै ओभरमा तीन विकेट गुमाउँदै एक सय ६० रनको योगफल बनाएको थियो । ओपनर प्रियान्क पन्चालले ६२ र विलियमले नटआउट रहँदै ४८ रन बनाएर टोलीलाई राम्रो योगफलसम्म पुर्‍याए । प्रियान्कको एनपिएलमा यो दोस्रो अर्धशतक हो । प्रियान्कले दोस्रो विकेटका लागि बोसिस्टोसँग ९६ रनको साझेदारी गरे । यो जोडीले सुस्त ब्याटिङ गरेपछि कर्णालीले

८७ बलमा एक सय रन पार गर्‍यो । १६.३ ओभरमा प्रियान्क रनआउट भए । प्रियान्कले ४७ बलमा ६ चौका र दुई छक्का हिकोए । ४८ बल खेलेका बोसिस्टोको इनडमा दुई चौका मात्र थियो । ओपनर मार्क वाट ६

ओपनर प्रियान्क पन्चालले ६२ र विलियमले नटआउट रहँदै ४८ रन बनाएर कर्णालीलाई राम्रो योगफलसम्म पुर्‍याए ।

रनमा आउट भए । पावरप्लेमा कर्णालीले एक विकेटमा ३७ रन मात्र जोड्यो । त्यसपछि गुल्सनले १० बलमा २० रन जोड्दै आक्रामक ब्याटिङ गरे । उनी सन्दीप लामिछानेको बलमा एलबिडब्लु भए । उनले दुई चौका र छक्का प्रहार गरे । नजिबउल्लाह जादरानले १२ बलमा एक छक्कासहित १२ रन जोडे ।

विराटनगरको बलिङमा सन्दीप र मार्चन्ट डे लाङ्गेले समान एक विकेट लिए । ६ बलर प्रयोग गरिएको थियो । तर, अन्य विकेटविहीन रहे । जितपछि विराटनगरका बसिर अहमदले जित दिलाउन सक्छु भन्ने आत्मविश्वासका साथ खेलेको बताए । लगातार विकेट गुम्दा दबाबमा थिएँ । केही समय धैर्य गर्नु भन्ने जिताउन सक्छु भन्ने विश्वास थियो । नारायणलाई पनि त्यही भनेको थिएँ र साझेदारी पनि बन्यो, बसिरले भने, ‘१/२ ओभर टूलो बनाउने लक्ष्यमा थिएँ । त्यसमा सफल पनि भएँ ।’

एनपिएलमा घरेलु खेलाडीले पनि राम्रो गर्नुपर्ने उनले धारणा राखे । ‘घरेलु खेलाडीले पनि राम्रो गर्नुपर्छ । आज मैले गर्न सक्दा खुसी छु । अब हरेक टोलीमा एक जना म्याच विनर आउँछ भन्ने विश्वास छ । तीनवटा खेलमा ध्यान दिएर खेल्नेछौं,’ प्लेअर अफ म्याच बसिरले भने ।

तस्विर : क्यान

भारतसँग डिसाबिलिटी क्रिकेट शृंखला

काठमाडौं, मंसिर १२ (नागरिक)- नेपाली टोलीले भारतसँग उसैको घरेलु मैदानमा डिसाबिलिटी क्रिकेट शृंखला खेल्ने भएको छ ।

उक्त शृंखला खेल १५ खेलाडीसहित १७ सदस्यीय नेपाली टोली आइबारा भारतको हरियाणा जाने भएको छ । प्रतियोगिता डिसेम्बर ३ देखि ५ तारिखसम्म हुनेछ । राष्ट्रिय खेलकुद परिषद् (राखेप) का सदस्यसचिव टंकलाल धिसिङ

र राखेपकी सदस्य अञ्जना श्रेष्ठले शुक्रबार एक कार्यक्रमबीच टोलीलाई बिदाइ गरेका थिए । खेलाडीमा रामप्रसाद खरेल, प्रदीप रिजाल, हेमबहादुर गुरुङ, बालकृष्ण गिरी, छवि घावी, रिन्केश कुर्मी, विवेक शर्मा, राहुलकुमार कोइरी, कुञ्जविहारी चौधरी, सुखलाल मि्या, अनिलकुमार केहर, रामजान अली, अनुरेश पासी, रामकुमार यादव र तब्जेन अन्सारी छन् । आफूसियलमा रामबहादुर कुँवर र लुटिल्टम शेर्पा छन् ।

हेम्स र मार्वलस फाइनलमा

काठमाडौं, मंसिर १२ (नागरिक)- हेम्स र मार्वलसले १४औं प्याब्सन मध्य क्षेत्रीय बास्केटबल प्रतियोगिताको सिनियर ब्वाइजमा शुक्रबार फाइनलमा स्थान बनाएका छन् ।

हेम्सले चैतन्यलाई ५८-२४ ले हराउँदै उपाधि भिड्न तय गरेको हो । हेम्सको जितमा आशुतोष यादवले १७ अंक योगदान गरे । सिनेप शाहीको १२ अंको मद्दतमा मार्वलसले एभरेस्ट फ्लोरिडालाई ४८-४३ ले हरायो । सिनियर गल्समा काठमाडौं जेभियर्स पब्लिक स्कुलले सृजनशीललाई

१९-६ तथा काठमाडौं इङ्लिस स्कुल (केङएस) ले इन्ोभेभिडलाई २४-२२ ले हराउँदै फाइनलमा स्थान सुरक्षित गरे । काठमाडौं जेभियर्सकी सुहानी बानियाँले ६ तथा केङएसकी रिदिमा राणाले १२ स्कोर गरे । जुनियर ब्वाइजमा सनसाइनले स्पाइराललाई १८-८ तथा केङएसले अवेनेस इन्टर नेसनल एकेडेमी (एआइए) लाई २५-१३ ले पन्छाउँदै फाइनलमा स्थान बनाए । सनसाइनका प्रशान्त ओलीले ८ तथा केङएसका आयुश गाल्समा काठमाडौं जेभियर्स फाइनल शनिबार हुनेछ ।

मेयर रनिङ सिल्ड शनिबारदेखि

काठमाडौं, मंसिर १२ (नागरिक)- तारकेश्वर नगरपालिकाको आयोजनामा चौथो मेयर रनिङ सिल्ड प्रतियोगिता शनिबारदेखि हुने भएको छ । प्रतियोगितामा विभिन्न ११ खेलमा प्रतिस्पर्धा हुने तारकेश्वर नगरपालिकाका मेयर कृष्णहरिमहर्जनले जनाएका छन् । फुटबल, भलिबल,

कबड्डी, एथलेटिक्स, कराते, उसु, तेक्वान्दो, बास्केटबल, ब्याडमिन्टन, बुद्धिचाल र टेबल टेनिसको प्रतिस्पर्धा हुनेछ । ६४ विद्यालयका २ हजार ६ सय ८२ खेलाडी सहभागी हुनेछन् । सम्प्रदा टिम च्याम्पियनले १ लाख, उर्पावजेताले ६० हजार पाउनेछन् ।

नेपाललाई उसुमा चार स्वर्ण

काठमाडौं, मंसिर १२ (नागरिक)- न्युजिल्यान्डमा भएको ‘उसु हिरोज’ प्रथम अन्तर्राष्ट्रिय आमन्त्रण उसु प्रतियोगितामा नेपालले ४ स्वर्ण जितेको छ ।

विजय सिन्जाली, पासाङ शेर्पा, निमा घर्तीमगर र जुनु स्याङ्बो लामाले स्वर्ण जितेको नेपाल उसु महासंघका उपमहासचिव राजीव महर्जनले जानकारी दिए ।

स्मार्ट बोर्ड खरिदसम्बन्धी बोलपत्र आह्वान

प्रथम पटक सूचना प्रकाशित मिति : २०८२/०८/१३

यस विद्यालयको लागि स्मार्ट बोर्ड (Smart Board) शिलबन्दी बोलपत्र आह्वानको माध्यमबाट खरिद गर्नुपर्ने भएकोले उक्त कार्यका लागि इजाजत पत्र प्राप्त उद्योग, फर्म, कम्पनी तथा सप्लायर्सहरूबाट सूचना प्रकाशित भएको मितिले ३० (तीस) दिनभित्र विद्यालय समयमा आई अनुमति दर्ता प्रमाणपत्र, अद्यावधिक नवीकरणको प्रमाणपत्र, सु.अ.कर दर्ता प्रमाणपत्र, आ.व. २०८०/०८१ को कर चुक्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि तथा स्थानीय तहमा दर्ता भएको प्रमाण पत्र राखी विद्यालयको लेखाशाखामा रु.३०००/- (पछि फिर्ता नहुने गरी) बुझाई बोलपत्र खरिद गरी लिखित निवेदन साथ बोलपत्र फारम रीतपूर्वक भरेर शिलबन्द गरी पेश गर्न सम्बन्धित सबैमा यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ ।

आपूर्ति गर्नुपर्ने सामग्रीसम्बन्धी सङ्क्षिप्त विवरण देहायबमोजिम रहेको छ :	(कुल बजेट २४,१९,०००/-)		
सामानको विवरण तथा गुणस्तर	आवश्यक सङ्ख्या	शिलबन्दी बोलपत्र खरिद गर्ने र बुझाउने अन्तिम मिति र समय	आवश्यक जमानत रकम
स्मार्टबोर्ड (Smart Board) २३ थान (वस्तुको गुणस्तर उपलब्ध गराइएको स्पेसिफिकेसनअनुसार हुनुपर्ने छ ।)	(क) खरिद गर्ने मिति र समय : २०८२/०९/१३ गतेसम्म कार्यालय समय भित्र । (ख) बुझाउने अन्तिम मिति : २०८२/०९/१४ गते दिनको ४:०० बजे भित्र ।	६०,३७५/- (साठी हजार तीन सय पचहत्तर रुपैयाँ मात्र)	

तिश्व निकेतन मा. वि.
त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं, सम्पर्क फोन नं. ०१-५३४८८३८, ०१-५३६५२३४, ०१-५३६६३०६, ९८४१७२१३६५

सदस्यसचिवसहित एकैपल्ट ६ सदस्य रिक्त

काठमाडौं, मंसिर १२ (नागरिक)- नेपाली खेलकुदको कार्यकारी निकाय राष्ट्रिय खेलकुद परिषद् (राखेप) को बोर्डमा सदस्यसचिवसहित एकैपल्ट ६ सदस्य रिक्त भएको छ ।

मंसिर १२ गते नेपाली खेलकुदको कार्यकारी निकाय राखेपमा सदस्यसचिव टंकलाल धिसिङसहित ६ सदस्यले चार वर्षे कार्यकाल पूरा गर्दै बिदा हुँदै छन् । २०७८ साल मंसिर १३ गते सदस्यसचिवमा धिसिङ, बोर्ड सदस्यमा अञ्जन धमला, विना श्रेष्ठ, दीपेन्द्र विष्ट, जनक बर्तीला, प्रकाशकुमार कुसारी र मोहम्मद फाजिल नियुक्त भएका थिए । शुक्रबार राति उनीहरू सबैले चार वर्षे कार्यकाल पूरा गरे । राष्ट्रिय खेलकुद परिषद् (राखेप) ले शुक्रबार एक कार्यक्रमका बीच धिसिङसहित सबै सदस्यलाई बिदाइ गरेको छ । राखेप कर्मचारी संघ, नेपाल राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय खेलाडी संघ र राष्ट्रिय खेल संघलगायतले प्रशंसापत्र हस्तान्तरण गर्दै सदस्यसचिव

धिसिङलाई बिदाइ गरेका थिए ।

सो अवसरमा मिसन-२०२६ मा रहेका खेलाडी र प्रशिक्षकलाई पनि किट्स वितरण गरिएको गएको थियो । सदस्यसचिव धिसिङले आफ्नो चार वर्षे कार्यकालमा अभूतपूर्व सफलता हासिल गर्न

सहयोग गरेकोमा खेलाडीलाई धन्यवाद दिए । त्यसअघि युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयले राखेपका सदस्यसचिव धिसिङलाई बिदाइ गरेको थियो । राखेपका अध्यक्ष माननीय युवा तथा खेलकुद मन्त्री बन्जु गुप्ता र सचिव डा. हरप्रसाद

लम्सालले सदस्यसचिव टंकलाल धिसिङलाई मायाको चिनो प्रदान गरी बिदाइ गरे । सो अवसरमा सदस्यसचिव धिसिङले आफ्नो चार वर्षे कार्यकालको प्रतिवेदन र राखेपले प्रकाशन गरेको पुस्तक हस्तान्तरण गरेका थिए ।

सोलु हाईड्रोपावर लिमिटेड Solu Hydropower Limited

रजिष्टर्ड ठेगाना : त्रिवेणी कम्पलेक्स, का.अ.व.पा. वडा नं.२८, पुतलीसडक, काठमाण्डौं, फोन: ०१-५३८३१७०
इमेल: info@soluhydro.com वेबसाइट: www.soluhydro.com

आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय बासिन्दाहरूको लागि संकलन केन्द्र थप गरिएको बारेको सूचना

सोलु हाईड्रोपावर लिमिटेडले आफ्नो जारी पृँजी रु.१,००,००,००,०००/- को २०% अर्थात् रु.२,००,००,००,०००/- रकम बराबरको रु.१००/- अंकित दको २,००,००,००० किता साधारण शेयर सर्वसाधारणलाई छुट्याइएको मध्ये सोलुखुम्बु जिल्लाको आयोजना प्रभावित क्षेत्रको लागि छुट्याइएको १,००,००,००० किता मध्ये आयोजना अति प्रभावित क्षेत्र सोलु दुधकुण्ड नगरपालिकाको वडा नं. ७, ११ र थुलुङ दुधकोशी गाउँपालिकाको वडा नं. १ को स्थानीय बासिन्दाहरूका लागि ४०% अर्थात् ४०,००,००० किता, प्रभावित क्षेत्र माथि उल्लेखित नगरपालिका र गाउँपालिकाका वडाहरू बाहेकका सोलु दुधकुण्ड नगरपालिका र थुलुङ दुधकोशी गाउँपालिका लागि ३५% अर्थात् ३५,००,००० किता तथा अति प्रभावित क्षेत्र र प्रभावित क्षेत्र बाहेकका सम्पूर्ण सोलुखुम्बु जिल्लाका बासिन्दाहरूका लागि २५% अर्थात् २५,००,००० किता साधारण शेयरहरूको लागि मिति २०८२ मंसिर ७ गतेदेखि आवेदन खुला गरिएकोमा स्थानीय बासिन्दाहरूको माग बमोजिम मिति २०८२ मंसिर १४ गतेदेखि देहाय बमोजिमका संकलन केन्द्रहरू थप गरिएको ब्यहोरा जानकारी गराउदछौ ।

क्र.सं.	थप गरिएका संकलन केन्द्रहरूको नाम
१.	श्री राष्ट्रिय वाणिज्य बैक लिमिटेड, नेचाविहिवारे शाखा, सोलुखुम्बु ।
२.	श्री एफरेष्ट बैक लिमिटेड, माहाकुलुङ शाखा, सोलुखुम्बु ।

निष्काशन तथा वित्री प्रबन्धकहरू:

NABIL INVESTMENT BANKING LTD.
(A Subsidiary of Nabil Bank Ltd.)

नबिल इन्भेष्टमेन्ट बैंकिङ्ग लिमिटेड

तेस्रो तल्ला, सेन्ट्रल प्लाजा, नारायण चौर, नवसाल, काठमाडौं

फोन: ८५९१६०८, ८५९१७३३

इमेल: info@nabilinvest.com.np,

वेबसाइट: www.nabilinvest.com.np

Himalayan Capital
A Subsidiary of Himalayan Bank Limited

हिमालयन क्यापिटल लिमिटेड

पो.ब.नं. ८५१८, कमलादी, काठमाडौं

फोन: ०१-५२७०६७५

इमेल: info@himalayancapital.com

वेबसाइट: www.himalayancapital.com

नेपाल रिपब्लिक मिडियाद्वारा प्रकाशित तथा मुद्रित, जेडिए कम्लेक्स, बागदबार, काठमाडौं, रजिस्टर्ड नं. १६३/०५४/०५५, फोन: ५३६५१००, फ्याक्स: ५३५२२६२, ईमेल: nagarik@nagariknews.com, अध्यक्ष: विनोदराज ज्ञवाली, सञ्चालक: शोभा ज्ञवाली, प्रधान सम्पादक: गुणराज लुईटेल